

SUPPORT DE CURS

**INTERVENȚIA EFICIENTĂ A POLIȚIEI
LA CAZURILE DE VIOLENȚĂ
ÎN FAMILIE ÎN MOLDOVA**

APRECIERI

Acest suport de curs a fost elaborat de Centrul de Drept al Femeilor și este un produs al proiectului „Consolidarea abordării multidisciplinare pentru asigurarea unei vieți fără violență”.

Suportul de curs a fost publicat cu sprijinul oferit de Biroul de Afaceri Internaționale în Domeniul Combaterii Drogurilor și Aplicării Legii cu suportul Ambasadei SUA în Republica Moldova, a Fondului ONU pentru Populație și Fundației OAK.

Mulțumiri pentru sprijinul acordat la realizarea acestui proiect sunt aduse Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova și Academiei de Poliție ”Stefan cel Mare.”

CONTRIBUȚII:

Se aduc mulțumiri speciale experților din grupul de lucru constituit din: formatori, psihologi, juriști, avocați, reprezentanți ai organelor de drept cu o experiență practică avansată în domeniul violenței în familie, cu o solidă bază de cunoștințe teoretice, prin a căror simbioză și lucru în echipă a fost posibilă elaborarea prezentului curs.

Exprimăm mulțumiri speciale și aprecieri pentru: *Lilia Gorceag, Simion Sîrbu, Diana Ioniță, Vladimir Cazacov.*

Lucrul grupului asupra suportului de curs a fost coordonat de *A. Zaporozhan-Pîrgari*, Director CDF, *E. Grosu* Coordonator Programe CDF și *V. Gorceag*, Analist Programe UNFPA.

În mod special am dori sa le mulțumim participanților, la trei module de instruire privind bunele practici de răspuns ale poliției la fenomenul violenței în familie: ofițeri de poliție din diferite raioane ale RM, *lectori din cadrul Academiei de Poliție, avocați, psihologi, asistenți sociali, reprezentanți ai organizațiilor non-guvernamentale „La Strada”, „Refugiului Casa Mărioarei”, Centrului „Sotis” din Bălți, Centrului pentru Agresori și Centrului Maternal din Drochia, Centrului de Asistență și Protecție din Chișinău, Centrului Maternal „Pro Familia” din Căușeni pentru discuțiile constructive din cadrul seminarelor de instruire, ce au servit drept bază și au contribuit la adaptarea suportului de curs pentru a eficientiza răspunsul național la fenomenul violenței în familie în Moldova.*

Punctele de vedere și opiniile exprimate în această publicație sunt responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale donatorilor.

Toate drepturile rezervate. Conținutul acestei publicații poate fi folosit în scopuri educaționale sau în alte scopuri necomerciale, fără acordul prealabil al CDF cu condiția indicării sursei de informație.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Suport de curs pentru formatori privind intervenția eficientă a poliției la cazurile de violență în familie în Moldova / Lilia Gorceag, Simion Sîrbu, Diana Ionița [et al.]. - Chișinău : Bons Offices, 2013. - 104 p.

600 ex.

ISBN 978-9975-80-693-0.

351.74:343.55(478)(075.8)

S 95

CONȚINUT

INTRODUCERE: INSTRUIREA OFIȚERILOR DE POLIȚIE ÎN DOMENIUL INTERVENȚIEI EFICIENTE PENTRU SOLUȚIONAREA CAZURILOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE ÎN MOLDOVA	4
--	---

Secțiunea 1. Informații generale și scopul acestui Suport de curs	4
---	---

Secțiunea 2. Situația în domeniul violenței în familie în Republica Moldova	6
---	---

MODULUL I: FENOMENUL VIOLENȚEI ÎN FAMILIE.....	12
--	----

I. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ:	13
----------------------------------	----

II. REPERE DE CONȚINUT:.....	13
------------------------------	----

Secțiunea 1: Înțelegerea relației dintre violența în familie și egalitatea de gen	13
---	----

Secțiunea 2: Conceptul de gender și egalitate de gen.....	14
---	----

Secțiunea 3. Înțelegerea noțiunii de „violență în familie”	17
--	----

Secțiunea 4. Mituri și realități despre violența în familie	22
---	----

Secțiunea 5. Înțelegerea caracterului ciclic al violenței în familie	26
--	----

Secțiunea 6. Portretul psiho-social al actorilor violenței în familie	28
---	----

Secțiunea 7. Consecințele violenței în familie	31
--	----

Secțiunea 8. Rezumatul punctelor cheie.....	34
---	----

MODULUL II: LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA ÎN DOMENIUL VIOLENȚEI ÎN FAMILIE.....	34
---	----

I.OBIECTIVE DE REFERINȚĂ:	35
---------------------------------	----

II.REPERE DE CONȚINUT:.....	35
-----------------------------	----

Secțiunea 1: Standarde internaționale relevante.....	35
--	----

Secțiunea 2: Legislația Republicii Moldova.....	39
---	----

Secțiunea 3. Aspecte penale și procesual penale în domeniul intervenției eficiente a poliției pentru soluționarea cazurilor de violență în familie.	46
--	----

Secțiunea 4. Inițierea urmăririi penale și urmărirea penală pe cazurile de violență în familie 50

Secțiunea 5. Sistemul de sancționare a cazurilor de violență în familie și executarea ordonanțelor de protecție..... 61

MODULUL III: INTERVENȚIA ORGANELOR DE POLIȚIE LA CAZURILE DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE.....63

I.OBIECTIVE DE REFERINȚĂ: 63

II.REPERE DE CONȚINUT:..... 63

Secțiunea 1: Aspecte generale privind intervenția poliției în cazurile de violență în familie..... 63

Secțiunea 2: Sesizarea cazului de violență în familie 66

Secțiunea 3: Măsurile de intervenție la fața locului 68

Secțiunea 4: Audierea eficientă a martorilor și victimelor la fața locului..... 71

Secțiunea 5: Particularitățile intervenției în cazurile victimelor violenței în familie care sunt copii..... 75

Secțiunea 6: Rolul poliției în emiterea și asigurarea executării ordonanței de protecție..... 76

Secțiunea 7: Identificarea și prevenirea specială a cazurilor de violență în familie 81

Secțiunea 8: Referirea și asistența victimelor violenței în familie 83

Secțiunea 9: Activități de prevenire individuală și managementul cazului de violență în familie 84

MODULUL IV: ABORDAREA MULTIDISCIPLINARĂ A INTERVENȚIEI ÎN CAZURILE DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE91

I.OBIECTIVE DE REFERINȚĂ: 91

II.REPERE DE CONȚINUT:..... 91

Secțiunea 1: Actorii principali, roluri și responsabilități în soluționarea cazurilor de violență în familie..... 91

Secțiunea 2: Sistemul Național de Referire și cooperarea eficientă între diferiți actori în soluționarea cazurilor de violență în familie.. 98

INSTRUIREA OFIȚERILOR DE POLIȚIE ÎN DOMENIUL INTERVENȚIEI EFICIENTE PENTRU SOLUȚIONAREA CAZURILOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE ÎN MOLDOVA

INTRODUCERE

SECȚIUNEA 1. INFORMAȚII GENERALE ȘI SCOPUL ACESTUI SUPORT DE CURS

Violența în familie este o problemă omniprezentă în toate țările lumii, cu consecințe grave în plan fizic, emoțional, financiar și social asupra victimelor, familiilor și societății în întregime. Marea majoritate a victimelor sunt femeii care se confruntă cu dificultăți în accesul la justiție și serviciile de asistență și protecție. În multe societăți, inclusiv în Republica Moldova, inegalitățile de gen prezente și cultura dominării masculine le determină pe femei să accepte, să tolereze și să raționalizeze violența în familie și să păstreze tăcerea despre aceste incidente. În plan internațional a fost recunoscută necesitatea unei abordări cuprinzătoare și multi-disciplinare pentru soluționarea acestei probleme sociale, iar rolul organelor poliției fiind unul decisiv în acest sens.

Adoptarea Legii Nr. 45 privind prevenirea și combaterea violenței în familie¹ constituie un pas important în vederea stopării actelor de violență și marchează recunoașterea și începutul implementării de către Republica Moldova a angajamentelor internaționale de respectare a drepturilor omului. Astfel, legea stabilește un cadru de colaborare dintre diferite autorități responsabile și organizații non-guvernamentale în prevenirea și combaterii violenței în familie. Totuși, organele de poliție au un rol cheie și ar trebui să fie mobilizate să devină mult mai eficiente în acordarea protecției pentru victime, să pună capăt lipsei de răspundere a abuzatorilor, să ofere acces la justiție și remedii juridice și să răspundă de o manieră adecvată nevoilor speciale a femeilor-victime.

Acest *Support de curs* a fost elaborat atât pentru formatorii care activează în domeniul instruirii poliției, cât și pentru ofițerii de poliție care sunt primii care reacționează la cazurile de violență în familie. *Supportul de curs* a fost elaborat de către echipa de experți a Centrului de Drept al Femeilor, cu

¹ Legea Nr. 45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, din 1.03.2007, publicată la 18.03.2008, Monitorul Oficial Nr.55-56, în vigoare din 18.09.2008.

suportul Fondului ONU pentru Populație în Moldova, Departamentului de Stat al SUA, Fundației OAK și se bazează pe Manual de formare a formatorilor, elaborat de „Advocates for Human Rights” (SUA) și Manualul privind răspunsul eficient al poliției la violența față de femei, elaborat de UNODC.

1.1. OBIECTIVELE SUPORTULUI DE CURS

Acest manual își propune să:

- Dezvolte o mai bună înțelegere a dinamicii violenței în familie, a originii violenței și concesului de egalitate de gen pentru formatorii care activează în domeniul instruirii poliției dar și pentru ofițerii de poliție
- Să dezvolte deprinderile formatorilor pentru o bună instruire a ofițerilor de poliție în domeniul violenței în familie și o soluționare eficientă a cazurilor de violență în familie
- Să familiarizeze ofițerii de poliție cu cadrul legislativ național și standardele internaționale privind reacția eficientă la cazurile de violență în familie.

1.2. GRUPUL ȚINTĂ

Grupul țintă general vizat de acest Suport de curs îl constituie:

- Formatorii care activează în domeniul instruirii poliției
- Ofițerii de poliție care sunt responsabili de soluționarea cazurilor de violență în familie.

1.3. TEMATICA ABORDATĂ ÎN CADRUL SUPORTULUI DE CURS

Acest manual își propune să elucideze fenomenul violenței față de femei care apare în cadrul relației intime sau în familie. Aceasta include violența față de femeie exercitată de soț, fostul soț sau partener intim și de asemenea vizează violența din partea altor membri de familie.

Acest manual nu își propune să analizeze situația copiilor care sunt victime directe al violenței în familie, dar va pune accentele necesare pe acordarea asistenței și tratamentului corespunzător copiilor care sunt martorii violenței orientate împotriva mamelor lor.

1.4. CONȚINUTUL SUPTULUI DE CURS

Manualul include următoarele module:

1. Introducere la acest Suport de curs
2. Modulul 1: Fenomenul violenței în familie
3. Modulul 2: Legislația Republicii Moldova în domeniul violenței în familie
4. Modulul 3: Intervenția poliției în cazurile de violență în familie
5. Modulul 4: Abordarea multidisciplinară a intervenției în cazurile de violență în familie

Modulele sunt elaborate și prezentate de o manieră practică și concretă pentru a fi cât mai utile. Anexele prezintă elemente ale particularităților studierii la adulți și alte materiale necesare formatorilor, precum prezentări în format Power Point și exemple de exerciții individuale sau în grup.

Programul de instruire este elaborat pentru un curs de 3 zile de instruire și presupune tehnici de instruire participative și practice de învățare, precum activități de încălzire, tehnica „Spărgătorului de gheață”, prezentări și discuții, lucru în grupuri mici, joc de roluri etc.

SECȚIUNEA 2. SITUAȚIA ÎN DOMENIUL VIOLENȚEI ÎN FAMILIE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Violența a fost dintotdeauna a fost parte a existenței umane, iar impactul acesteia poate fi urmărit peste tot în lume. Conform estimărilor Organizației Mondiale a Sănătății, în fiecare an mai mult de 1 milion de persoane își pierd viața în urma actelor de violență.² Astfel, la nivel global violența este motivul principal al morții persoanelor cu vârstă cuprinsă între 15 și 44 de ani.

Conform unor estimări la nivelul Uniunii Europene, aproximativ 20-25% dintre toate femeile s-au confruntat cu violență fizică și peste 10% au suferit de violență sexuală pe parcursul vieții adulte. Dacă e să adunăm toate formele de violență împotriva femeilor, aproximativ 45% dintre femei au fost supuse violenței.³ Astfel, conform acelorași estimări, în cele 27 de state-membre ale Uniunii Europene cu o populație totală de aproximativ 500 milioane de persoane, între 20 și 90 de milioane de femei au fost pe parcursul vieții lor victime ale violenței bărbaților.⁴

² Vezi Raportul OMS Raport Mondial asupra violenței și sănătății, Geneva 2002.

³ Rosa Logar, “Good Practices and Challenges in Legislation on Violence against Women”, expert paper for the Expert Group Meeting on Good Practices and Legislation on Violence against Women, UNODC, May 2008, p. 1.

⁴ Ibidem.

Violența în familie este una dintre formele cel mai des întâlnite dar și cel mai greu de depistat, fiindcă are loc în intimitate și este cel mai puțin vizibilă. Actele de violență domestică sunt cel mai greu de depistat datorită faptului că se petrec în familie – acolo unde autoritățile nu pot interveni. De aici și percepția autorităților statului că violența domestică este de natură *privată* și prea puține se pot face. Situația este complicată și de percepția tolerantă față de violența domestică a societății și chiar a victimelor. Astfel, „femeile în Moldova în general sunt jenate să vorbească despre abuzul în familie. Acest lucru se întâmplă datorită unor percepții general-acceptate despre faptul că violența este o permisă pentru a pune femeile la locul lor sau că de fapt ele sunt cele care provoacă violența”.⁵

Datorită cadrului privat în care survine violența domestică, proporțiile violenței sunt foarte greu de estimat. Puținele studii în domeniu de care dispunem indică o situație alarmantă. Astfel, Studiul demografic și privind sănătatea în Moldova, realizat în 2005, a constatat că aproximativ 21% de femei și bărbați consideră drept acceptabilă bătaia soției de către soț pentru unul din următoarele motive: a ars bucatele, își neglijează copiii, refuzul relațiilor intime, se ceartă sau pleacă de acasă fără voie.⁶ Același studiu indică faptul că aproximativ 27% din femeile intervievate au fost supuse violenței începând cu vârsta de 15 ani și aproximativ 13% au suferit de violență în ultimele 12 luni. Principalii agresori sunt soții (69%) și într-o măsură mai mică tații/tații vitregi și mamele/mamele vitrege. Studiul de asemenea a constatat că femeile cu mulți copii sunt mult mai des victime ale violenței.⁷ Numărul cel mai mare de persoane intervievate care au considerat că bătaia soției este acceptabilă se aflau în rândurile populației cu venituri mici și care aveau studii medii incomplete. Astfel, persoanele care sunt cele mai vulnerabile față de violența domestică sunt persoanele care au cele mai puține șanse să se adreseze după ajutor și să pună capăt situației de abuz.

Un studiu recent⁸ a arătat că violența afectează un număr mare de femei, fără a ține cont de vârstă, mediul de reședință și statutul socio-economic. Rata prevalenței totale a violenței din partea soțului/partenerului pe parcursul vieții (psihologică, fizică sau sexuală) de la vârsta de 15 ani este

⁵ „Oprțiți violența împotriva femeilor”, <http://www.stopvaw.org/Moldova.html>, Raportul „O investigație asupra statutului drepturilor femeilor în Europa de Sud-Est și CSI”.

⁶ Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă și Ministerul Sănătății și Protecției Sociale; Moldova: Studiul Demografic și de Sănătate, 2005, p. 43-45.

⁷ Winrock International, *Women At Risk in the Republic of Moldova*, 2005, p. 63.

⁸ Studiul „Violența față de femei în familie în Republica Moldova”, Chișinău 2011, BNS și PNUD Moldova.

de 63%. Cele mai vulnerabile sunt femeile din mediul rural, femeile cu un nivel scăzut de studii, șomerele sau cele angajate în activități agricole pe cont propriu. Rata prevalenței pe parcursul vieții a experienței cumulative de violență (psihologică, fizică și sexuală) este de 12,3%. Cele mai mari rate de prevalență a formelor multiple de violență pe parcursul vieții au fost raportate de către femeile din mediul rural, cele cu vârsta mai înaintată și cele separate sau divorțate.

Cu alte cuvinte, femeile de cele mai dese ori devin victime ale violenței în familie, aceasta constituind în esență o formă de violență bazată pe gen, adică „violența care este orientată împotriva unei femei datorită faptului că este femeie sau violența care afectează femeile într-un mod disproporțional”⁹.

Totuși, familia nu este motivul apariției violenței, dar violența este „o manifestare a pozițiilor istorice de inegalitate de putere între femei și bărbați care au condus la dominarea și discriminarea femeilor de către bărbați și au împiedicat avansarea deplină a femeilor”. Femeile suferă de violență fizică, psihologică și sexuală chiar și după separarea de partenerii lor, ele pot fi abuzate de cunoscuți, la locul de muncă sau în sfera publică. Femeile pot deveni victime ale violenței bărbaților la orice vârstă și deseori se confruntă cu numeroase forme de violență împotriva lor. Violența comisă de bărbați împotriva femeilor este atât de frecventă, încât fiecare femeie poate fi afectată, ceea ce conduce la un climat de frică și în consecință împiedică exercitarea deplină a drepturilor lor. Violența împotriva femeilor deseori afectează și copiii, fiindcă femeile în mod tradițional se ocupă de îngrijirea copiilor. Astfel, Studiul UNICEF Moldova „Sănătatea și dezvoltarea tinerilor” din 2003¹⁰ a constatat că patru din zece tineri (38,3%) cunosc pe cineva care a fost victimă a violenței sexuale și aproape opt din zece (78,3%) cunosc pe cineva care a fost supus violenței fizice.¹¹

Adoptarea Legii privind prevenirea și combaterea violenței în familie (în continuare Legea anti-violență) este un pas important în vederea stopării actelor de violență și marchează recunoașterea și implementarea de către Republica Moldova a angajamentelor internaționale de respectare a drepturilor omului. Legea anti-violență conține noțiuni importante privind violența în familie și formele ei, stabilind un cadru instituțional cu responsabilități detaliate pentru autoritățile competente, prevede crearea centrelor de asistență pentru victimele violenței și un mecanism eficient de

⁹ ONU, Recomandarea CEDAW Nr. 19, 1992.

¹⁰ Evaluarea națională a atitudinilor, cunoștințelor și practicilor tinerilor „Sănătatea și dezvoltarea tinerilor”, UNICEF Moldova 2005, p. 30-31.

¹¹ ONU, Recomandarea CEDAW Nr. 19, 1992.

soluționare a cazurilor de violență prin posibilitatea depunerii plângerilor, aplicarea ordonanței de protecție și izolarea abuzatorului.

La prima vedere, această lege pare a fi revoluționară prin însăși recunoașterea fenomenului de violență în Republica Moldova, reglementarea noțiunii de violență în familie și a formelor acesteia și introducerea după modelul occidental a ordonanței de protecție. Totuși, o analiză minuțioasă a prevederilor legii prin prisma standardelor drepturilor omului indică asupra unor lacune, precum abordarea problemei violenței din perspectiva consolidării familiei¹² și nu prin perspectiva obligației statului de a proteja individul prin intervenirea și stoparea violenței chiar în cadrul privat. Astfel, prin această abordare, presiunea socială de păstrare a familiei prevalează asupra drepturilor individuale ale persoanei: la viață, de a nu fi supus torturii și tratamentelor rele, la siguranță etc.¹³ Violența însă este un fenomen care odată apărut va continua și de cele mai dese ori escaladează, cauzând consecințe grave sau chiar decesul victimei.

De asemenea, lipsește diferențierea violenței în funcție de gen, or, conform datelor de care dispunem la nivel global dar și în Republica Moldova, femeile sunt cel mai des afectate de violența în familie. Din păcate, legea nu ține cont de faptul că violența în familie este una din cele mai grave forme de violență împotriva femeilor.¹⁴

Date statistice la nivel mondial¹⁵

- În întreaga lume în medie cel puțin o femeie din trei este bătută, forțată sexual sau abuzată în alt mod de partenerul său intim pe parcursul vieții.
- Femeile cu vârste cuprinse între 15 și 44 ani sunt supuse unui risc mai mare de viol și de violență în familie decât riscului de a avea cancer, accidente rutiere sau malariei, conform datelor Băncii Mondiale.
- Studiile arată că pe plan mondial între ¼ și ½ dintre femei au fost abuzate de către un partener intim.
- Câteva studii globale sugerează ca ½ dintre toate femeile care decedează în urma omorurilor sunt ucise de către soți sau foștii

¹² Astfel, unul din primele proiecte de lege avea drept denumire „Lege cu privire la unificarea familiei”.

¹³ Bernadette Dunn Sewell, *O istorie a abuzului: Intervenția socială, judiciară și legislativă în cazul bătăii soților*, 23 Suffolk University Law Review 983 (1989).

¹⁴ Comitetul CEDFF, Recomandarea generală 19, U.N. Doc. A/44/38 (1989), alin. 23.

¹⁵ Comisia ONU pentru Statutul Femeilor, 2000 și Campania UNITE pentru a stopa violența împotriva femeilor.

soți sau parteneri. În Australia, Canada, Israel, Africa de Sud și Statele Unite, în 40-70% dintre toate cazurile de omor victimele au fost ucise de către partenerii lor, conform datelor Organizației Mondiale a Sănătății.

- În multe țări victimele violenței în familie constituie o categorie foarte mare de pacienți care necesită îngrijiri medicale de urgență.
- Costurile pentru violența cauzată în relațiile intime în Statele Unite depășesc suma de 5,8 miliarde dolari SUA pe an, 4,1 miliarde dolari SUA sunt cheltuite pentru servicii medicale, iar pierderea capacității de muncă constituie aprox. 1,8 miliarde dolari SUA.
- În Canada un studiu din 1995 a arătat că, de fapt, costurile directe anuale pentru cazurile de violență în familie se ridică la \$684 milioane CAD, iar pentru sistemul de justiție penală \$187 milioane CAD.

2.1. ABORDAREA MULTIDISCIPLINARĂ A VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Violența în familie este un comportament învățat în care coerciția fizică și psihologică este folosită pentru menținerea controlului asupra partenerului intim. Violența în familie trebuie luată în serios și tratată cu agresivitate de către autoritățile statului.

Scopul Legii Nr. 45 privind prevenirea și combaterea violenței în familie constă în reducerea violenței în familie în toate formele sale și garantarea protecției juridice victimelor violenței în familie. Legea prevede o categorie largă de autorități abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției și autoritățile administrației publice locale de specialitate, precum organele de asistență socială și de protecție a familiei, direcțiile generale de învățământ, tineret și sport, organele ocrotirii sănătății și organele afacerilor interne.¹⁶

Acest lucru necesită o abordare multidisciplinară, coordonată, inclusiv crearea unei culturi care nu tolerează violența în familie. Astfel, pentru a pune capăt violenței în familie este nevoie de o abordare coordonată multidisciplinară și comunitară. Fiecare parte a comunității joacă un rol: sistemul de justiție penală și civilă, sistemul de ocrotire a sănătății, sistemul de asistență socială, sistemul educațional, mass-media și societatea civilă. În acest context, sistemul de justiție joacă un rol fundamental în prevenirea violenței în familie prin asigurarea siguranței victimelor și atragerea la răspundere a abuzatorilor și prin asigurarea accesului la justiție a victimei.

¹⁶ Articolul 7, Legea Nr. 45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, din 1.03.2007, publicată la 18.03.2008, MO Nr.55-56, în vigoare din 18.09.2008.

2.2. NECESITATEA UNEI INTERVENȚII EFICIENTE DIN PARTEA ORGANELOR DE DREPT

Cadrul legislativ există pentru a permite poliției și organelor de drept să prevină violența în familie și să intervină acolo unde violența are loc. Această intervenție include aplicarea ordonanței de protecție și sancționarea în ordine penală. Totuși, în pofida existenței prevederilor legale, deseori intervenția poliției și organelor de drept este insuficientă. Conform datelor unui studiu recent,¹⁷ poliția deseori este insensibilă față de victime și nu ia în considerație actele de violență în familie care rezultă în vătămări minore. Poliția nu întotdeauna monitorizează executarea ordonanței de protecție și nu întreprinde măsuri pentru sancționarea agresorului în cazul încălcării acesteia. Deși în prezent poliția tot mai des pornește urmărirea penală pentru cazurile de violență în familie, totuși, o mare parte din cazurile existente de violență în familie nu sunt tratate în calitate de infracțiuni. Contrar prevederilor legii, reacția poliției este adeseori condiționată de existența unor acte de violență repetate înainte să se aplice Articolul 201¹, chiar dacă norma penală reglementează toate formele de violență indiferent de gradul leziunilor. Deoarece poliția deseori tratează cazurile de violență în familie în calitate de contravenție, agresorii sunt rareori arestați sau reținuți. Ei sunt adesea sancționați doar cu o amendă, ceea ce în consecință pune în pericol viața victimei și a membrilor familiei. De fapt, teama de o sancțiune financiară face ca victimele să nu raporteze cazul la poliție și să ceară ajutor.

Pentru ca femeile să aibă încredere în organele de drept și poliție este important ca fiecare caz de violență raportat să fie tratat cu seriozitate, respect și demnitate. Cu cât mai des cazurile de violență vor fi raportate, cu atât mai în serios vor fi luate de către autorități și publicul larg. Ignorarea violenței în familie asigură perpetuarea ciclului violenței. Cercetările au arătat că fără intervenție violența în familie va spori în intensitate și frecvență. Astfel, reacția imediată a poliției este cea mai bună cale de protecție a victimelor, previne escaladarea violenței, reduce rata omorurilor în familie și cauzării leziunilor corporale grave și chiar poate conduce la păstrarea familiei în unele cazuri.

La nivel global, studiile au arătat că sistemul de drept joacă un rol fundamental în stoparea violenței în familie. Intervenția eficientă a poliției și organelor de drept solicită tehnici special concepute pentru protecția victimei, reducerea neîncrederii victimei în sistemul de justiție și încurajarea colaborării dintre victimă și poliția și organele de drept.

¹⁷ Raport privind monitorizarea implementării legislației Republicii Moldova în domeniul violenței în familie, Chișinău 2012, „Advocates for Human Rights”, BGRF și Centrul de Drept al Femeilor.

FENOMENUL VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

MODULUL I

I. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ

La sfârșitul modulului participanții vor putea:

- Să explice legătura dintre violența în familie și egalitatea de gen
- Să definească noțiunea de violență în familie, să delimiteze formele violenței
- Să însușească specificul relației dintre victimă și agresor
- să distingă miturile de realitate privind violența în familie
- Să înțeleagă și să poată explica victimei caracterul ciclic al violenței în familie
- Să enunțe caracteristicile psiho-sociale ale victimei și agresorului
- Să poată explica victimei și agresorului efectele violenței în familie.

II. REPERE DE CONȚINUT

SECȚIUNEA 1. ÎNȚELEGEREA RELAȚIEI DINTRE VIOLENȚA ÎN FAMILIE ȘI EGALITATEA DE GEN

Violența în familie își are originea în structura socială, în tradiții, obiceiuri și mentalități care subînțeleg superioritatea bărbatului asupra femeii. Societățile moderne continuă să fie societăți patriarhale. Patriarhatul este un sistem social, economic și legal care legitimează și perpetuează inegalitățile dintre femei și bărbați. Inegalitățile dintre femei și bărbați se manifestă prin discriminarea femeilor la locul de muncă, în ceea ce privește sănătatea, politicile salariale.

Acest manual se referă la violența în familie care afectează femeile, în virtutea faptului că majoritatea covârșitoare a victimelor violenței în familie sunt femei. Statisticile și cercetările științifice în domeniu relevă că femeile sunt victime ale violenței în familie în 95% din cazuri. Violența în familie împotriva femeilor deseori este numită și *violență în bază de gen* datorită

faptului că apare din cauza rolului de subordine a femeilor în societate. În majoritatea țărilor, relațiile inegale de putere dintre femei și bărbați, create și menținute de stereotipurile privitor la rolurile de gen, constituie cauza fundamentală a fenomenului violenței față de femei.

Adoptarea Legii privind asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați¹⁸ și a Legii privind prevenirea și combaterea violenței în familie¹⁹ este un pas important în vederea recunoașterii inegalității de gen și stopării actelor de violență în familie. Crearea acestui cadru legislativ demonstrează atenția sporită a autorităților Republicii Moldova față de egalitatea de gen și violența în familie și marchează recunoașterea și implementarea angajamentelor internaționale de respectare a drepturilor omului.

În pofida acestui cadru legislativ, violența în bază de gen este o problemă complexă care își are originea în atitudini și comportamente greu de schimbat. Astfel, și în Republica Moldova, la fel cum se întâmplă în alte țări datorită culturii de dominație a bărbaților, violența față de femei este tolerată și chiar acceptată. În acest sens, este foarte important ca și colaboratorii organelor de drept să înțeleagă aceste atitudini și presupuneri tradiționale privitor la rolurile de gen atunci când reacționează la cazurile de violență în familie. Acest modul își propune să dezvolte o înțelegere mai bună a dinamicii apariției violenței în familie, cauzelor fundamentale ale violenței și conceptului de egalitate de gen. O bună înțelegere a legăturii dintre violența în familie și egalitatea de gen va contribui la o abordare complexă a fenomenului violenței în familie de către colaboratorii poliției.

Poliția se află pe prima linie a sistemului de justiție penală. Poliția este adesea chemată să intervină atunci când un act de violență este în curs de desfășurare sau la scurt timp după ce acesta a avut loc. În activitatea sa de zi cu zi poliția se confruntă cu victime, infractori, martori și astfel acțiunile eficiente ale poliției pot contribui la prevenirea viitoarelor acte violente și la protecția victimelor. Răspunsul poliției poate ajuta victimele să iasă dintr-o relație violentă sau, dimpotrivă, să le facă să decidă să rămână, crezând că *nimic și nimeni nu le poate ajuta*.

¹⁸ Vezi Legea cu privire la asigurarea egalității șanselor între femei și bărbați, Nr.5 din 09.02.2006, publicată la 24.03.2006, Monitorul Oficial Nr. 47-50/200.

¹⁹ Vezi Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, Nr. 45 din 01.03.2007, publicată la 18.03.2008, Monitorul Oficial Nr. 55-56.

SECȚIUNEA 2. CONCEPTUL DE GENDER ȘI EGALITATE DE GEN

2.1. DEFINIȚII

Gender²⁰:

Se referă la relațiile între bărbați și femei în societate care rezultă din rolurile lor. Aceste roluri au o construcție socială și nu sunt determinate de trăsături fizice. Rolurile se pot schimba pe parcurs.

Sex²¹:

Se referă la caracteristicile fizice și biologice ale bărbaților și femeilor.

Diferența dintre „gender” și „sex”

Gender	Sex
Diferite roluri și aspecte sociale între bărbați și femei. Pot fi supuse schimbării.	Diferențe biologice și aspectuale dintre bărbați și femei. Nu pot fi supuse schimbării.
Produsul societății, culturii, tradiției, format în rezultatul învățării și educării.	Înnăscut.

Variază între regiuni și perioade istorice. Universal: identic în toată lumea.

Noțiunea de sex se referă la diferențele biologice care ne naștem dintre femei și bărbați cu. De obicei, nu ne putem schimba sexul.

Rolurile de gen nu sunt determinate la naștere și nu sunt de neschimbat, dar pot fi influențate de educație sau familie, școală, societate, prieteni și mediul înconjurător. Astfel, de exemplu, creșterea și îngrijirea copiilor este deseori considerată ca fiind un rol al femeilor, însă, de fapt, este un rol legat de gen și nu de sex, deoarece atât femeile, cât și bărbații pot crește și îngriji copiii. În final, societatea prescrie aceste roluri. Rolurile sunt preluate prin observare și învățare.

Înțelegerea tradițională a rolului femeilor și bărbaților, formată în trecut, continuă să fie transmisă și în prezent. Valorile legate de gender se modifică pe parcursul timpului, prin activism și schimbări de opinie. Genul este un temei conform căruia oamenii sunt judecați, la fel precum și originea socială, rasa sau religia.

²⁰ Vezi Legea cu privire la asigurarea egalității șanselor între femei și bărbați, Nr. 5 din 09.02.2006, publicată la 24.03.2006, Monitorul Oficial Nr. 47-50/200.

²¹ Vezi Legea privind egalitatea de șanse între femei și bărbați.

De exemplu:

Gender	Sex
Creșterea și îngrijirea copiilor.	Sarcina și nașterea copiilor.
Bărbații sunt raționali, femeile sunt emotive.	Masă musculară/putere fizică.
Bărbații sunt întreținătorii familiei.	Le crește barba (au păr pe față).

Ce sunt stereotipurile în bază de gen?

Atunci când obligăm sau așteptăm de la o persoană să aibă un anumit comportament fiindcă este bărbat sau femeie, aceasta deseori se referă la stereotipizarea în bază de gen. Stereotipurile în bază de gen sunt convingeri legate de caracteristici, trăsături sau activități care sunt considerate ca fiind corespunzătoare pentru femei și bărbați. Stereotipurile în bază de gen sunt reflectate în diferite domenii, precum căsătorie, familie, politică și economie.

Inegalitatea de gen

Noțiunea de gender este departe de a fi neutră. Diferențele stabilite dintre femei și bărbați au tendința de a atribui o importanță și valoare mai mare caracteristicilor și activităților asociate cu ceea ce este masculin, astfel producând relații inegale de putere. În majoritatea societăților, genul feminin are o putere redusă și mai puține privilegii și drepturi. De fapt, nu diferențele fizice sunt cele care ne definesc condițiile inegale, dar normele și valorile noastre sociale.

Știați că?**În întreaga lume, femeile:**

- efectuează 70% din toate muncile
- primesc mai puțin de 30% din venitul mondial
- 70% din munca lor nu este retribuită
- dețin mai puțin de 1% din toate proprietățile la nivel mondial.

În Republica Moldova, femeile:

- Câștigă în medie cu un sfert (24%) mai puțin față de bărbați (76,1% din salariul mediu al bărbaților)
- dispun de o pensie mai mică cu 18% comparativ cu bărbații.
- 60% dintre femei le revine îngrijirea persoanelor dependente.

Ce este egalitatea de gen?

Egalitatea de gen înseamnă că femeile și bărbații beneficiază de oportunități egale de dezvoltare. Egalitatea nu înseamnă o asigurare doar a intereselor femeilor, dar atrage atenție, de fapt, ambelor sexe. Femeile și bărbații ar trebui să dispună de condiții egale pentru a-și realiza deplin drepturile și potențialul lor de angajare și contribuire la dezvoltarea politică, economică, socială și culturală și ar trebui să beneficieze de realizările obținute.

„Toți cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială”.

Art. 16, Constituția Republicii Moldova

„*Egalitatea de șanse* – lipsă de bariere în participarea pe bază de egalitate a femeilor și bărbaților la activități din sfera politică, economică, socială, culturală, din alte sfere ale vieții”.

Art. 2, Legea privind asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați

Promovarea egalității de gen

În prezent, în majoritatea societăților bărbații dispun de o putere financiară și politică mai mare comparativ cu femeile. Acestea sunt așa-numitele societăți patriarhale. În asemenea societăți majoritatea liderilor politici și de afaceri sunt bărbați și ei sunt considerați cap de familie și persoane care iau decizii. Dominația este menținută de convingerea că bărbații sunt mai puternici, mai capabili și mai potriviți pentru conducere. Accesul inegal la educație, la deprinderi, oportunități de angajare și la resurse financiare menține, de asemenea, relațiile inegale de putere. Violența este folosită și în calitate de metodă de menținere a controlului și puterii. Astăzi, femeile sunt mai dezavantajate decât bărbații în societate la toate nivelurile. De aceea, acțiunea de promovare a egalității de gen are tendința de a atrage o atenție mai mare femeilor decât bărbaților pentru a soluționa acest dezechilibru. Promovarea egalității de gen înseamnă asigurarea existenței unor oportunități similare pentru femei și bărbați și că societatea pune aceeași valoare asupra similitudinii dar și asupra diferențelor dintre femei și bărbați și pe funcțiile diferite ale acestora.

SECȚIUNEA 3. ÎNȚELEGEREA NOȚIUNII DE „VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE”

3.1. DEFINIȚIA VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

„**Violență în familie**” este orice act vătămător, fizic sau emoțional care are loc între membrii unei familii. Aceasta poate include un singur episod sau mai multe acte de violență, formând un model de comportament abuziv prin exercitarea controlului.

Violența în familie este un comportament intenționat. Scopul violenței în familie este stabilirea și exercitarea puterii și controlului asupra altei persoane. Violența este folosită pentru a intimida, umili sau înfricoșa victima. Bărbații deseori folosesc violența împotriva partenerelor lor intime, inclusiv asupra actualelor sau fostelor soții, prietene ori partenerere.

Formele de violență cel mai des întâlnite

Violența fizică: de exemplu, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare etc.

Violența psihologică²²: de exemplu, înjurare, insultare, blamare, criticarea opiniilor sau sentimentelor, amenințare, distrugere demonstrativă a obiectelor etc.

Violența sexuală: orice conduită sau act non-consensual sexual.

Violența economică: de exemplu, interzicerea de a avea sau păstra un serviciu, controlul strict al venitului familiei, limitarea accesului la veniturile și bunurile familiei.

Violența spirituală: de exemplu, limitarea sau interzicerea practicării unui cult religios sau unui mod de viață.

²² Nu există o definiție universal acceptată a violenței psihologice (abuzului emoțional). Violența psihologică deseori este cel mai greu de depistat din mai multe motive. În primul rând, nu există semne exterioare vizibile de vătămare cauzate de abuzul psihologic. În al doilea rând, tactica și comportamentul folosit precum „înjosirea” sau „învinovățirea” pot avea loc în orice relație fără să treacă de pragul „abuzului”. Pentru a determina dacă acest tip de comportament este o formă de violență în familie, trebuie examinat dacă se bazează pe putere și control. În general, abuzul psihologic se limitează la acte de amenințare, comportament coercitiv, și nu pur și simplu crearea unei presiuni mentale sau rănirea sentimentelor altei persoane.

ATENȚIE! Violența în familie deseori este un model de exercitare a coerciției și controlului asupra unei persoane de către o altă persoană. Nu este doar un singur episod de agresiune fizică sau poate nici să nu includă agresiunea fizică.

De fapt, se referă la folosirea repetată a unui număr de tactici, inclusiv intimidarea, amenințarea, privarea economică, izolarea și abuzul psihologic și sexual. Unele comportamente abuzive folosite de către agresori se soldează cu vătămări atât fizice, cât și psihologice. Alte tehnici utilizate de către de agresori includ comportamentul emoțional abuziv. Deși acest comportament nu va rezulta în vătămări corporale vizibile, ele sunt foarte periculoase pentru victimă.

Art. 201¹ Cod Penal, Violența în familie (introdus prin LP 167 din 09.07.2010)

Violența în familie, adică acțiunea sau inacțiunea intenționată, manifestată fizic sau verbal, comisă de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei, care a provocat suferință fizică, soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, suferință psihică ori prejudiciu material sau moral,
se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de până la 2 ani.

(2) Aceeași acțiune:

- a) săvârșită asupra a doi sau mai multor membri ai familiei;
- b) care a provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de până la 5 ani.

(3) Aceeași acțiune care:

- a) a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;
- b) a determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere;
- c) a provocat decesul victimei

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani.

Situația privind violența în familie față de femei în Moldova, conform Studiului „Violența față de femei în familie în Republica Moldova”, Chișinău 2011, BNS și PNUD Moldova.

- Conform datelor existente, violența afectează un număr mare de femei, fără a ține cont de vârstă, mediul de reședință și statutul socio-economic. Rata prevalenței totale a violenței din partea soțului/partenerului pe parcursul vieții (psihologică, fizică sau sexuală) de la vârsta de 15 ani este de 63%.
- Cele mai vulnerabile sunt femeile din mediul rural, femeile cu un nivel scăzut de studii, șomerele sau cele angajate în activități agricole pe cont propriu.
- Rata prevalenței pe parcursul vieții a experienței cumulative de violență (psihologică, fizică și sexuală) este de 12,3%. Cele mai mari rate de prevalență a formelor multiple de violență pe parcursul vieții au fost raportate de către femeile din mediul rural, cele cu vârsta mai înaintată și cele separate sau divorțate.

Violența fizică

- Circa 40% din femei au raportat cazuri de violență fizică din partea soțului/partenerului curent sau cel mai recent pe parcursul vieții.
- Cele mai vulnerabile față de violența fizică pe parcursul vieții, conform datelor sondajului, sunt femeile cu vârsta cuprinsă între 45 și 59 de ani.
- Analiza datelor demonstrează că femeile care au raportat cazuri de violență fizică au fost mai cu seamă supuse palmuirii, bruscărilor, loviturilor, pe când alte tipuri de violență fizică, cum ar fi bătaia cu pumnii, sugrumarea și amenințarea cu arma, sunt mai puțin prevalente. O mare parte a manifestărilor de violență fizică au fost comise în mod repetat în cazul majorității victimelor.

Violența psihologică

- Pentru a-și menține puterea și controlul față de soții/partenere, bărbații apelează, de cele mai dese ori, la insulte, intimidare și înfricoșare, acționând psihologic asupra femeii.

Violența sexuală

- Conform datelor sondajului, circa 19% din femei au declarat că au fost supuse violenței sexuale măcar o dată pe parcursul vieții. Cele mai numeroase cazuri de violență sexuală au fost declarate de către femeile cu vârsta cuprinsă între 35 și 59 de ani.

3.2. ÎNȚELEGEREA CAUZELOR VIOLENȚEI ÎN FAMILIE – PUTEREA ȘI CONTROLUL

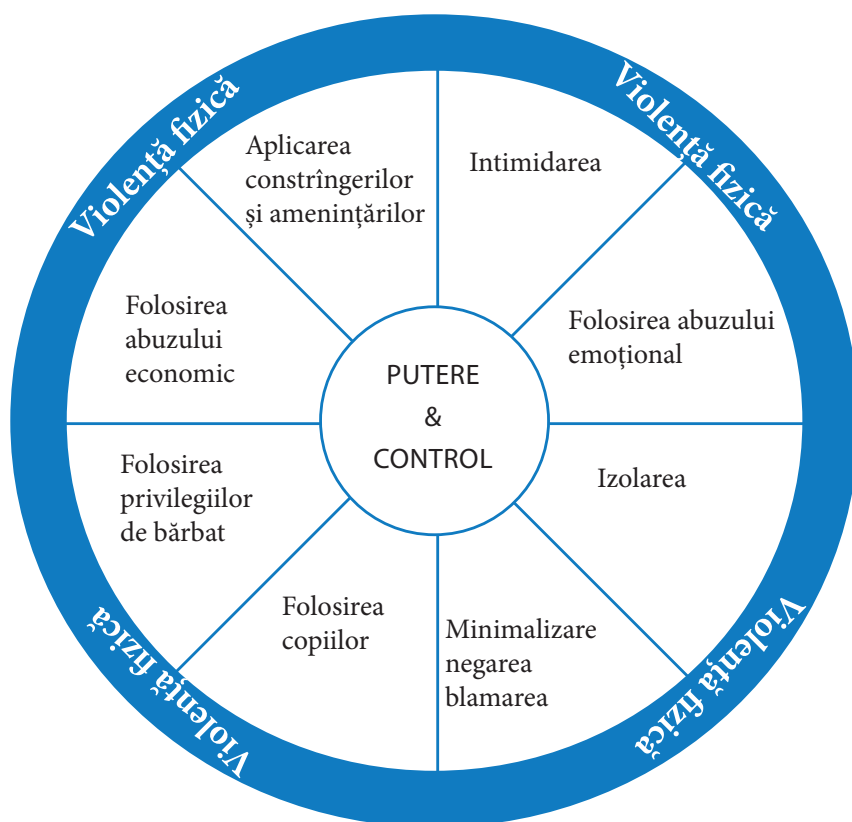
Violența în familie deseori constituie un model de conduită în care abuzatorul folosește diferite feluri de comportament pentru a obține și exercita controlul și puterea asupra victimei.

Folosirea intimidării:	înfricoșarea victimei prin folosirea aspectului fizic, acțiunilor, gesturilor, distrugerea bunurilor, distrugerea proprietății ei, demonstrarea ostentativă a armelor.
Folosirea abuzului emoțional:	jignirea, înjosirea, înjurarea, a o face să creadă că este nebună, folosirea jocurilor minții, umilirea și blamarea victimei.
Folosirea izolării:	controlul asupra acțiunilor victimei, ce face, cu cine se întâlnește, ce citește, unde pleacă, limitarea implicării în viața socială, folosirea geloziei pentru a-și justifica comportamentul abuziv.
Minimalizarea, negarea, blamarea:	diminuarea actelor de abuz comise, trecerea cu vederea a îngrijorărilor ei, negarea faptului că a avut loc abuzul, transferul responsabilității pentru comportamentul abuziv, spunând că de fapt ea l-a provocat.
Folosirea copiilor:	folosirea copiilor pentru ca să se simtă vinovată, folosirea copiilor pentru a transmite mesajele, folosirea timpului de vizitare a copiilor pentru a o hărțui, amenințarea cu luarea copiilor de lângă ea.
Folosirea privilegiilor de bărbat:	victima este tratată ca servitoare, luarea deciziilor importante de către abuzator, manifestarea comportamentului de stăpân, abuzatorul definește rolurile de bărbat și femeie în casă.

Folosirea abuzului economic:

interzicerea de a avea sau păstra un serviciu, obligarea victimei de a cere bani de la agresor, oferirea unei alocații, luarea banilor câștigați de ea, lipsirea de informații despre veniturile familiei și privarea de accesul la aceste venituri.

Folosirea coerciției și amenințărilor: amenințarea cu vătămarea fizică, amenințarea că o va părăsi, că se va sinucide, că o va raporta autorităților, influențarea să renunțe la plângerea făcută la poliție, influențarea să comită acte ilegale.

Comportamentele descrise în acest cerc nu sunt exhaustive. Există exemple nelimitate ale fiecărei dintre tacticile prezentate.

Cercul Puterii și Controlului demonstrează relația dintre violența fizică și sexuală și intimidarea, coerciția și manipularea soției și copiilor care sunt deseori folosiți de către abuzator. Abuzatorul utilizează aceste tactici pentru a menține puterea și controlul obținut prin violența fizică și sexuală. Chiar și un singur incident de violență fizică sau amenințare cu violența fizică poate fi suficient pentru instalarea puterii și controlului asupra parteneriei. Controlul și puterea sunt apoi susținute de abuzul non-fizic și coerciția. De exemplu, un abuz verbal urmat de un abuz fizic creează pericolul producerii unui nou abuz fizic și astfel ar putea să fie suficient pentru a asigura puterea și controlul abuzatorului fără aplicarea violenței fizice propriu-zise.

SECȚIUNEA 4. MITURI ȘI REALITĂȚI DESPRE VIOLENȚA ÎN FAMILIE

Eforturile de soluționare a cazurilor de violență în familie pot fi zădărnicate de înțelegerea greșită sau miturile despre violența în familie. Miturile sunt idei și convingeri care sunt false. Aceste mituri apar parțial din cauză dificultății de a înțelege de ce o persoană ar răni o altă persoană, în special în contextul unei relații intime. Miturile oferă o informație eronată despre cauza apariției violenței în familie și multe dintre acestea sunt identice în întreaga lume.

MIT:	<i>Violența în familie este caracteristică familiilor sărace sau cu un statut social scăzut.</i>
Realitate	Violența în familie poate apărea în toate familiile, indiferent de statutul socio-economic. Mitul a apărut deoarece exista o probabilitate mai mare ca în atenția agențiilor specializate să intre persoane provenind din familii cu venituri reduse, familiile cu resurse mai multe uneori ascund violența mai bine. Studiile arată că violența afectează toate categoriile de familii. Violența nu apare din cauza sărăciei sau lipsei educației, de fapt, ea își are originea în pozițiile istorice de inegalitate dintre femei și bărbați.

MIT:	<i>Consumul de alcool și droguri cauzează violență în familie.</i>
Realitate	Nu exista nici un argument și nici o dovadă care să afirme că alcoolul este o cauză directă a violenței în familie. Sunt dovezi care susțin coexistența consumului de alcool și a violenței în familie și facilitarea actelor de violență. Mulți bărbați care își bat soțiile nu consumă alcool. Bărbații care consumă alcool și își bat soțiile, de obicei, nu bat oameni de pe stradă, nu își bat părinții sau șefii. Ei își îndreaptă violența doar asupra soțiilor lor. Bărbații care își bat soțiile deseori continuă să o facă și atunci când nu consumă alcool. Un agresor poate folosi dependența de alcool în calitate de scuză pentru violență, or alcoolul îl poate lipsi de discernământ referitor la forța exercitată. Totuși, alcoolul nu este cauza. Violența în familie și abuzul de substanțe trebuie privite drept probleme separate.
MIT:	<i>Bărbații violenți nu-și pot controla violența.</i>
Realitate	Bărbații violenți cred deseori acest lucru. Această convingere permite agresorului neasumarea responsabilității față de actele comise. Majoritatea celor care își agresează soțiile își controlează comportamentul violent față de alte persoane, cum ar fi prieteni sau colegi, unde nu există nevoia de dominare și control. Violența în familie este o conduită intenționată. Agresorii folosesc actele de violență și o serie de comportamente, inclusiv intimidarea, amenințarea, abuzul psihologic, izolarea etc. pentru a exercita coerciția și controlul asupra victimei. Ei își aleg cu atenție tacticile.
MIT:	<i>Persoanele violente sunt bolnave psihic sau au personalități psihopate.</i>
Realitate:	Studiile clinice asupra persoanelor care își abuzează partenerul/pertenera nu susțin această afirmație. Marea majoritate a persoanelor agresive nu prezintă suferințe psihice și nici nu au personalități psihopate. Mulți agresori se prezintă ca persoane obișnuite, respectabile, cu capacitatea de a se controla. Provin din toate clasele sociale și ocupaționale, iar violența se manifestă dor în familie.

MIT:	<i>Bărbații sunt victime ale violenței în familie la fel de des ca și femeile.</i>
Realitate:	Studiile arată că femeile sunt victime ale violenței în familie în 95% din cazuri. Femeile folosesc violența fizică pentru a se apăra. Informațiile privitor la violența față de bărbați deseori sunt exagerate, fiindcă abuzatorii își acuză partenerele de folosirea violenței pentru a evita sau minimaliza propria răspundere. În special, la capitolul violență psihologică, bărbații se plâng că deseori sunt victime din cauza „cicălelilor” soțiilor lor. La aprecierea faptului dacă a avut loc sau nu actul de violență în familie, un factor care trebuie luat în considerație este existența inegalității dintre soț și soție și care este relația de putere și control în cuplu.
MIT:	<i>Unele femei merită să fie abuzate; ele provoacă abuzul.</i>
Realitate:	Nu există justificări pentru violența în familie. De prea puține ori violența este punctul culminant al unei dispute și de cele mai multe ori femeile nu primesc semnale premergătoare atacului. Multe femei abuzate fac tot posibilul pentru a evita episoadele violente. În relațiile abuzive există percepția că bărbatul are dreptul de a-și domina și controla partenera. Victimele violenței în familie riscă să fie abuzate de parteneri, indiferent de acțiunile lor. În secolul al XIX-lea legea britanică preciza că un bărbat își poate disciplina soția cu un instrument care să nu fie mai gros decât degetul cel mare al mâinii. Chiar dacă aceste legi nu mai există, multe percepții sociale aprobă violența ca metodă de control și de disciplinare a femeilor.
MIT:	<i>Femeilor le face plăcere să fie abuzate.</i>
Realitate:	Acest mit a apărut pe baza observației că multe femei rămân lângă partener, în ciuda abuzului suferit. Sunt multe motive pentru care femeile nu-și părăsesc partenerul. Multor femei le este teamă să plece. Cercetările dovedesc faptul că pentru o femeie este un moment extrem de periculos părăsirea partenerului și că între jumătate și cinci femei din șapte ucise de partener erau separate sau în curs de separare.

MIT:	<i>Pentru familie întotdeauna este mai bine să rămână împreună.</i>
Realitate:	La fel ca în toate societățile, și în Moldova se pune accentul pe integritatea familiei. Totuși, atunci când abuzul are loc în cadrul familiei, locuința devine un loc nesigur pentru victimă. Deseori forțarea femeilor și copiilor de a rămâne într-o relație abuzivă este o sentință la moarte. Dacă originea violenței nu este identificată și abuzatorul nu este atras la răspundere pentru acțiunile lui, violența cu siguranță va continua, iar aceasta poate pune în pericol familia și va avea un impact negativ asupra tuturor membrilor familiei, inclusiv asupra copiilor care sunt martorii violenței.
MIT:	<i>Violența în familie ține de viața privată a familiei.</i>
Realitate:	Violența față de femei și copii este o infracțiune, conform Codului Penal al Republicii Moldova! Aceasta înseamnă că violența în familie este o conduită neacceptată de societate. Este important ca abuzatorul să primească mesajul din comunitate privitor la faptul că violența în familie nu poate fi tolerată și că organele de drept vor interveni pentru a stopa actele de violență.

Există și alte mituri despre violență, care nu reprezintă explicații directe, ci fac parte din încercările comunității de a înțelege acest comportament:

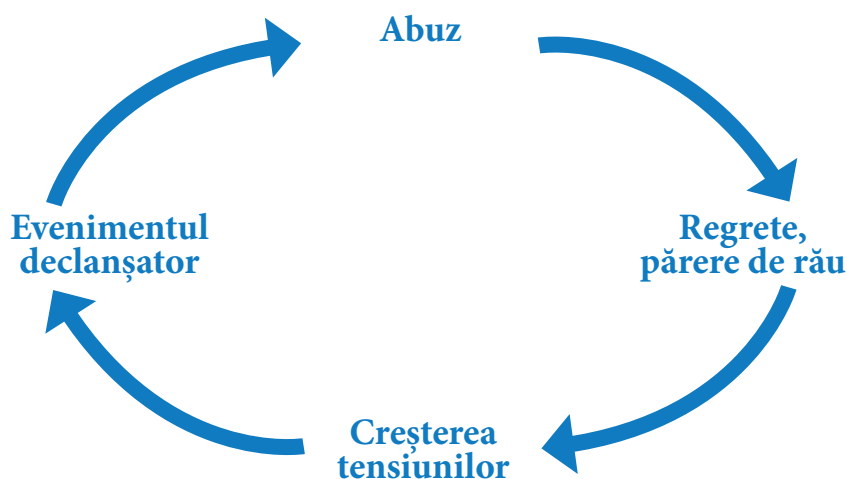
- Bătaia este fără urmări, este un fenomen de moment datorită pierderii controlului.
- Este o parte a dragostei dintre cei doi.
- Biserica îl va schimba și nu-și va mai bate partenera.
- Chiar dacă își bate partenera, este un tată bun pentru copii și deci trebuie să rămână împreună pentru a crește copiii.
- Dacă vor sta împreună destul de mult timp, lucrurile se vor schimba în bine și el va înceta să o mai bată.
- Agresorul nu își iubește partenera.
- Manifestarea violentă în relațiile de familie este un mod greșit de exprimare a stărilor afective negative, survenite din cauza suportării unor situații tensionante în afara cadrului familial.
- Violența în relațiile dintre partenerii de cuplu este cauzată de gelozie și lipsă de încredere în fidelitatea partenerului.

- Violența față de copii este condiționată de suportarea calității de victimă în relațiile de cuplu.
- Violența față de copii se manifestă mai frecvent în familiile monoparentale.
- Femeia provoacă acest comportament violent al soților prin abuzuri de natură psihologică, emoțională, verbală.
- Doar un număr mic de femei sunt victime ale violenței în familie.
- O femeie își poate părăsi partenerul, dacă vrea cu adevărat să o facă.
- Victimele violenței în familie exagerează dimensiunea abuzului.

În concluzie, există multe mituri despre violența în familie și acestea confirmă stereotipurile existente. Atunci când explicăm cauzele violenței în familie, miturile, de obicei, se bazează pe blamarea victimei sau un alt factor, precum alcoolul, furia sau lipsa educației. În rezultat, aceste mituri diluează responsabilitatea abuzatorului pentru acțiunile lui. Este important de recunoscut faptul că violența în familie este un comportament intenționat comis în scopul obținerii puterii și controlului asupra celeilalte persoane. Un soț abuziv folosește violența sau amenințarea cu violența în asociere cu alte tactici manipulative și coercitive pentru a obliga soția să se comporte într-un anumit fel. Prin urmare, accentul asupra răspunderii abuzatorului este momentul cheie pentru orice strategie eficientă de protecție a victimelor violenței și atragere la răspundere a abuzatorului.

SECȚIUNEA 5. ÎNȚELEGEREA CARACTERULUI CICLIC AL VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

O bună înțelegere a caracterului ciclic al violenței în familie ajută poliția atunci când soluționează cazul de violență în familie. Astfel, violența în familie reprezintă o serie de comportamente sistematic repetate cu caracter fizic, sexual, verbal, psihologic, economic, pe care membrul familiei cu conduită abuzivă le manifestă asupra celorlalți, acestea fiind susținute de prezența spațiului restrâns privat și de psihologia supunerii de care dă dovadă victima.

Faza I – Constituirea/creșterea tensiunii

În această fază apar primele incidente minore. Abuzatorul devine nervos, iritabil, posesiv, cu cerințe mari și reacționează negativ la orice frustrare simplă. Pot apărea și episoade de violență verbală sau fizică. De asemenea, are loc o creștere rapidă a tensiunii înainte de un incident violent. Victima reușește, de obicei, să facă față, utilizând cunoștințe și experiențe care au avut succes în alte împrejurări, mai frecvent manifestând calm, înțelegere, comportament de evitare.

De regulă, violența la această etapă nu este niciodată raportată la poliție, sau dacă este raportată, cazul va fi ridiculizat. Aceasta încurajează abuzatorul să meargă la următoarea etapă. Iată de ce poliția trebuie să ia în serios toate incidentele în legătură cu violența în familie, dacă sunt raportate, indiferent cât de neînsemnate ar fi.

Faza II – Actul de violență

Pentru o femeie care a fost supusă actelor de violență în trecut, însăși amenințarea cu violența este paralizantă. Totuși, chiar la această etapă violența poate să se manifeste prin amenințări, palmui, loviri și amenințări cu arma, amenințarea copiilor, abuzul sexual sau violul. Violența se poate consuma imediat sau poate dura minute și ore în șir. Ar putea să existe traume vizibile, însă, de obicei, un abuzator experimentat nu va lăsa urme. Multe femei sunt foarte recunoscătoare atunci când actul de violență s-a consumat. Ele se pot considera chiar norocoase că nu a fost mai rău, indiferent de gradul leziunilor. Ele deseori neagă caracterul grav al leziunilor și refuză asistența medicală.

Faza III – Perioada blândă

În timpul fazei a III-a, atunci când dragostea este intensă, se naște o legătură sufletească între parteneri. În faza a III-a apar toate avantajele unei căsnicii sau ale unui cuplu, victimei fiindu-i foarte greu să plece sau să pună capăt relației. Dacă în faza precedentă comportamentul agresorului este dominat de brutalitate și abuz, în cea de-a treia fază acesta este afectuos și tentat să lichideze consecințele prin diverse favoruri oferite victimei. De fapt, tensiunea acumulată în prima fază este eliberată în cea de-a doua. Și urmează regretele, implorările și scuzele, amplificate și susținute de cadouri, convingeri despre inadmisibilitatea repetării violenței, scuze și apeluri după ajutor la prieteni, rude și chiar specialiști.

Durata celei de-a treia faze nu este strict definită, uneori fiind mai scurtă decât a doua sau mai lungă. Un lucru este cert: faza trece pe neobservate în prima care, de regulă, o depășește după intervalul de timp sau chiar se poate suprapune peste faza de constituire a tensiunii. Alte constatări experimentale au stabilit că, violența fiind repetată, se ajunge la accelerarea ritmului schimbării fazelor, cea de-a treia devenind din ce în ce mai scurtă.

Atitudinea calmă și iubitoare lasă loc incidentelor mărunte din nou, faza I reapare și un nou ciclu al violenței, al bătailor reîncepe.

SECȚIUNEA 6. PORTRETUL PSIHO-SOCIAL AL ACTORILOR VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Acest compartiment analizează raportul dintre victimă și agresor, calitatea căruia se prezintă ca una dintre condițiile declanșării actului de violență în familie.

Schematic, vedem raportul dintre victimă și agresor în următorul mod.

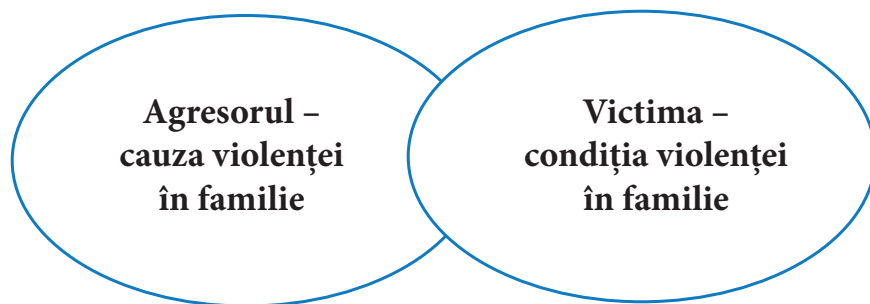

FIG. 2. RAPORTUL AGRESOR-VICTIMĂ

În cercetarea violenței în familie s-a constatat că anumite calități specifice victimelor le conferă în mod dramatic acest statut.

- Economic dependentă de agresor
- Dependentă de spațiul locativ
- Crede că există metode de rezolvare
- Convinsă de rude, biserică, prieteni
- Sentimental dependentă de agresor
- Confruntată cu stări psihologice grave
- Dependentă de normele culturale
- Frică de „zvonul social”
- Nu-și cunoaște drepturile
- Responsabilă de starea psihologică a agresorului.
- Tinzând spre acțiuni autonome
- Violență în familia de proveniență.

Calități ale victimei care contribuie la declanșarea și menținerea atmosferei violente în familie

- În copilărie a fost educată într-o familie în care violența era un mod de existență.
- Este economic dependentă de agresor, nu are posibilități de a rezolva problemele financiare, locative.
- Îl iubește pe agresor și este sentimental dependentă de acesta.
- Nu crede că există căi de a elimina violența: nu crede în poliție, organele administrării locale, judecată etc.
- Împărtășește modele culturale, care judecă divorțul, judecarea cauzelor de violență în familie, adresarea după ajutor organelor de drept etc.
- Se lasă convinsă de rude, slujitori ai bisericii, prieteni, vecini.
- Consideră că declararea faptelor violente poate provoca neplăceri la serviciu agresorului, din care cauză situația financiară în familie se va înrăutăți și, respectiv, atmosfera va deveni și mai dificilă.
- Se teme că nu va fi crezută și va fi blamată de cei din mediul social, comunitar.
- Se teme că va pierde dreptul de a-și educa copiii.
- Consideră că poate face față de sine stătător circumstanțelor, încercând să pună capăt acțiunilor de violență.
- Își asumă responsabilitatea pentru starea psihologică a agresorului.
- Nu-și cunoaște drepturile.
- Nu vrea „să scoată gunoiul din casă”.

- Suportă stări psihologice grave – depresie, anxietate etc. – care o lipsesc de capacitatea de apărare.
- La faza a doua este imobilizată, deoarece frecvent este și victimă a agresiunii fizice, iar mai apoi se lasă convinsă de agresor, sperând că violența nu se va mai repeta.
- Crede în „mituri” – speră că agresorul va renunța la unele dependențe (alcool, droguri) sau se va schimba și totul va reveni la normal.

Portretul agresorului familial:

- În copilărie a fost educat într-o familie în care violența era un mod de existență.
- Posedă un nivel jos al dezvoltării moral-spirituale, gândire rigidă, conservatoare.
- Suportă unele consecințe genetice ale părinților care au suportat îmbolnăviri, dependențe de alcool, droguri, a moștenit tendințele pentru un comportament violent.
- Este un produs al evenimentelor negative din ambianța socială generală – economică, politică, spirituală etc.
- Este afectat de stări patologice de limită – psihopatii, retardări mentale, nevroze, isterie, paranoia.
- N-a obținut educația necesară în familie.
- A fost educat în condiții de carență afectivă – privare de afectivitate din partea ambianței sociale apropiate.
- Deține o imagine denaturată a echității, drepturilor omului, ierarhia statutului în societate.
- Are o autoapreciere inadecvată – mai frecvent joasă.
- Posedă psihologia dictatorului – „puterea decide totul”.
- Face abuz de alcool, este dependent de droguri.
- Nu s-a afirmat la serviciu, în societate.
- Este manipulativ – pune pe seama altuia responsabilitatea de propriile greșeli.

Atunci când potențiala victimă nu urmează cu supușenie voința lui, când se întâmplă să se „răzvrătească”, agresorul se simte umilit și recurge la violență. Aceasta este cheia conduitei maltratatorului. Un om gelos, posesiv și ahtiat să controleze totul, care acționează astfel ca și cum ar fi avut un drept natural de a-și degrada, a-și controla perechea.

SECȚIUNEA 7. CONSECINȚELE VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

7.1. CONSECINȚELE VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Violența în familie poate avea un efect devastator asupra victimei, familiei și societății în întregime. Victimele suferă fizic, emoțional și financiar. Violența pune în pericol stabilitatea familiei și are un impact negativ asupra tuturor membrilor de familie, inclusiv asupra copiilor care sunt martorii violenței și cresc într-un mediu conflictual, nefericit. Violența în familie are consecințe negative asupra siguranței, sănătății și ordinii sociale în general și are efecte negative asupra economiei din cauza cheltuielilor pentru asistența medicală, concediu medical și afectarea capacității de muncă a victimei.

Consecințe pentru victime:

- Afectarea sănătății fizice, sănătății mentale și bunăstării generale.
- Violența poate deveni mai frecventă și mai gravă dacă persistă în timp.
- Violența poate avea drept consecință moartea.
- Victimelor le este dificil să raporteze cazul de violență datorită caracterului complex al violenței în familie.
- Consecințe asupra familiilor:
- Costuri economice suportate de familie.
- Distrugerea relațiilor.
- Scăderea capacității de muncă a femeilor.
- Impactul negativ asupra copiilor care sunt martorii violenței.
- Scăderea nivelului de viață pentru femei și copii.
- Consecințe pentru comunitate:
- Scăderea contribuției pentru societate din partea victimei.
- Cerere sporită către sistemul de sănătate.
- Dacă abuzatorul nu este atras la răspundere, înseamnă că acest comportament violent este acceptabil și poate să conducă la noi acte de violență.
- Consecințe pentru abuzator:
- Sancțiuni contravenționale sau penale.
- Prejudicierea onoarei și reputației.
- Violența poate să se soldeze cu moartea soțului (sindromul femeii bătute²³).

²³ Sindromul femeii bătute este un sindrom care apare la femeile care din cauza actelor repetate de violență din partea partenerului intim pot suferi de depresie și devin incapabile să decidă în mod independent pentru a putea capăt abuzului, inclusiv refuzul de a depune plângere la poliție sau de a accepta asistență.

7.2. MOTIVUL PENTRU CARE VICTIMELE NU RAPORTEAZĂ CAZURILE DE VIOLENȚĂ

Este dificil să avem o imagine a incidenței fenomenului violenței în familie, deoarece deseori acesta rămâne ascuns. O soție care este abuzată poate să îndure abuzul o perioadă îndelungată înainte să ceară ajutor, iar altele nu vor solicita ajutor niciodată. O femeie abuzată este nesigură, este incapabilă să vorbească sau nu dorește să sesizeze cazul de violență în familie din diverse motive.

Care sunt aceste motive?

- Victima poate fi atașată emoțional de partener.
- Poate avea convingeri ferme despre păstrarea relației și familiei.
- Poate fi înfricoșată că abuzatorul se va răzbuna pe ea sau pe cei dragi ei.
- Poate avea frică că va fi stigmatizată de alții.
- Poate fi economic dependentă de partenerul abuziv.
- Poate locui într-o zonă izolată.
- Poate fi izolată social de alții.
- Se poate confrunta cu bariere de comunicare sau culturale.
- Nu vrea ca abuzatorul să fie evacuat din casă, să meargă la pușcărie sau să aibă cazier judiciar.
- Nu crede că intervenția poliției sau a justiției va stopa abuzul.

Victima poate utiliza următoarele strategii de supraviețuire:

- Minimalizarea sau negarea actelor de violență în familie.
- Asumarea responsabilității pentru abuz.
- Folosirea alcoolului sau drogurilor pentru alinare.
- Auto-apărarea.
- Căutarea ajutorului și asistenței.
- Poate rămâne în relația abuzivă pentru a evita escaladarea violenței.
- Poate să inițieze violența drept mijloc de obținere a controlului.

Care sunt barierele cu care se confruntă victimele pentru a obține ajutor?

Victimele violenței în familie se confruntă, de obicei, cu o serie de bariere în calea eliberării de agresor și obținerea asistenței, inclusiv accesului la sistemul de drept.

Deseori victimele nu sesizează cazul de violență și suferă în izolare.

- Violența are loc în contextul unei relații intime și victima poate ezita să caute ajutor din partea poliției sau altor autorități din cauza rușinii sau stigmatizării, dependenței economice față de agresor sau fricii de răzbunare.

Chiar dacă victimele se adresează poliției sau autorităților locale, deseori plângerile lor nu sunt tratate cu seriozitate.

- În astfel de cazuri, poliția și autoritățile locale din convingeri tradiționale vor ezita să intervină, considerând că violența în familie ține de viața privată (este caracteristic pentru majoritatea țărilor lumii).
- Deseori poliția nu ține cont de natura și dinamica violenței într-o relație intimă.
- Actele de violență sunt tratate ca incidente izolate, și nu în contextul dinamicii de putere și control din cadrul relației abuzive.
- Poliția și autoritățile locale cred în miturile privind violența în familie și aceasta are consecințe asupra modalității de înregistrare a plângerilor și interacțiunii cu victima.

Dacă victima dorește să fie asistată și este pornită urmărirea penală, femeia își retrage plângerea.

- Datorită caracterului și dinamicii violenței în familie, multe victime încearcă să-și retragă plângerea curând după depunerea ei. Atunci când are loc violența, victima vrea să raporteze cazul pentru a opri comportamentul violent. În timpul perioadei blânde, victima dorește să-și retragă plângerea datorită exprimării remușcărilor din partea abuzatorului sau sub presiunea amenințărilor, dificultăților financiare sau presiunilor din partea altor membri de familie.

Identificarea și reacționarea adecvată la cazurile de violență în familie necesită o bună înțelegere a dinamicii violenței și vulnerabilității victimei. Iar atunci când victima solicită asistență trebuie să există o reacție eficientă și promptă din partea organelor de ocrotă a normelor de drept care vor pune pe primul lor protecția victimei și vor avea grijă ca victima să fie tratată cu sensibilitate. Dacă abuzatorul nu este atras la răspundere pe acțiunile sale, atunci puterea și controlul lui sunt consolidate, iar victima este supusă riscului producerii unor noi cazuri de violență sporită în viitor.

SECȚIUNEA 8. REZUMATUL PUNCTELOR CHEIE

1. Violența în familie este un comportament intenționat și un comportament învățat.
2. Violența în familie este o formă de violență în bază de gen care își are originea în atitudinile și convingerile persistente referitor la inferioritatea femeilor față de bărbați.
3. Femeile sunt victime în peste 95% din cazurile de violență în familie.
4. Violența în familie, de obicei, include un comportament repetitiv care cuprinde diferite forme de abuz.
5. Există patru forme de violență: fizică, psihologică, sexuală și economică.
6. Abuzatorul folosește diferite forme de comportament pentru a obține puterea și controlul asupra victimei.
7. Abuzatorul este cel care cauzează violența - și nu abuzul de substanțe, victima sau relația.
8. Comportamentul victimei este, de regulă, orientat spre supraviețuire.
9. Cazurile de violență în familie nu sunt raportate din cauza mai multor motive complicate.
10. Buna înțelegere a dinamicii violenței în familie și barierelor în procesul obținerii asistenței de către victime va ajuta organelor de drept să intervină în mod eficient pentru a stopa și soluționa cazurile de violență în familie.

LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA ÎN DOMENIUL VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

MODULUL II

I. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ

La sfârșitul modulului participanții vor putea:

- Să identifice prevederile din legislația națională în contextul combaterii violenței în familie
- Să cunoască procedura de soluționare eficientă a cazurilor de violență în familie
- Să înțeleagă obligațiile Republicii Moldova asumate în urma ratificării instrumentelor internaționale relevante.

II. REPERE DE CONȚINUT

SECȚIUNEA 1. STANDARDE INTERNAȚIONALE RELEVANTE

1.1. OBLIGAȚII JURIDICE INTERNAȚIONALE

Violența împotriva femeilor este o încălcare a drepturilor omului. Astfel, actele de violență în familie constituie o încălcare a dreptului la viață, la integritate fizică și psihică, a dreptului de a nu fi supus torturii, tratamentelor crude, inumane sau degradante. Statul garantează fiecărei persoane exercitarea drepturilor și libertăților proclamate, fără deosebire de rasă, culoare, sex, limbă, religie sau alt statut.

Drepturile femeii sunt drepturi ale omului — drepturi care revin femeilor pentru simplul fapt că sunt ființe umane!

Cadrul juridic internațional în domeniul drepturilor omului:**Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948:**

Art. 1: „*Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi.*”

Art. 2: „*Fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta declarație fără nici un fel de deosebire ca, de pildă, deosebirea de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări.*”

Art. 5: „*Nimeni nu va fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor crude, inumane sau degradante.*”

Pactul cu privire la Drepturile Civile și Politice din 1966 stabilește că fiecare persoană are dreptul inerent la viață și nimeni nu poate fi arbitrar lipsit de viață. Pactul, de asemenea, recunoaște egalitatea în drepturi a soților în privința căsătoriei, în timpul căsătoriei și atunci când ea se desface.

Convenția împotriva Torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (1984) obliga statele să prevină actele de tortură comise de actori privați. Termenul „tortură” înseamnă orice act prin care se provoacă unei persoane, cu intenție, o durere sau suferințe puternice, fizice ori psihice, de către un agent al autorității publice sau de orice altă persoană care acționează cu titlu oficial.

Republica Moldova este parte la:

Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (a aderat în 1993)

Pactul Internațional privind Drepturile Sociale și Economice (a aderat în 1993)

Convenția privind Drepturile Copilului (a aderat în 1993)

Convenția privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeilor (a aderat în 1994)

Convenția împotriva Torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (a aderat în 1995)

Republica Moldova este obligată prin lege să pună în practică dispozițiile acestor Convenții.

1.2. STANDARDE INTERNAȚIONALE ÎN CONTEXTUL COMBATERII VIOLENȚEI ÎMPOTRIVA FEMEII

Convenția privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeilor (CEDAW) (adoptată în 1980, a intrat în vigoare în 1981)

- CEDAW este cel mai cuprinzător tratat privind drepturile femeilor. Convenția garantează egalitatea dintre femei și bărbați în drepturi civile, politice, economice și culturale.
- Deși CEDAW nu conține o prevedere specială privind interzicerea violenței domestice, Recomandarea 19 a Comitetului CEDAW a stabilit că „violența în bază de gen, inclusiv violența domestică, este o formă de discriminare care afectează grav abilitatea femeilor de a-și exercita drepturile și libertățile în condiții egale cu bărbații”.
- Statele nu sunt obligate doar să se abțină de la comiterea încălcărilor, dar sunt responsabile pentru acțiunile actorilor privați în cazul în care nu reușesc să-și îndeplinească obligația de a preveni și pedepsi asemenea acțiuni. Acesta este principiul obligației pozitive (*due diligence*).

Convenția Europeană privind Prevenirea și Combaterea Violenței față de Femei (CAHVIO) (adoptată în 2011, nu a intrat în vigoare)

- Convenția este primul instrument juridic obligatoriu din Europa care creează un cadru juridic cuprinzător pentru combaterea violenței prin prevenire, protecție, atragere la răspundere și oferirea asistenței pentru victime.
- Convenția definește diferite forme de violență împotriva femeilor: fizică, sexuală și psihologică. Documentul, de asemenea, creează un grup de experți independenți internaționali care vor monitoriza implementarea Convenției la nivel național.
- Convenția stabilește cu fermitate legătura dintre realizarea egalității de gen și eradicarea violenței față de femei. Astfel, se recunoaște natura structurală a violenței față de femei drept o manifestare a pozițiilor istorice de inegalitate dintre femei și bărbați.

Definiția „violentei împotriva femeilor”, conform documentelor Declarației ONU privind Eliminarea Violentei împotriva Femeilor:

Articolul 1: Violența împotriva femeilor înseamnă orice acțiune de violență în bază de gen care rezultă sau poate să rezulte într-o vătămare fizică, sexuală sau psihologică sau suferință a femeilor, inclusiv amenințări cu astfel de acțiuni, coerciție sau privare arbitrară de libertate, indiferent dacă are loc în viața publică sau privată.

Articolul 2: Violența împotriva femeilor include dar nu este limitată la:

Violența fizică, sexuală și psihologică care are loc în familie, inclusiv bătaia, abuzul sexual al fetițelor în familie, violență în bază de zestre, violul matrimonial, mutilarea genitală a femeilor și alte practici tradiționale vătămătoare pentru femei, violență în afara căsătoriei și violența legată de exploatare.

Violența fizică, sexuală și psihologică care are loc în comunitate, inclusiv violul, abuzul sexual, hărțuirea sexuală și intimidare la locul de muncă, în instituțiile de învățământ și în altă parte, traficul de femei și prostituția forțată.

Violența fizică, sexuală și psihologică exercitată sau tolerată de către Stat, oriunde ar avea loc.

Definiția „violentei împotriva femeilor” și „violentei în familie”, conform Convenției Europene privind Prevenirea și combaterea violentei față de femei și violentei în familie (CAHVIO)

a. „Violența împotriva femeilor” este înțeleasă ca o încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare a femeilor și va însemna toate acțiunile de violență bazată pe gen, care cauzează sau pot cauza femeilor un rău sau o suferință fizică, sexuală, psihologică sau economică, inclusiv amenințarea cu asemenea acțiuni, forțarea sau privarea de libertate arbitrară, comisă atât în public, cât și în secret.

b. „Violența în familie” înseamnă toate actele de violență fizică, sexuală, psihologică sau economică, care au loc în familie sau în unitatea domestică sau între foști sau actuali soți sau parteneri, indiferent de faptul dacă agresorul locuiește sau a locuit împreună cu victima.

1.3. STANDARDE INTERNAȚIONALE SPECIFICE ACTIVITĂȚII ORGANELOR DE OCROTIRE A NORMELOR DE DREPT

În calitate de agenți ai Statului, colaboratorii organelor de ocrotire a normelor de drept au responsabilitatea de a promova, proteja și garanta respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În baza obligației pozitive, colaboratorii sunt responsabili de prevenirea și investigarea în conformitate cu legislația națională și pedepsirea actelor de violență împotriva femeilor, indiferent dacă sunt comise de funcționari sau persoane private.

SECȚIUNEA 2. LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA

2.1 PREVEDERI LEGISLATIVE GENERALE ÎN DOMENIUL PREVENIRII ȘI COMBATERII VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Prevenirea și combaterea violenței în familie fac parte din politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei și reprezintă o importantă problemă de sănătate publică. Legislația cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie include Constituția Republicii Moldova, Legea Nr. 45 privind prevenirea și combaterea violenței în familie, alte acte normative, tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. Sistemul de drept al Republicii Moldova permite aplicarea directă a prevederilor tratatelor internaționale. Mai mult decât atât, conform Articolului 4 al Constituției Republicii Moldova²⁴ dar și potrivit Legii Nr. 45, în cazul existenței unor neconcordanțe între prevederile dreptului intern și cele ale tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului, ultimele prevalează.

Constituția Republicii Moldova

Constituția Republicii Moldova²⁵ garantează dreptul la egalitate în fața legii și a autorităților fără vreo discriminare (Art. 16)²⁶. De asemenea, este garantat dreptul la viață, integritate fizică și psihică (Art. 24)²⁷. Iar

²⁴ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994, Art.4.

²⁵ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994.

²⁶ Constituția Republicii Moldova, Art. 16:

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.
(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială.

²⁷ Constituția Republicii Moldova, Art. 24:

(1) Statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică.
(2) Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante.

Articolul 25 declară inviolabile libertatea individuală și siguranța persoanei și prevede că statul va respecta și ocroti dreptul la viața intimă, privată și de familie.²⁸ Articolul 29 reglementează inviolabilitatea domiciliului și prevede o excepție „pentru înlăturarea unei primejdii care amenință viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane”.²⁹ Această prevedere constituțională permite organelor poliției, în cazul raportării acțiunilor de violență în familie, să intervină și să izoleze agresorul.

Constituția, de asemenea, accentuează valoarea conferită instituției familiei, astfel Articolul 48 stipulează că „familia constituie elementul fundamental al societății și a statului” și că „familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între bărbat și femeie, pe egalitatea lor în drepturi și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor”.

Legea privind asigurarea egalității șanselor dintre femei și bărbați³⁰

Această lege interzice discriminarea femeilor după criteriul de sex, adică orice deosebire, excepție, limitare ori preferință având drept scop ori consecință limitarea sau intimidarea recunoașterii, exercitării și implementării pe bază de egalitate între femei și bărbați a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Totodată, legea definește noțiunea de „hărțuire sexuală” drept orice formă de comportament fizic, verbal sau nonverbal, de natură sexuală, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare.³¹ Articolul 5 prevede măsuri de *eliminare a discriminării în bază de sex*.

Codul de Procedură Civilă³²

Articolele 318/1, 318/2 reiterează datele despre persoanele în drept a depune cerere instanței de judecată despre aplicarea măsurilor de protecție, precum și locul depunerii acesteia, cuprinsul cererii.

Articolele 318/3, 318/4 menționează condițiile de examinare a cererii și măsurile de protecție care urmează a fi aplicate agresorului, precum și stabilește cazurile de remitere spre executare imediată a Ordonanței de aplicare a măsurilor de protecție executorului judecătoresc în a cărui

²⁸ Constituția Republicii Moldova, Articolul 28.

²⁹ Constituția Republicii Moldova, Articolul 29.

³⁰ Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați Nr. 5 din 09.02.2006, Monitorul Oficial Nr. 47-50 din 24.03.2006.

³¹ Art. 2 al Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați Nr. 5 din 09.02.2006, Monitorul Oficial Nr. 47-50 din 24.03.2006.

³² Codul de Procedură Civilă Nr. 225 din 30 mai 2003, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 111-115, 2003, art. 451.

competență teritorială se află domiciliul agresorului (în cazurile de obligare a agresorului de a contribui la întreținerea copiilor pe care îi are în comun cu victima sau de a plăti cheltuielile și daunele cauzate prin actele sale de violență, inclusiv cheltuielile medicale și cele de înlocuire sau reparare a bunurilor distruse sau deteriorate).

Articolele 318/5, 318/6 reiterează posibilitatea și condițiile de prelungire a Ordonanței de protecție, precum și de revocare a acesteia, condițiile de contestare a Încheierii de aplicare a măsurilor de protecție și Ordonanței.

Codul Familiei³³

Termenul de împăcare nu mai poate fi impus de instanță în „cauzele de divorț pornite pe motivul violenței în familie confirmate prin probe” (Legea 167/2010).

2.2. LEGEA NR. 45 PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATEREA VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Legea Nr. 45 privind prevenirea și combaterea violenței în familie³⁴ prevede o definiție largă a violenței în familie. Scopul Legii Nr. 45 privind prevenirea și combaterea violenței în familie constă în reducerea violenței în familie în toate formele sale și garantarea protecției juridice victimelor violenței în familie.

Definiția „violentei în familie”, conform Legii Nr. 45:

În sensul prezentei legi, ***violență în familie*** este orice acțiune sau inacțiune intenționată, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare a unor alte persoane, manifestată fizic sau verbal, prin abuz fizic, sexual, psihologic, spiritual sau economic ori prin cauzare de prejudiciu material sau moral, comisă de un membru de familie contra unor alți membri de familie, inclusiv contra copiilor, precum și contra proprietății comune sau personale.

Formele violenței:

Violență fizică – lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, în orice formă și de orice intensitate, prin otrăvire, intoxicare, alte acțiuni cu efect similar.

³³ Codul Familiei Nr. 1316, din 26.10.2000, Monitorul Oficial Nr. 47-48, din 26.04.2001.

³⁴ Vezi Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, Nr. 45 din 01.03.2007, publicată la 18.03.2008, Monitorul Oficial Nr.55-56.

Violență sexuală – violul conjugal, interzicerea folosirii metodelor de contracepție, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu un membru de familie minor, inclusiv prin mângâieri, sărutări, pozare a copilului și prin alte atingeri nedorite cu tentă sexuală; alte acțiuni cu efect similar.

Violență psihologică – ofense, luare în derâdere, înjurare, insultare, poreclire, șantajare, distrugere demonstrativă a obiectelor, prin amenințări verbale, prin afișare ostentativă a armelor sau prin lovire a animalelor domestice; neglijare; implicare în viața personală; acte de gelozie; impunere a izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială; izolare de familie, de comunitate, de prieteni; interzicere a realizării profesionale, interzicere a frecventării instituției de învățământ; deposedare de acte de identitate; privare intenționată de acces la informație etc.

Violență spirituală – prin interzicere, limitare, luare în derâdere sau pedepsire a accesului la valorile culturale, etnice, lingvistice sau religioase; impunere a unui sistem de valori personal inacceptabile etc.

Violență economică – lipsire de mijloace de existență primară, cum ar fi hrană, medicamente, obiecte de primă necesitate; abuz de variate situații de superioritate pentru a sustrage bunurile persoanei; interzicere a dreptului de a poseda, folosi și dispune de bunurile comune; control inechitabil asupra bunurilor și resurselor comune; refuz de a susține familia etc.

Agresor – persoană care comite acte de violență în familie, în concubinaj.

Victimă – persoană, adult sau copil, supusă actelor de violență în familie, în concubinaj.

Ordonanță de protecție – act legal prin care instanța de judecată aplică măsuri de protecție a victimei.

Victimei violenței în familie i se garantează apărarea drepturilor și intereselor legitime!

Persoanele cu funcție de răspundere, alte persoane care cunosc existența unui pericol pentru viața și sănătatea unei potențiale victime trebuie să comunice acest fapt autorităților abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie.

Victima are dreptul la asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială prin acțiuni speciale medicale, psihologice, juridice și sociale. Acordarea serviciilor de protecție și asistență nu este condiționată de dorința victimei de a face declarații și a participa la procese de urmărire în justiție a agresorului. Autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor:

- despre autoritățile și instituțiile cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie
- despre tipul serviciilor și organizațiile la care se pot adresa după ajutor
- despre asistența disponibilă pentru ele; unde și cum pot depune o plângere;
- despre procedura ce urmează după depunerea plângerii și rolul lor după asemenea proceduri; cum pot obține protecție
- în ce măsură și în ce condiții au acces la consultanță sau asistență juridică
- dacă există un pericol pentru viața sau sănătatea lor în cazul eliberării unei persoane reținute sau condamnate
- dacă a fost anulată Ordonanța de protecție.

Cazurile de violență în familie nu trebuie să fie supuse medierii!

Victima are dreptul la asistență juridică primară și calificată gratuită conform legislației cu privire la asistența juridică garantată de stat. Victimei i se acordă asistență medicală de instituțiile medico-sanitare în conformitate cu Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală. Viața privată și identitatea victimei sunt protejate. Înregistrarea, păstrarea și utilizarea datelor cu caracter personal privind victima se efectuează în conformitate cu prevederile Legii cu privire la protecția datelor cu caracter personal.

Autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie

- autoritățile administrației publice centrale de specialitate (Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției)

- autoritățile administrației publice locale de specialitate:
 - *Secțiunile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei*
 - *Direcțiile Generale de Învățământ, Tineret și Sport*
 - *organele ocrotirii sănătății*
 - *organele afacerilor interne*
- comisiile pentru probleme sociale de pe lângă autoritățile administrației publice locale
- centrele/serviciile de reabilitare a victimelor și agresorilor
- alte organizații cu activități specializate în domeniu.

Persoanele care pot depune cerere despre comiterea actelor de violență în familie sunt:

- a) victima
- b) în situație de criză, membrii de familie
- c) persoanele cu funcție de răspundere și profesioniștii care vin în contact cu familia
- d) autoritatea tutelară
- e) alte persoane care dețin informații despre pericolul iminent de săvârșire a unor acte de violență sau despre săvârșirea lor.

Cererea despre comiterea actelor de violență în familie se depune:

- a) la organul afacerilor interne
- b) în instanță de judecată
- c) la organul de asistență socială și de protecție a familiei și copilului
- d) la autoritatea administrației publice locale.

Cererea se depune la locul:

- a) de domiciliere al victimei
- b) temporar de reședință al victimei, dacă aceasta a părăsit domiciliul pentru a evita continuarea violenței directe
- c) de reședință al agresorului
- d) în care victima a solicitat asistență
- e) în care a avut loc actul de violență.

Pentru depunerea în instanța de judecată a cererii despre comiterea actelor de violență în familie nu se plătește taxă de stat.³⁵

³⁵ Cod de Procedură Civilă, Art. 85 alin. (1), lit.c.

Modalitatea examinării cererii

Cererea depusă în organul afacerilor interne se examinează conform procedurii prevăzute de legislația în vigoare.

- Cererea depusă în instanță de judecată se examinează conform Codului de Procedură Civilă, Codului de Procedură Penală.
- Cererea depusă în orice autoritate abilitată cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie este readresată conform competenței în decursul unei zile lucrătoare.

Măsurile de protecție

Instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție, prin care poate oferi asistență victimei, aplicând agresorului următoarele măsuri:

- a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, fără a decide asupra modului de proprietate asupra bunurilor
- b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei
- c) obligarea de a nu contacta victima, copiii acesteia, alte persoane dependente de ea
- d) interzicerea de a vizita locul de muncă și de trai al victimei
- e) obligarea, până la soluționarea cazului, de a contribui la întreținerea copiilor pe care îi are în comun cu victima
- f) obligarea de a plăti cheltuielile și daunele cauzate prin actele sale de violență, inclusiv cheltuielile medicale și cele de înlocuire sau reparare a bunurilor distruse sau deteriorate
- g) limitarea dispunerii unilaterale de bunurile comune
- h) obligarea de a participa la un program special de tratament sau de consiliere dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau dispariția ei
- i) stabilirea unui regim temporar de vizitare a copiilor săi minori
- j) interzicerea de a păstra și purta armă.

Potrivit Art. 15 alin. (2) al Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr. 45 din 01.03.2007, responsabilitatea de informare a agresorului despre ordonanța de protecție și de aplicare a acesteia revine inspectorului de sector în conlucrare cu asistentul social.

Măsurile de protecție se aplică pe un termen de până la 3 luni, iar instanța va decide asupra retragerii odată cu dispariția pericolului care a condiționat luarea acestor măsuri sau prelungirii acestora în cazul unei cereri repetate sau al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție.

Aplicarea măsurilor de protecție nu împiedică inițierea procedurii de divorț, partajării averii comune, decăderii din drepturile părintești, luării copilului fără decădere din drepturile părintești și altor acțiuni prevăzute de legislația în vigoare.

Instanța de judecată poate retrage măsurile de protecție la cererea întemeiată a victimei. În cazul victimelor copii și persoane aflate în stare de neputință, examinarea de către instanță a cazului este obligatorie.

SECȚIUNEA 3. ASPECTE PENALE ȘI PROCESUAL PENALE ÎN DOMENIUL INTERVENȚIEI EFICIENTE A POLIȚIEI PENTRU SOLUȚIONAREA CAZURILOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE.

Art. 201¹ Cod Penal, Violența în familie (introdus prin LP 167 din 09.07.2010)

Violența în familie, adică acțiunea sau inacțiunea intenționată, manifestată fizic sau verbal, comisă de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei, care a provocat suferință fizică, soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, suferință psihică ori prejudiciu material sau moral, *se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de până la 2 ani.*

(2) Aceeași acțiune:

- a) săvârșită asupra a doi sau mai multor membri ai familiei;
- b) care a provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de până la 5 ani.

(3) Aceeași acțiune care:

- a) a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;
- b) a determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere;
- c) a provocat decesul victimei

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani.

Articolul 133¹ Cod Penal, Membru de familie (introdus prin LP 167 din 09.07.2010)

Prin membru de familie se înțelege:

în condiția conlocuirii: persoanele aflate în relații de căsătorie, de concubinaj, persoanele divorțate, persoanele aflate în relații de tutelă și curatelă, rudele lor pe linie dreaptă sau colaterală, soții rudelor;

în condiția locuirii separate: persoanele aflate în relații de căsătorie, copiii lor, inclusiv cei adoptivi, cei născuți în afara căsătoriei, cei aflați sub curatelă.

Examinarea cererilor și sesizărilor parvenite:

- din partea cetățenilor
- instituțiilor medicale
- centrelor medico-legale și a altor instituții referitor la conflicte familiale, la acte de violență, la amenințări cu moartea sau la existența unui pericol iminent de realizare a lor .

În vederea declanșării procesului penal și, ca urmare, pentru începerea activității organelor de urmărire penală, în toate cazurile, această activitate este determinată de înștiințarea acestor organe despre săvârșirea unei infracțiuni, ceea ce implică intervenția unui act care are denumirea de sesizare.

Informația despre infracțiuni, în funcție de tip, se înregistrează în registre speciale. Astfel, sesizările cu privire la infracțiuni se vor înregistra în Registrul de evidență a sesizărilor cu privire la infracțiuni (**Registrul nr. 1**), iar alte informații cu privire la infracțiuni și incidente – în Registrul de evidență a altor informații cu privire la infracțiuni și incidente (**Registrul nr. 2**), care sunt considerate documente unice de evidență primară.

Primirea (recepționarea) sesizărilor se face zilnic în limitele programului de activitate, iar de către unitatea de gardă și efectivul organelor de poliție aflat în serviciu – pe parcursul a 24 ore. Primind sesizarea despre infracțiuni,

în afara incintei sediului, colaboratorii aflați în exercițiul funcției urmează să comunice imediat ofițerului de serviciu al unității de gardă al organului prin telefon sau prin intermediul altor mijloace de comunicare conținutul sesizării, dacă transmiterea lor nemijlocită în unitatea de gardă va dura mai mult de 3 ore. În asemenea situații, colaboratorul care a recepționat sesizarea va acționa potrivit prevederilor Art. 273 CPP. Organul de urmărire penală este obligat să îndeplinească procedura de recepționare a sesizărilor chiar în cazurile în care fapta prejudiciabilă despre care a fost sesizat nu este de competența lui.

În cazurile de depunere a plângerilor, denunțurilor și autodenunțurilor în formă orală, ele se vor consemna în procese-verbale conform prevederilor Art. 263-264 CPP. Plângerea se poate face personal sau prin reprezentant împuternicit în condițiile legii. Procesul-verbal trebuie semnat de persoana care declară plângere sau denunț și de persoana oficială a organului de urmărire penală. Plângerea poate fi făcută și de către unul dintre soți pentru celălalt soț sau de către copilul major pentru părinți. Victima poate declara că nu însușește o asemenea plângere. Persoanei care face denunțul sau plângerea i se explică răspunderea pe care o poartă în cazul în care denunțul este intenționat calomnios. Acest fapt se consemnează în procesul-verbal sau, după caz, în conținutul denunțului sau al plângerii și se confirmă prin semnătura persoanei care a făcut denunțul ori plângerea.

Organul de urmărire penală care a primit sesizarea, inclusiv cea declarată oral, eliberează imediat victimei un certificat în care, potrivit *Anexei 3 la Instrucțiune*, se vor conține date privitor la numărul de înregistrare, numele, prenumele petiționarului (denumirea persoanei juridice), funcția și numele celui care a primit sesizarea, denumirea și adresa organului de urmărire penală, telefonul de serviciu și timpul când aceasta a fost înregistrată. Certificatul include două părți, dintre care una se eliberează victimei, iar alta obligatoriu rămâne și se păstrează la persoana oficială a organului care a recepționat sesizarea.

Refuzul organului de urmărire penală de a primi plângerea poate fi atacat la procuror (Art. 298 CPP), iar în caz de refuz în admiterea plângerii – la judecătorul de instrucție, în termen de 5 zile (alin. (2) al Art. 265 CPP).

Victima va fi informată despre rezultatele soluționării, în mod special despre neînceperea urmăririi penale (alin. (5) al Art. 274 CPP). Ordonanța de neîncepere a urmăririi penale poate fi atacată la procurorul ierarhic superior celui care a adoptat soluția neînceperii urmăririi penale (Art. 299, 299/1CPP), iar în caz de neadmitere a plângerii sau de neexaminare în termenul de până la 72 ore, plângerea se depune judecătorului de instrucție din raza teritorială de amplasare a organului de urmărire penală în modul prevăzut de Art. 313 CPP.

Verificarea sesizărilor (particularități)

Sesizările despre infracțiuni se examinează potrivit cerințelor Codului de Procedură Penală. Astfel, organul sesizat dispune sau, după caz, face propuneri procurorului privind:

- începerea urmăririi penale
- refuzul în începerea urmăririi penale
- prezentarea materialelor referitoare la infracțiunea flagrantă.

După înregistrarea sesizării, organul își verifică competența și procedează în conformitate cu alin. (2) al Art. 271 CPP, dacă constată că nu este competent pentru a efectua urmărirea penală. Examinarea plângerilor, denunțurilor și a altor sesizări referitoare la infracțiuni include:

- acțiuni de completare și verificare (acțiuni cu caracter administrativ)
- măsuri de investigații operative
- unele acțiuni procesuale penale admise de alin. (1) al Art. 279 CPP
 - cercetarea la fața locului, reținerea, percheziția și examinarea corporală a bănuțitului reținut, constatarea medico-legală, inclusiv examinarea corporală a victimei cu acordul ei.

Aceste acțiuni sunt efectuate în vederea confirmării sau a infirmării concordanței plângerii sau denunțului cu realitățile faptice ale cauzei și adoptarea uneia din soluțiile prevăzute de Art. 274 din CPP.

În cazurile în care se impune necesitatea examinării, în conformitate cu Art. 274 CPP, informația despre comiterea violenței în familie, este necesară îndeplinirea următoarelor acțiuni:

1. chestionarea minuțioasă a persoanei care a adresat sesizarea în vederea realizării obiectivelor pentru:
 - analiza personalității denunțătorului/victimei, numele și prenumele, locul de trai, de muncă, capacitatea acestuia de a înțelege eventualele consecințe juridice în cazul denunțării calomnioase
 - identificarea motivelor și cauzelor care au determinat-o să denunțe comiterea infracțiunii
2. analiza circumstanțelor cazului și împrejurărilor în care a fost comisă infracțiunea
 - a stabili câte persoane au participat la săvârșirea infracțiunii
 - pentru aprecierea volumului probelor care pot fi acumulate și puse la baza viitoareii învinuiri, precum și acțiunile de urmărire penală ce se impun.

Organele de urmărire penală, verificând sesizarea, sunt în drept:

- să solicite informațiile și documentele necesare pentru constatarea infracțiunii
- să ridice documente
- să cerceteze locul faptei
- să efectueze percheziții corporale
- să identifice și să audieze persoane
- să procedeze la evaluarea pagubei.

Nerespectarea dispozițiilor legale privind competența după materie sau după calitatea persoanei atrage nulitatea absolută a actelor procedurale întocmite potrivit Articolului 251 CPP, iar probele obținute în rezultatul acestor acțiuni cu încălcarea competenței generează inadmisibilitatea probelor potrivit alin. (1) pct. 4 Art. 94 CPP. Constatarea acestor încălcări la faza judecării cauzei penale atrage emiterea unei sentințe de încetarea sau, după caz, de achitare.

Competența generală a organului de urmărire penală a Ministerului Afacerilor Interne

Potrivit Art. 266 CPP, organul de urmărire penală al MAI efectuează urmărirea penală pentru oricare infracțiune care nu este dată prin lege în competența altor organe de urmărire penală. Deoarece legea nu atribuie infracțiunile privind violența în familie competenței unui anumit organ, această atribuție îi revine organului de urmărire penală al MAI.

Competența teritorială a organului de urmărire penală

În vederea stabilirii competenței teritoriale urmează a fi precizate circumstanțele faptei în funcție de locul în care a fost consumată infracțiunea.

Potrivit alin. (1) al Art. 257 CPP, urmărirea penală se efectuează în sectorul (unitatea administrativ-teritorială) în care a fost comisă infracțiunea sau, la decizia procurorului, în sectorul în care a fost descoperită infracțiunea ori unde se află bănuitul, învinuitul sau majoritatea martorilor.

SECȚIUNEA 4. ÎNȚIEREA URMĂRIII PENALE ȘI URMĂRIREA PENALĂ PE CAZURILE DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

Organul de urmărire penală prin ordonanță începe urmărirea penală în cazul în care stabilește o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune, constatată în cadrul etapei anterioare.

În corespundere cu exigențele alin.(1) Art. 274 CPP, organul de urmărire penală sesizat în modul prevăzut în Art. 262 și 273 CPP dispune, prin ordonanță, începerea urmăririi penale în cazul în care, din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare, rezultă o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune și nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală, informând despre aceasta persoana care a înaintat sesizarea sau organul respectiv.

Ordonanța de începere a urmăririi penale, emisă de organul de urmărire penală, în termen de 24 de ore de la data începerii urmăririi penale, se supune confirmării de către procurorul care efectuează conducerea activității de urmărire penală, prezentându-i-se totodată și dosarul respectiv. Concomitent cu confirmarea pornirii urmăririi penale, procurorul fixează termenul de urmărire în cauza respectivă.

Dacă din cuprinsul actului de sesizare rezultă vreunul din cazurile care împiedică pornirea urmăririi penale, organul de urmărire penală înaintează procurorului actele întocmite cu propunerea de a nu porni urmărirea penală.

Desfășurarea și terminarea urmăririi penale

Toate acțiunile procesuale, inclusiv cele de urmărire penală, se efectuează doar în cadrul unui dosar penal declanșat, cu excepția cercetării la fața locului, percheziției corporale și ridicării de obiecte sau documente.

Recunoașterea și audierea victimei, părții vătămate și a părții civile

Pentru cercetarea eficientă a violenței în familie, informația furnizată de victimă sau de partea vătămată prezintă o importanță deosebită atât în cazurile depistate prin metoda pro-activă, cât și prin cea re-activă.

Potrivit Art. 58 CPP, se consideră victimă orice persoană fizică sau juridică căreia prin infracțiune i-au fost aduse daune morale fizice sau materiale. Prin urmare, victima se identifică prin următoarele modalități:

1. prin faptul depunerii cererii (plângerii) la organul de urmărire penală privind autoidentificarea sa în calitate de victimă, relatându-se date despre ilegalitățile comise în privința ei și cererea de a fi trase la răspundere penală anumite persoane identificate ori neidentificate
2. prin faptul depistării infracțiunii prin metode pro-active a faptului săvârșirii violenței în familie și identificării victimei care a suferit în rezultatul acestuia.

Astfel, din punct de vedere criminalistic, în practică avem 2 categorii de victime:

- a) care fac declarații și participă activ în procesul penal (victimă cooperantă)
 - b) care nu manifestă dorința de a face declarații (victimă necooperantă).
- A. Acțiunile organului de urmărire penală în raport cu victima cooperantă sunt următoarele:
- înregistrarea plângerii (cererii)
 - luarea măsurilor de protecție
 - explicarea drepturilor conform Art. 58 CPP
 - consemnarea acordului de către victimă de a face declarații și a participa în calitate de parte vătămată
 - preîntâmpinarea victimei despre răspunderea penală conform Art. 311 CP, pentru declarații calomnioase
 - asistarea victimei de către un avocat și de către o persoană de încredere
 - audierea victimei.
- B. Acțiunile organului de urmărire penală în raport cu victima necooperantă sunt următoarele:
- acumularea informației posibile despre fapta de violență în familie și agresor prin metode pro-active
 - colectarea informației despre factorii ce determină victima agresată să nu facă declarații
 - luarea măsurilor urgente de protecție
 - chestionarea operativă a victimei
 - folosirea diverselor procedee tactice de convingere a victimei să facă declarații și să participe în calitate de parte vătămată (explicarea faptului că se află în siguranță prin aplicarea măsurilor de protecție, folosirea diferitelor divergențe între victimă și agresor etc.)
 - consemnarea acordului de către victimă de a face declarații și a participa în calitate de parte vătămată
 - explicarea drepturilor conform Art. 58 CPP³⁶
 - preîntâmpinarea victimei despre răspunderea penală conform Art. 311 CP pentru declarații calomnioase
 - asistarea victimei de către un avocat și o persoană de încredere
 - audierea victimei.

³⁶ Este necesară explicarea într-un limbaj accesibil în fiecare caz a drepturilor victimelor violenței în familie.

Audierea victimei

Conform pct. 1) alin. (8) Art. 58 CPP, victima violenței în familie este obligată să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau instanței de judecată și să dea explicație. Prin urmare, după ce victima și-a dat consimțământul scris de a participa în calitate de parte vătămată, este oportună efectuarea audierii acesteia, după caz, în prezența avocatului, a unui specialist psiholog, reprezentant legal. Ținând cont de faptul că victima violenței în familie în majoritatea cazurilor este femeia agresată în mediul privat, circumstanțe care uneori impun expunerea unor detalii intime, se recomandă ca asemenea dosare să fie transmise în procedură ofițerilor sau procurorilor-femei, iar în cazul în care se acordă asistență juridică garantată de stat, să se solicite participarea avocatului-femeie.

Faza introductivă a audierii

Audierea victimei la faza introductivă se recomandă să fie făcută în mod amănunțit asupra personalității victimei, precum și a relațiilor cu agresorul. În această fază este absolut necesar să fie create condiții propice pentru ca victima să-și dobândească liniștea, să depășească tulburările psihologice provocate de actul infracțional și de urmările lui.

Relatarea liberă. După verificarea identității și notărilor personale, treptat se va trece la faza de relatare liberă, atunci când victimei i se solicită descrierea evenimentului în urma căruia a avut de suferit. Eventual, victima poate, pe parcursul relatării libere în urma retrăirii anumitor momente, să manifeste tulburări interioare de natură să dezechilibreze expunerea. Semnele de tensiune emoțională exagerată (pauze nejustificate în expunere, devieri, repetarea unor fraze etc.) trebuie observate la timp pentru a restabili calmul și a acorda victimei ajutorul necesar în vederea reproducerii faptelor așa cum acestea au fost percepute în realitate.

Audierea dirijată. După relatarea liberă, se recomandă a adresa victimei întrebări de completare sau de verificare. Este indicat ca întrebările să fie adresate într-o anumită ordine. La început vor fi adresate întrebările vizând activitatea victimei în situația anterioară săvârșirii infracțiunii, apoi cele referitoare la procesul comiterii actului infracțional și în cele din urmă întrebările privind evenimentele ce s-au derulat după aceasta.

În cazul violenței în familie comise asupra minorului, ofițerul de urmărire penală va asculta victima în prezența pedagogului, chiar dacă la momentul audierii aceasta a atins majoratul. Pentru ascultarea victimei respective

ofițerul de urmărire penală și procurorul pot ține cont de anumite sugestii utile. Astfel, copilul-victimă trebuie informat cu privire la următoarele aspecte³⁷:

1. Că poate oricând să spună dacă nu înțelege o întrebare.
2. Că poate oricând să ceară clarificări cu privire la orice întrebare sau activitate care se desfășoară în timpul interviului.
3. Că este puțin probabil să-și amintească toate lucrurile care i sau întâmplat și nu este nici o problemă dacă nu-și amintește evenimentele (amnezie caracteristică persoanelor care au se confruntă cu stresul post-traumatic).
4. Că poate cere mai mult timp pentru unele răspunsuri sau poate cere o pauză ori de câte ori simte nevoie.
5. Că trebuie să facă tot posibilul să povestească tot ce-și aduce aminte, fără să ascundă nimic.

Recunoașterea și audierea părții vătămate

În cazul în care victima și-a dat acordul scris să participe în calitate de parte vătămată și există temeieri rezonabile că persoanei i s-a cauzat un prejudiciu moral, fizic sau material, organul de urmărire penală întocmește ordonanța respectivă.

Nu se admite recunoașterea părții vătămate fără consemnarea acordul victimei, neglijând astfel dispozițiile Art. 58 și 59 CPP, deoarece partea vătămată recunoscută în acest mod (fără acordul ei) deseori refuză să facă declarații sau își schimbă declarațiile. În asemenea condiții, partea vătămată, în unele cazuri, este sancționată în baza Art. 312 sau 313 CP.

În condiții generale, victima oricărei infracțiuni, atunci când refuză să facă declarații în calitate de parte vătămată, este audiată în calitate de martor.

Recunoașterea și audierea părții civile. Recunoașterea persoanei în calitate de parte civilă trebuie realizată în condițiile Art. 61 CPP, în cazul în care este înaintată o acțiune civilă către bănuț sau învinuit.

Potrivit pct. 4) alin. (1) Art. 96 CPP, organul de urmărire penală este obligat să demonstreze caracterul și mărimea daunei cauzate prin infracțiune. Această circumstanță poate fi stabilită în cazul cercetării infracțiunii de violență în familie, inclusiv prin audierea părții civile, care în majoritatea cazurilor este aceeași parte vătămată.

³⁷ Ghid de audiere a copilului în proceduri judiciare. Mona-Maria Pivniceru și Cătălin Luca. București, Editura Hamangiu, 2009.

Particularitățile audierii martorilor

Majoritatea martorilor sunt martori direcți (copiii, vecinii...), care pot relata despre actul (actele) de violență, frecvența și caracterul acestora. Pe lângă martorii direcți, la cercetarea infracțiunilor de violență în familie sunt audiați și martorii indirecți.

Organizarea audierii martorilor cuprinde:

- a) stabilirea cercului de persoane care ar putea comunica date utile soluționării cauzei
- b) succesiunea, timpul și modul de chemare a acestora pentru a depune mărturii
- c) pregătirea în vederea audierii unor martori, considerați purtători de date probante importante.

În cazul în care sunt identificate mai multe persoane pasibile de a fi audiate în calitate de martori, este necesară stabilirea unei consecutivități privind efectuarea acestei acțiuni de urmărire penală.

În cadrul audierii este necesară respectarea următoarei succesiuni:

- se audiază martorii direcți, iar ulterior cei indirecți
- se audiază martorii solicitați de victimă și ulterior de învinuit
- se audiază în aceeași zi martorii care se cunosc între ei, fiind exclusă posibilitatea de a contacta între ei în procesul audierii
- se audiază spontan și imediat persoana care poate comunica date utile după efectuarea cercetării la fața locului, percheziției, ridicării sau altor acțiuni procesuale ori măsuri operative
- se audiază persoanele conform alin. (3) Art. 109 CPP, dacă există date că acestea părăsesc teritoriul Republicii Moldova sau din alte motive va fi imposibilă audierea lor în timpul apropiat.

Audierea martorului minor în vârstă de până la 14 ani în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie în condițiile Art. 109 alin. (5) CPP, se va efectua de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio-video, prin intermediul unui psiho-pedagog.

Martorul minor și psiho-pedagogul se află într-o cameră separată de judecătorul de instrucție și celelalte părți care participă la această acțiune procesuală.

Bănuitul, învinuitul, apărătorul acestora, partea vătămată și procurorul adresează întrebările judecătorului de instrucție care, prin intermediul mijloacelor audio-video, le transmite psiho-pedagogului.

În caz de necesitate, psiho-pedagogul își rezervă dreptul de a reformula întrebările, dacă acestea au fost formulate în felul în care pot traumatiza martorul minor.

Audierea martorului minor trebuie să evite producerea oricărui efect negativ asupra stării psihice a acestuia.

Martorului minor care la data audierii nu a împlinit vârsta de 14 ani i se atrage atenția că urmează să spună adevărul.

Declarațiile martorului minor audiat în condițiile prezentului articol se înregistrează prin mijloace audio-video și se consemnează integral într-un proces-verbal întocmit în conformitate cu Art. 260 și 261. Instanța de judecată sigilează suportul informațional pe care a fost înregistrată declarația martorului și îl păstrează în original împreună cu copia procesului-verbal al declarației.

În cadrul activității de pregătire pentru audiere, organul de urmărire penală trebuie să colecteze date despre potențialul pericol în privința martorilor și să aplice măsurile de protecție urgente. Înainte de audierea propriu-zisă a martorilor, ofițerul de urmărire penală trebuie să obțină un minim de date privind particularitățile psiho-fiziologice și trăsăturile de personalitate ale persoanei care urmează a fi audiată, precum și să revadă anumite date din dosar pentru a anticipa modul și împrejurările în care persoana respectivă a luat cunoștință de circumstanțele faptei.

Măsurile procesuale de constrângere

Deși aplicarea măsurilor preventive privative de libertate și a celor alternative arestării preventive este în competența judecătorului de instrucție, argumentarea temeinică și motivată a demersurilor îi revine procurorului și ofițerului de urmărire penală.

Reținerea. În practica cercetării infracțiunilor reținerea bănuțului se aplică prin proces verbal, iar a învinuitului – prin ordonanță. Ținând cont de faptul că la cercetarea infracțiunii de violență în familie victima indică persoana agresorului, temeiul cel mai frecvent aplicat la reținerea bănuțului este „*martorul ocular, inclusiv victima, indică direct că anume această persoană a săvârșit infracțiunea*”. Existența doar a unui temei prevăzut de Art. 166 CPP nu este suficientă pentru reținerea persoanei, fiind necesară și o motivație legală de aplicare a acestei măsuri de constrângere. Astfel, reținerea constituind privarea persoanei de libertate pe o perioadă

de până la 72 de ore, în temeiul pct. 2) alin. (2) Art.165 CPP, poate fi supus reținerii învinuitul, inculpatul care încalcă condițiile măsurilor preventive neprivative de libertate, *luate în privința lui, precum și ordonanța de protecție în cazul violenței în familie*, dacă infracțiunea se pedepsește cu închisoarea.

Aplicarea măsurii reținerii urmează să fie motivată prin indicarea realizării următoarelor sarcini:

- prevenirea sustragerii bănuितului de la urmărirea penală
- prevenirea împiedicării stabilirii adevărului în procesul penal
- curmarea acțiunii criminale și prevenirea săvârșirii altor infracțiuni
- stabilirea identității persoanei bănuite de săvârșirea unei infracțiuni
- efectuarea percheziției corporale a persoanei - bănuite pentru obținerea corpurilor delictive
- asigurarea prezenței învinuitului în fața procurorului pentru a i se înainta acuzarea
- prevenirea sustragerii învinuitului de la urmărirea penală până la aplicarea arestării preventive.

Arestarea preventivă și arestarea la domiciliu. Cu raportare la Art. 185 CPP, arestarea preventivă constă în deținerea bănuितului, învinuitului, inculpatului în stare de arest în locurile și în condițiile stabilite, totodată, aceasta fiind posibilă de aplicat și *bănuितului, învinuitului, inculpatului care a încălcat ordonanța de protecție în cazul violenței în familie*. În funcție de datele invocate de procuror în demersul privind necesitatea aplicării sau prelungirii arestării preventive/arestării la domiciliu, judecătorul de instrucție adoptă la rândul său o încheiere temeinică și motivată.

Protecția victimelor și a datelor personale ale acestora

Victima infracțiunii violenței în familie, sub aspectul protecției, poate fi privită în două poziții: în calitate de martor, unde protecția are în vizor, în principal, securitatea acestuia; și în calitate de victimă care a suferit în urma unei infracțiuni și are necesități speciale de protecție. Uneori o măsură poate contribui atât la protecția în calitate de martor, cât și la protecție în calitate de victimă. De exemplu, *audierea în condițiile Articolului 109 CPP în fața judecătorului de instrucție contribuie la diminuarea presiunii din partea făptuitorilor, deoarece victima nu mai este legată de proces și poate pleca pentru a evita contactul cu aceștia. Pe de altă parte, aceasta contribuie la prevenirea re-victimizării, fiindcă victima nu este nevoită să facă declarații repetate în cadrul instanței*. Măsurile de protecție din ambele situații nu se aplică numai decît separat și se pot regăsi în cadrul oricărei acțiuni cu participarea victimei. În practica națională măsurile de protecție nu se

aplică frecvent. De obicei, dacă nu există o amenințare directă și explicită, organul de urmărire penală nu întreprinde măsuri în acest sens.

Totodată, aplicarea măsurilor de protecție este importantă și din considerentul că lipsa acestora ar putea afecta cooperarea victimei. În legătură cu aceasta organul de urmărire trebuie să fie conștient de probabilitatea unui atac fizic care ar putea exista și chiar nici victima nu ar putea să fie conștientă de acesta. Un atac fizic realizat ar putea intimida persoana să nu coopereze sau să-și retragă declarațiile, nemaivorbind de deces sau vătămare gravă care ar putea împiedica fizic cooperarea victimei.

Un alt factor care trebuie luat în considerație este îngrijorarea victimei, care poate fi o piedică în cooperarea ei și care necesită o susținere din partea organului de urmărire penală. Acestea se pot manifesta prin: frica pentru siguranța proprie și a celor apropiați; teama de stigmatizare (disprețuire și condamnarea socială publică); teama de a fi în prezența făptuitorilor.

Cadrul procesual de protecție a victimei

Codul de Procedură Penală prevede norme cu caracter general, care sunt aplicabile în situațiile în care securitatea martorului poate fi pusă în pericol. Articolul 215 CPP al Republicii Moldova stabilește condițiile de aplicare a măsurilor de protecție. Organul de urmărire penală și instanța dispun de dreptul lor discreționar atât la aplicarea din oficiu a măsurilor de protecție, cât și la examinarea cererii referitor la măsurile de protecție parvenite de la persoana care o solicită (Art. 215 alin. (2) CPP).

Suplimentar, victima violenței în familie în procesul penal poate beneficia de măsuri speciale de protecție. În așa fel, cererea victimei violenței în familie adresată în cursul procesului penal organului de urmărire penală, procurorului sau instanței de judecată privind amenințările cu moartea, cu aplicarea violenței, cu deteriorarea sau distrugerea bunului ori alte acte ilegale va fi examinată de instanța de judecată. Instanța este obligată să ia măsuri de asigurare a protecției victimei față de bănuít, învinuit, inculpat membru de familie prin emiterea unei ordonanțe de protecție.

În cazul depunerii cererii la organul de urmărire penală sau la procuror, aceștia vor înainta imediat, printr-un demers, cererea în instanța de judecată pentru a fi examinată.

Instanța de judecată, prin încheiere, emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție, prin care poate oferi protecție victimei, aplicând bănuितului, învinuitului, inculpatului una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

- a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, indiferent de dreptul de proprietate asupra bunurilor
- b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea victimei
- c) obligarea de a nu contacta victima, copiii acesteia, alte persoane dependente de ea
- d) interzicerea de a vizita locul de muncă și de trai al victimei
- e) limitarea dispunerii unilaterale de bunurile comune
- f) obligarea de a face un examen medical privind starea psihică și dependența de droguri/alcool și, dacă există avizul medical care confirmă dependența de droguri/alcool, de a face un tratament medical forțat de alcoolism/narcomanie
- g) obligarea de a participa la un program special de tratament sau de consiliere, dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau dispariția ei
- h) interzicerea de a păstra și purta armă.

Măsurile de protecție se aplică pe un termen de până la 3 luni. Termenul măsurilor de protecție poate fi prelungit de instanță la cererea repetată ca urmare a comiterii faptelor de violență în familie sau ca rezultat al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție. Ordonanța de protecție este expediată imediat organului afacerilor interne și organului de asistență socială de la locul aflării bănuितului, învinuitului, inculpatului și a victimei. Încheierea judecătorească privind aplicarea sau prelungirea ordonanței de protecție este executorie imediat, cu drept de recurs în instanța ierarhic superioară.

Art. 1 al Legii cu privire la protecția martorului menționează că asigurarea securității este aplicată față de persoanele care au acceptat să furnizeze date.

Această prevedere nu este însă aplicabilă victimelor violenței în familie, deoarece Art. 11 alin. (2)/1 al Legii privind prevenirea și combaterea violenței în familie stabilește că acordarea serviciilor de protecție și asistență nu este condiționată de dorința victimelor de a face declarații și a participa la procesul de urmărire a agresorilor.

Legislația oferă o serie de măsuri care pot fi aplicate pentru protecția victimei și datelor personale ale acesteia:

- Garanții procesuale care se exprimă în drepturi oferite victimei în vederea deciderii participării sau abținerii de a participa în calitate de martor la proces. (ex.: dreptul de a refuza să facă declarații, dreptul la examinarea cauzei în ședință închisă etc.) Totodată, organul de urmărire penală poate adopta din oficiu decizia de acordare a anumitor drepturi. (ex.: organul de urmărire penală poate decide ca în anumite situații o victimă să nu fie folosită ca martor în scop de protecție a acesteia).
- Păstrarea anonimatului în cazul în care victima este folosită în calitate de martor. Anonimatul martorului poate fi păstrat prin aplicarea măsurilor de protecție generale prevăzute de Art. 215 CPP, fie de Art. 110 și 110/1 pentru martorii minori CPP. Garanțiile prevăzute de Art. 110 CPP țin atât de asigurarea anonimatului datelor de identitate, cât și de asigurare siguranței persoanelor audiate.
- Aplicarea măsurilor de protecție prevăzute de Codul de Procedură Penală și Legea cu privire la protecția martorului (paza personală etc.).

În funcție de particularitățile fiecărei cauze, organul de urmărire penală din oficiu stabilește necesitatea aplicării anumitor măsuri de protecție din cele menționate.

Aspecte tactice pentru asigurarea securității și protecției victimei

Siguranța victimei și a rudelor acesteia reprezintă o obligație directă a organului de urmărire penală, care are responsabilitatea de efectuare a unei evaluări permanente a resurselor în această privință. În acest sens se recomandă:

- Plasarea victimei într-un mediu sigur, care i-ar permite evitarea contactului cu agresorul sau persoanele asociate acestuia (*stabiliți legătura cu ONG-uri și alte organizații care oferă servicii de asistență și protecție a victimelor, verificați, în cazurile de urgență,*

dacă există disponibilitatea unui adăpost fizic pentru victimă cu prezența personalului de securitate, precum și dacă acel loc ar putea fi cunoscut de către agresor).

- Informarea victimei despre măsurile și serviciile de asistență accesibile în scopul depășirii consecințelor și efectelor actelor de agresiune.
- Planificarea acțiunilor de susținere a victimei (*țineți martorii și bănuții separat în orice moment al investigației*).
- Evitarea re-victimizării, care se referă la victimizarea apărută nu în rezultatul acțiunilor criminale directe, dar prin reacțiile neadecvate ale reprezentanților organelor publice și altor persoane la necesitățile victimelor.
- Menținerea unei atitudini oneste și deschise față de victimă în modul în care aceasta să conștientizeze problemele, responsabilitățile, precum și potențialele consecințe și riscuri care rezultă din propria decizie.
- Evitarea inducerii în eroare a victimei de către organele de urmărire penală.
- Abținerea de la promisiuni care efectiv nu pot fi realizate.
- Stabilirea contactului cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei și alte instituții de specialitate, organizații non-guvernamentale pentru a-i asigura victimei un mediu securizat.
- Nu expuneți victima fotografierii sau altui interes din partea mass-media fără consimțământul acesteia.

SECȚIUNEA 5. SISTEMUL DE SANȚIONARE A CAZURILOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE ȘI EXECUTAREA ORDONANȚELOR DE PROTECȚIE

Scopul emiterii ordonanței de protecție:

- Asigurarea de urgență a protecției victimei
- Prevenirea unor noi acte de violență asupra victimei și/sau asupra altor membri ai familiei
- Prevenirea distrugerii bunurilor victimei, a averii comune a familiei etc.

Supravegherea respectării ordonanței de protecție de către agresor implică colaborarea ofițerului operativ de sector cu asistentul social, autoritățile administrației publice locale, precum și cu executorul judecătoresc (în cazurile stabilirii măsurilor de protecție prevăzute de lit. e) și f) alin. (1)

Art. 15 al Legii nr. 45 din 01.03.2007), de asemenea, implicând rolul activ al agresorului și/sau al victimei.

Prevederile sunt preluate de Legea cu privire la poliție nr. 416 din 18.12.1990, respective pentru menținerea ordinii publice și combaterea criminalității, Ministerul Afacerilor Interne desemnează subdiviziunea responsabilă de domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, care participă la elaborarea și realizarea măsurilor de prevenire și combatere a violenței în familie, asigurând protecția victimelor violenței în familie și punerea sub urmărire a agresorilor (Art. 9, alin. 6¹). Poliția este obligată să asigure protecția victimelor violenței în familie și să supravegheze executarea ordonanței de protecție în conformitate cu legislația (Art. 12, alin. 5¹). Poliția are dreptul, în cazul în care victima violenței în familie se află în stare de neputință, să se adreseze instanței de judecată pentru obținerea ordonanței de protecție, în baza cererii depuse de victimă sau a sesizării de caz (Art. 13, alin. 4¹)

Nerespectarea ordonanței de protecție

În situațiile în care ordonanțele de protecție, emise de către instanțele judecătorești, atât în ordine civilă, cât și pe cale procesual penală, nu vor fi respectate, organul de poliție, în calitate de agent constator, în conformitate cu prevederile alin. (2) Art. 399 Cod Contravențional, va întocmi proces-verbal de constatare a contravenției în baza elementelor constitutive ale componentei de contravenție prevăzută de Art. 318 (1) Cod Contravențional – Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărârii instanței de judecată, care *poate genera o sancțiune cu amendă de la 50 la 150 de unități convenționale*.

În situațiile în care ordonanțele de protecție, emise de către instanțele judecătorești, atât în ordine civilă, cât și pe cale procesual penală, nu vor fi respectate repetat, în privința agresorului va fi începută urmărirea penală în baza Art. 320 Cod Penal - **Neexecutarea hotărârii instanței de judecată:** Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărârii instanței de judecată, dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancțiunii contravenționale, *se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 la 300 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 200 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani*.

ROLUL ORGANELOR DE POLIȚIE ÎN SOLUȚIONAREA CAZURILOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

MODULUL III

I. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ

La sfârșitul modulului participanții vor putea:

- Să înțeleagă necesitatea respectării drepturilor femeilor victime ale violenței în familie
- Să întreprindă măsuri pentru a asigura protecția și siguranța victimelor
- Să poată audia victimele cu sensibilitate
- Să cunoască probele necesare în cazurile de violență în familie.

II. REPERE DE CONȚINUT

SECȚIUNEA 1. ASPECTE GENERALE PRIVIND INTERVENȚIA POLIȚIEI ÎN CAZURILE DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

În Republica Moldova primii care reacționează la cazurile de violență în familie sunt ofițerii de post din localitățile rurale și urbane. Ei sunt cei care sunt responsabili pentru prevenirea și combaterea criminalității la nivel de comunitate, de menținerea siguranței și ordinii publice și asigurarea respectării normelor de drept. Ofițerii de post sunt obligați să cerceteze în mod eficient toate actele de violență de o manieră care respectă drepturile și nevoile părților implicate.

În mod tradițional însă, în multe țări, ofițerii de poliție au ezitat să intervină în cazurile de violență în familie. În lipsa legislației care criminalizează actele de violență în familie, ofițerii de poliție nu puteau să intervină eficient în cazurile de violență, prin reținerea și arestarea agresorului. Din păcate, și în prezent cazurile de violență sunt deseori ignorate sau tratate ca fiind de prioritate redusă. Conform unui studiu recent,³⁸ poliția în Moldova continuă să blameze victima pentru cazul de violență în familie, ignoră sau

³⁸ Raport privind Monitorizarea implementării legislației Republicii Moldova în domeniul violenței în familie, Chișinău 2012, „Advocates for Human Rights”, BGRF și Centrul de Drept al Femeilor.

desconsideră existența violenței în familie și se angajează în practici care expun victimele unui risc suplimentar de violență, precum emiterea unor avertismente pentru agresori.

Orice instruire pentru organele de poliție trebuie să releve faptul că intervenția eficientă în cazurile de violență în familie este dificilă. De aceea o înțelegere bună a dinamicii violenței în familie va contribui la îmbunătățirea intervenției de către poliție, asigurând accesul la protecție. De fapt, organele de poliție joacă un rol fundamental în asigurarea accesului victimelor la ordonanța de protecție, la servicii de reabilitare, găzduire temporară, asistență juridică prin tratarea victimelor cu demnitate și sensibilitate.

Competențele organelor afacerilor interne în cazurile de violență în familie sunt stabilite prin prevederile Art. 8 alin. (6) al Legii nr. 45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. Astfel, organele afacerilor interne, la nivel de structură specializată:

- a) identifică, înregistrează și raportează cazurile de violență în familie
- b) asigură evidența nominală a agresorilor
- c) sesizează, în cazul copiilor victime ale violenței în familie, autoritățile tutelare
- d) examinează cererile și sesizările parvenite din partea cetățenilor, instituțiilor medicale, centrelor medico-legale referitor la conflicte familiale, la acte de violență, la amenințări cu moartea sau la existența unui pericol iminent de realizare a lor
- e) vizitează familiile ai căror membri sunt luați la evidență, efectuează lucrul de prevenire a comiterii repetate a actelor de violență în familie
- f) efectuează, în situații de criză, reținerea agresorului, în funcție de gravitatea cazului
- g) se adresează către autoritățile judecătorești pentru obținerea ordonanței de protecție în situațiile de criză în baza cererii depuse de victimă sau a sesizării de caz; asigură executarea ordonanței de protecție
- h) în cazul comiterii actului de violență în familie, explică victimei drepturile ei, iar la cererea acesteia, îi acordă ajutor spre a fi plasată în centrul de reabilitare
- i) informează victima despre dreptul ei de a beneficia de asistență juridică gratuită
- j) asigură agresorilor accesul la serviciile de reabilitare

- k) asigură securitatea, paza și ordinea publică în centrele de reabilitare a victimelor
- l) monitorizează și instrumentează, în comun cu asistenții sociali, cazurile de violență în familie din teritoriul deservit, actualizează baza de date cu informații din domeniu
- m) conlucrează cu autoritățile abilitate în domeniu, cu societatea civilă în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie.

Intervenția Poliției în cazurile de violență în familie urmărește următoarele scopuri:

- a) prevenirea și reducerea fenomenului violenței în familie prin toate mijloacele legale disponibile
- b) garantarea protecției și siguranței membrilor familiei care suferă de violență în familie, în special copiilor, persoanelor în etate și celor cu dezabilități
- c) garantarea respectării prevederilor legislației cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie și altor prevederi ale legislației naționale și tratatelor internaționale, la care Republica Moldova este parte
- d) atragerea la răspundere penală sau contravențională a agresorului, precum și reabilitarea acestuia
- e) reducerea recidivei și necesității de intervenție repetată
- f) prevenirea omorurilor și vătămării corporale prin intervenția primară
- g) eficientizarea activităților de prevenire generală și individuală cu subiecții violenței în familie
- h) abordarea multidisciplinară a cazurilor de violență în familie și referirea subiecților violenței în familie la serviciile sociale, acordate beneficiarilor din categoria vizată.

În exercitarea atribuțiilor de serviciu, angajații poliției, abilitați cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii cazurilor de violență în familie, vor desfășura activitatea în baza respectării principiilor:

- *generale*: legalității; respectării demnității umane; nediscriminării și egalității de șanse; promovării valorilor non-violente la nivelul comunității; responsabilizării; participării; parteneriatului; confidențialității.
- *specifice*: complementarității dintre prevenire și combatere; securizării și protecției victimei; priorității interesului victimei și accesul la justiție; abordării multidisciplinare.

SECȚIUNEA 2. SESIZAREA CAZULUI DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

În Republica Moldova, la fel ca și în alte țări, victimele violenței în familie relatează despre comportamentul violent al soțului/partenerului membrilor de familie și prietenilor apropiați, și mai rar se adresează organelor, instituțiilor abilitate în soluționarea cazurilor de violență în familie.³⁹ Circa două treimi din femeile care au raportat cazuri de violență din partea soțului/partenerului s-au destăinuit părinților, fișcare a treia a relatat rudelor apropiate și numai fișcare a patra femeie a cerut ajutorul organelor de poliție. Asistența personalului medical a fost solicitată de către 7,8% din victimele care au raportat cazurile de violență fizică conjugală. Contactarea organelor de poliție și a serviciilor de asistență medicală are loc de cele mai dese ori atunci când femeia a suferit în urma acțiunilor severe de violență fizică și mai puțin sunt solicitate aceste servicii în cazul violenței moderate.

În cazul comiterii actelor de violență în familie, organele afacerilor interne vor acționa în baza unei sesizări scrise, verbale sau înștiințării telefonice „902”, parvenite în comisariatele de poliție, ori altei adresări parvenite la sediile organelor afacerilor interne.

Sesizările referitoare la comiterea actelor de violență în familie pot fi adresate de către:

- victimă
- în situație de criză, membrii de familie
- persoanele cu funcție de răspundere și profesioniștii care vin în contact cu familia
- autoritatea tutelară
- alte persoane care dețin informații despre pericolul iminent de săvârșire a unor acte de violență sau despre săvârșirea.⁴⁰

În cazul parvenirii unor plângeri, denunțuri, cereri sau comunicări telefonice referitoare la actele de violență în cadrul relațiilor familiale, din conținutul cărora nu rezultă o bănuială rezonabilă că a fost comisă infracțiunea prevăzută de Art. 201¹ al Codului Penal, organul de constatare va înregistra informația respectivă în Registrul de evidență a altor informații cu privire la infracțiuni și incidente (Registrul nr.2) și va examina în ordinea stabilită de Ordinul interdepartamental nr. 121/254/286-0/95 din 18.07.2008 „Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni”.

³⁹ Studiul „Violența față de femei în familie în Republica Moldova”, Chișinău 2011, BNS și PNUD Moldova.

⁴⁰ Art. 12 Legea nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

În cazul parvenirii informațiilor referitoare la comiterea actelor de violență în familie parvenite prin intermediul rețelei Internet, telefon, teletip, fax, telefax, precum și în cazul informațiilor date publicității în mass-media, cât și semnalele verbale sau scrise, organul de constatare va întocmi un raport de autosesizare care descrie faptele și circumstanțele comunicate, pe care neîntârziat le va înregistra în ordinea stabilită în Registrul de evidență a altor informații cu privire la infracțiuni și incidente (Registrul nr. 2).

În cazul în care la examinarea informațiilor parvenite în forma descrisă anterior reprezentantul organului de constatare prin intermediul măsurilor speciale de investigații și actelor de constatare va releva o bănuială rezonabilă cu privire la săvârșirea infracțiunii prevăzute de Art. 201¹ al Codului Penal, acesta va efectua acțiuni procesuale de reținere a făptuitorului, ridicare a corpurilor delict, solicitare a informațiilor și documentelor necesare pentru constatarea infracțiunii, citare a persoanelor și obținere de la ele a declarațiilor, evaluare a pagubei și efectuare a oricărei alte acțiuni care nu suferă amânare, întocmind procese-verbale în care vor fi consemnate acțiunile efectuate și circumstanțele constatate.⁴¹

Agentul constator va întocmi imediat un raport pe numele conducătorului organului de urmărire penală competent și, în cel mult 24 de ore, va transmite acestuia pentru a fi înregistrat în ordinea stabilită⁴² în Registrul de evidență a sesizărilor cu privire la infracțiuni (Registrul nr.1) și examinarea acestuia prin prisma Art. 274 al Codului de Procedură Penală.

În cazul în care organul de constatare prezent la fața locului va releva o bănuială rezonabilă cu privire la săvârșirea infracțiunii prevăzute de Art. 201¹ al Codului Penal, în funcție de circumstanțele și gravitatea cazului, în mod obligatoriu va anunța imediat unitatea de gardă a subdiviziunii teritoriale de poliție, precum și, la necesitate, va organiza deplasarea la fața locului a membrilor grupului operativ.

Organul de urmărire penală, sesizat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de Art. 201¹ al Codului Penal, va acționa în conformitate cu prevederile Art. 262-265 ale Codului de Procedură Penală.

Pentru a constata contravenții, colaboratorii cu statut de agent constator pot fi sesizați despre comiterea unei contravenții în cadrul relațiilor familiale prin plângere sau denunț ori sesizare din oficiu, atunci când se află că a fost săvârșit un act de violență în familie sau când o astfel de faptă a fost depistată în procesul exercitării atribuțiilor de serviciu și în cazurile prevăzute de lege.

⁴¹ Art. 273 alin. (2) Cod de Procedură Penală.

⁴² Art. 273 alin. (3) Cod de Procedură Penală.

Imediat, din momentul sesizării, agentul constatatator este obligat să verifice veridicitatea informației și să întreprindă măsurile prevăzute de lege.

În cazul săvârșirii contravenției prevăzute de Art. 78 al Codului Contravențional (*vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale*), comise între membrii de familie, dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale componenței de infracțiune prevăzute de art. 201¹ al Codului Penal, pentru pornirea procesului contravențional nu este nevoie de plângerea prealabilă a victimei.

În cazul comiterii actelor de violență în familie de către cetățenii altor state și apatrizi aflați pe teritoriul Republicii Moldova, aceștia vor fi atrași la răspundere conform dispozițiilor generale ale Codului Penal sau Codului Contravențional.

Reprezentanții organului de constatare colaborează cu alți reprezentanți ai autorităților competente pentru a soluționa în comun cazurile de violență în familie, iar la solicitarea altor agenți constatatatori, lucrătorul poliției este obligat să le acorde ajutor la constatarea contravenției.

SECȚIUNEA 3. MĂSURI DE INTERVENȚIE LA FAȚA LOCULUI

Intervenția reprezentanților organului de constatare în soluționarea cazurilor de violență în familie are loc în plan operativ, reacționând prompt la informațiile, adresările și sesizările parvenite în adresa organelor de poliție, respectând prevederile legislației în vigoare și tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, asigurând respectarea drepturilor, intereselor și libertăților fundamentale ale omului. Studiile au arătat că majoritatea victimelor violenței în familie nu sesizează cazul de violență decât dacă este un caz foarte grav și după o serie de acte de violență precedente. Aceasta înseamnă că toate sesizările la poliție despre cazurile de violență în familie trebuie luate în serios, fiind necesară și o intervenție promptă.

Intervenția poliției trebuie să se bazeze pe două principii: asigurarea siguranței victimei și atragerea la răspundere a agresorilor pentru acțiunile lor.

În soluționarea cazurilor de violență în familie angajații poliției vor asigura securitatea victimelor, eliminând pericolul în situațiile de risc, prin reținerea agresorului sau prin evacuarea victimei și a copiilor cu acordul victimei și acordarea asistenței la plasarea acestora în centrele specializate.

Despre actele de violență în familie relevate și/sau soluționate, reprezentanții organului de constatare vor informa asistentul social și după caz alte

autorități abilitate cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie.

Respectând principiul inviolabilității domiciliului, în locuință se va pătrunde doar în conformitate cu prevederile legislației în vigoare. În cazurile în care acțiunile agresorului prezintă pericol iminent pentru viața, sănătatea și bunurile victimelor, acțiuni care pot fi soldate cu consecințe grave, poliția va interveni în forță, dacă prin alte căi nu este posibilă curmarea acestora.

În astfel de cazuri reprezentanții organului de constatare, în decurs de 24 ore, vor informa în scris judecătorul de instrucție, indicând motivele și circumstanțele acțiunilor, cu prezentarea materialelor acumulate referitor la caz.

Victima și agresorul sunt audiați separat, în scopul evitării tensionării conflictelor și creării unui mediu sigur și contactului psihologic eficient. Ei urmează să fie informați referitor la răspunderea penală sau contravențională. De asemenea, li se vor explica drepturile lor, inclusiv dreptul de a beneficia de asistență juridică gratuită garantată de stat, precum și serviciile disponibile și organele ce pot oferi astfel de servicii.

În cazul în care au avut loc acte de violență fizică, reprezentantul organului de constatare va elibera victimelor îndreptare privind efectuarea examinării medico-legale în vederea stabilirii gravității leziunilor corporale cauzate.

În cazurile de violență în familie în care sunt victime minori, colaboratorii organelor afacerilor interne imediat vor sesiza autoritățile tutelare.

În procesul intervenției în soluționarea cazurilor de violență în familie, reprezentanții organului de constatare vor evalua riscul și vor întreprinde măsurile necesare pentru asigurarea imediată a siguranței victimei. În acest sens vor efectua, după caz:

- a) cu acordul victimei, evacuarea acesteia din locuință, după caz, copiii acesteia, cu acordarea asistenței la plasarea lor în centrele specializate de reabilitare sau de plasament, în vederea asigurării securității lor
- b) informarea și asistarea victimei în obținerea ordonanței de protecție, în cazurile în care victima se află în stare de neputință
- c) în cazul în care victima se află în stare de imposibilitate, prezentarea în instanța de judecată a documentelor de constatare și solicitarea instanței a reținerii contravenționale a agresorului, ca măsură procesuală de constrângere, precum și emiterea ordonanței de protecție cu aplicarea restricțiilor față de agresor
- d) în cazul în care organul de urmărire penală va dispune începerea urmăririi penale prevăzute Art. 201¹ al Codului Penal (*Violența*

în familie), întreprinderea măsurilor procesuale penale în vederea asigurării protecției victimelor violenței în familie în conformitate cu prevederile Art. 215¹ al Codului de Procedură Penală.

În scopul descoperirii urmelor cazului de violență în familie, corpurilor delictive și pentru a stabili circumstanțele faptei ori alte circumstanțe care au importanță pentru justa soluționare a cazului, reprezentantul organului de constatare va efectua cercetarea la fața locului în conformitate cu prevederile Art. 426 al Codului Contravențional, sau după caz, conform Art. 118 al Codului de Procedură Penală.

După întocmirea documentelor procesuale de constatare, dacă în comportamentul și caracteristica agresorului nu sunt urmărite acțiuni orientate la agresivitate, agresorul este conștient că, de fapt, continuarea acțiunilor ilicite atrage aplicarea măsurilor de constrângere, în privința acestuia vor fi aplicate măsuri de convingere, prin avertizarea scrisă și prin intervenția continuă a angajaților serviciului ofițeri operativi de sector (serviciului minori), care va desfășura în acest sens măsuri de prevenire individuală, în colaborare cu asistentul social, precum și reprezentanții administrației publice locale.

Reprezentantul organului de constatare informează asistentul social despre cazul de violență în familie comis, cu elaborarea unui plan comun privind asigurarea securității victimei, informarea acesteia despre serviciile de care beneficiază și locurile posibile de plasament.

În cazul în care se constată contravenția flagrantă prevăzută la Art. 78 al Codului Contravențional (*Vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale*), iar agresorul în continuare exprimă amenințări cu moartea, cauzarea vătămărilor corporale sau există un pericol iminent de realizare a acestora, reprezentantul organului de constatare va evalua riscul și va întreprinde măsuri de înlăturare a acestuia, prin aplicarea măsurilor procesuale de constrângere (reținerea agresorului pe un termen de până la 3 ore în baza Art. 433 alin. (1), lit. a) și Art. 435 alin. (1) ale Codului Contravențional. Respectiv, potrivit prevederilor Art. 435 alin. (2) al Codului Contravențional, persoana suspectată de săvârșirea contravenției menționate poate fi reținută până la examinarea cauzei contravenționale, dar nu mai mult de un termen de 24 de ore. Faptul reținerii, în acest caz, se comunică neîntârziat procurorului.

În cazul în care există o bănuială rezonabilă că făptuitorul a comis infracțiunea prevăzută de Art. 201¹ al Codului Penal, organul de urmărire penală poate aplica în privința acestuia reținerea, în baza Art. 165 alin. (2) și Art. 166 ale Codului de Procedură Penală.

SECȚIUNEA 4. AUDIEREA EFICIENTĂ A MARTORILOR ȘI VICTIMELOR LA FAȚA LOCULUI

Audierea persoanelor de către organul de constatare în cadrul cercetării la fața locului a cazului de violență în familie reprezintă un specific pe motiv că acțiunile acestuia se desfășoară la primul contact cu fapta și trebuie efectuate în condițiile procesului penal⁴³, cu ulterioara transmitere a documentelor de constare în 24 de ore organului de urmărire penală competent.

În procesul cercetării cazului de violență în familie, reprezentantul organului de constatare va audia victima, agresorul, martorii oculari prezenți la fața locului, precum și alți martori în scopul relevării probelor care vor folosi la justa soluționare a cauzei și luarea deciziei legale în funcție de gravitatea faptei.

Cercetarea cazului trebuie să urmărească să ofere răspunsuri la întrebări fundamentale despre faptă și făptuitor. În acest sens organul de constatare va adresa întrebările ca să lămurească următoarele aspecte: Ce faptă s-a comis și care este natura ei? Unde s-a comis fapta? Când a fost comisă fapta? Cine a săvârșit fapta? Cum (în ce mod) s-a săvârșit fapta? Cu ajutorul cui s-a săvârșit fapta? De ce și cu ce scop a fost comisă aceasta?

În primul rând, vor fi adresate întrebări care vor proba identitatea părții vătămate și a făptuitorului, solicitând în acest scop actele de identitate ale acestora.

Agentul constator va stabili natura relației dintre subiecți (căsătoriți, divorțați, concubini, frați etc.). Această informație este necesară pentru corecta calificare a faptei, în scopul deducerii dacă aceasta reprezintă un caz de violență în familie, respectând condițiile stabilite de lege. Încadrarea faptei este condiționată de prezența subiectului calificat – membru de familie.⁴⁴

În acest sens se va stabili dacă victima și agresorul locuiesc împreună sau separat ori dacă anterior au conlocuit împreună. La probarea aspectelor de fapt vizate sunt importante mărturiile depuse de către vecini, rude sau alți martori care cunosc relațiile dintre victimă și agresor.

În cazul în care agresorul (făptuitorul) la momentul cercetării la fața locului nu este prezent, se vor acumula mărturii despre locul sau posibilul loc de aflare al agresorului. În funcție de informațiile obținute, vor fi organizate sau

⁴³ Art. 1 alin. 1 Cod Procedură Penală.

⁴⁴ Art. 3 Legea nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

întreprinse acțiuni urgente în vederea depistării și reținerii făptuitorului, precum și prevenirea repetării actelor de agresiune.

Obligatoriu prin audiență se va stabili fiecare element al agresiunii (fizice, verbale, psihice, sexuale, economice, spirituale), în scopul determinării clare a gravității faptei, precum și întru dispunerea actelor de constatare necesare probării consecințelor și prejudiciului cauzat.

Pentru identificarea riscului la care este supusă victima violenței în familie și posibila evoluție a cazului în continuare, precum și pentru determinarea necesității aplicării măsurilor de constrângere, se va identifica orice agresiune care a avut loc anterior.

Are importanță și stabilirea informațiilor despre toate locurile posibile de reședință a victimei, precum și a agresorului, date cu privire la locurile de muncă, datele privind instituțiile de învățământ (grădinița, gimnaziul, liceul, colegiul, universitatea) frecventate de copii.

Victima și martorii oculari vor descrie bunurile care au fost distruse ca urmare a acțiunilor de violență a agresorului.

Nu în ultimul rând, procesul de cercetare trebuie să fie axat pe determinarea circumstanțelor și motivelor cazului de violență în familie. Se va determina ce a stat la baza izbucnirii actelor de agresiune și contribuția fiecărui participant la evoluția acestuia.

Victima și martorii sunt audiați în scopul obținerii informațiilor despre prezența copiilor, persoanelor cu dezabilități sau în etate care au avut de suferit ca urmare a acțiunilor violente ale agresorului sau sunt amenințați de către acesta cu aplicarea acțiunilor violente. Deseori persoanele menționate sunt victime ale agresiunii indirecte manifestate în plan psihologic.

Un rol important în cadrul audierii îl joacă determinarea dacă agresorul a folosit careva arme împotriva victimei sau a amenințat cu folosirea sau aplicarea acestora. Dacă se determină că agresorul deține armă de foc, se va identifica locul și modul de păstrare, legalitatea deținerii acesteia. Informațiile vizate vor folosi pentru ridicarea imediată a armelor de foc, pentru ulterioara determinare a regimului de deținere a acesteia, în funcție de caz.

În cazul unui fapt de violență în familie în privința victimei protejate prin ordonanța de protecție, se va stabili faptul de încălcare a restricțiilor aplicate prin ordonanță și care dintre măsurile prevăzute în ordonanța de protecție au fost încălcate.

Victima va fi audiată și asupra împrejurărilor care o plasează în situație de criză, determinând starea de neputință fizică și/sau psihică de a iniția

procedurile ordonanței de protecție. În acest caz se va solicita acordul ei cu privire la inițierea eliberării unei ordonanțe de protecție instanței de judecată.

Victima în primă fază va fi lăsată să relateze liber împrejurările faptei pentru a afla punctul de vedere al acesteia cu privire la cele întâmplate, de a studia psihologia acesteia, mai ales limbajul nonverbal, involuntar, capabil să transmită starea de spirit a victimei și poziția sa sinceră sau mai puțin sinceră față de cele relatate, eventuala reținere a acesteia de a relata aspecte mai puțin plăcute din faptele comise. Compasiunea organului de constatare trebuie dublată de adoptarea unei poziții neutre, care să nu influențeze, prin aprobare sau dezaprobare, cele relatate de către partea vătămată.

Ulterior, se vor adresa întrebări de control care vor urmări detalizarea anumitor aspecte ce au fost evitate, voit sau nu, în declarația dată.

Martorul în etapa relatării libere este lăsat să declare tot ceea ce știe cu privire la aspectele pentru care a fost solicitat ca martor. Organul de constatare, pentru a orienta declarația martorului, trebuie să-i comunice numele părților și fapta supusă cercetării, împrejurările pentru dovedirea cărora a fost propus.

Martorul va fi lăsat să declare nestingherit și neîntrerupt ceea ce cunoaște, organul de constatare intervenind doar în situația în care în mod vădit martorul se îndepărtează de subiect. Agentul constatatator va adopta un comportament astfel ca prin poziția și gesturile sale să nu influențeze în nici un mod (prin confirmare sau negare) cele declarate de martor. De asemenea, observarea mimicii și gesturilor martorului pe parcursul relatării poate oferi indicii cu privire la sinceritatea sa.

La finele audierii, martorului îi vor fi adresate întrebări de completare, precizare sau reamintire.

Declarațiile victimei și martorilor audiați se consemnează integral în procesul-verbal întocmit în conformitate cu prevederile Art. 260 și 261 Cod de Procedură Penală.

Victimele violenței în familie vor fi tratate cu sensibilitate, indiferent de comportamentul lor în timpul cercării cazului. De fapt, victimele violenței în familie nu au un comportament adecvat sau similar victimelor altor infracțiuni violente. Colaboratorii de poliție trebuie să fie pregătiți și să înțeleagă că se pot confrunța cu diferite reacții: ambivalența, negarea și neajutorarea caracteristică victimelor abuzului le pot face inefficiente în procesul de colectare a probelor.

Reacții posibile ale victimelor:

- Victimele pot fi pasive. Ele pot fi tăcute și rezervate, ezitând să răspundă la întrebări referitor la actul de violență.
- Victimele pot fi într-o stare de negare. Ele pot să refuze recunoașterea actului de violență sau pot minimaliza nivelul abuzului sau chiar renunța la declarațiile inițiale.
- Victimele pot fi furioase. Ele pot fi furioase din cauză că sesizările anterioare nu au rezultat în pedepsirea soțului, furioase pentru că nu au fost protejate de violența permanentă din partea soțului.
- Victimele pot fi înfricoșate. Ele pot avea frică de răzbunare din partea agresorului în cazul în care raportează cazul la poliție, ele pot avea frică că poliția nu va reacționa pentru a stopa violența sau au frică de faptul că poliția îl va crede pe abuzator și nu pe ele, pot avea frică pentru că autoritățile le-ar putea lua copiii, așa cum le-a amenințat abuzatorul.

Atenție! Fiecare situație este diferită și fiecare caz necesită o intervenție individualizată care răspunde necesităților victimei în cauză.

În continuare prezentăm o clasificare a comportamentului deosebit de periculos și care prezintă risc pentru viața victimei:

Amenințări de sinucidere sau omor: în marea majoritate a cazurilor când femeile sunt omorâte în consecința violenței în familie, agresorul a amenințat-o cu moartea sau că o sa-și pună capăt zilelor. O amenințare de sinucidere trebuie tratată cu toată seriozitatea! În multe cazuri, bărbații își omoară copiii și soția și apoi se sinucid. Cu cât amenințarea este mai concretă, cu atât mai în serios trebuie luată.

Existența armelor: riscul unui act de violență cu consecințe grave este asociat cu deținerea sau accesul la arme, folosirea armelor sau amenințarea cu folosirea acestora ori utilizarea lor anterioară și escaladarea violenței ca frecvență și gravitate.

Comportament posesiv și acte de gelozie: riscul unei violențe cu consecințe grave este asociat cu existența unui comportament posesiv sau a actelor de gelozie. Acest comportament poate include urmărirea victimei, cererea de a fi informat în permanență despre locul aflării ei sau limitarea libertății de circulație.

Folosirea drogurilor sau alcoolului: alcoolul poate reduce inhibițiile la folosirea violenței cu consecințe grave sau poate afecta discernământul agresorului referitor la nivelul de forță folosit.

Depresia: sănătatea mentală a bărbatului poate indica o capacitate a lui de a cauza acte de violență cu consecințe grave. Dacă un bărbat și-a pierdut speranța sau s-a resemnat, există un risc mult mai mare de a cauza leziuni grave sau de a ucide.

Izolarea agresorului: studiile indică legătura dintre izolarea agresorului și gradul lui de dependență de femeia agresată și aplicare violenței cu consecințe grave.

Escaladarea violenței: studiile au indicat asupra faptului că escaladarea violenței în frecvență sau gravitate de asemenea înseamnă un pericol sporit.

Sfârșitul relației: studiile arată că cel mai periculos moment pentru o femeie-victimă a violenței în familie este momentul în care decide să pună capăt relației. De exemplu, în SUA studiile arată că femeile care își părăsesc partenerii agresivi sunt supuse unui risc cu 75% mai mare să fie omorâte de către aceștia, decât dacă ar continua relația. Este important ca femeia să decidă independent dacă va părăsi relația, fiindcă ea este în cea mai bună poziție să aprecieze pericolul.

Sugrumarea sau strangularea: specialiștii au identificat că riscul de producere a unor acte de violență cu consecințe grave este mai mare în cazurile în care agresorul a încercat să sugrume sau stranguleze victima.

SECȚIUNEA 5. PARTICULARITĂȚILE INTERVENȚIEI ÎN CAZURILE VICTIMELOR VIOLENȚEI ÎN FAMILIE CARE SUNT COPII

Audierea copiilor presupune o grijă și sensibilitate deosebite. În cazurile de violență în familie, copiii devin victime secundare doar prin faptul că sunt martorii acestor acte de violență. Nu uitați, copiii nu sunt mici adulți! Ei trăiesc diferit evenimentele, gândesc, vorbesc și se poartă în felul lor, care reflectă vârsta și capacitățile lor în proces de dezvoltare.

În cazurile în care au avut loc acte de violență în familie și victime s-au dovedit a fi persoane de vârstă minoră, reprezentantul organului de constatare în procesul cercetării cazului va referi date privind:

- a) dacă actele de violență au loc în prezența copiilor minori
- b) dacă agresorul manifestă acțiuni violente sau amenință cu aplicarea violenței și asupra copiilor

- c) dacă există acum acțiuni procesuale ce țin de stabilirea domiciliului (custodiei) copilului minor la una dintre părinți
- d) dacă victima și copiii au fost nevoiți să părăsească domiciliul permanent sau reședința temporară din cauza comportamentului violent al agresorului.

Audierea victimei-copil în vârstă de până la 14 ani în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual privind traficul de copii sau violența în familie în condițiile Art. 109 alin. (5) se va efectua de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audiovideo, prin intermediul unui psihopedagog în condițiile și conform unei proceduri specifice.⁴⁵

Martorul minor imediat trebuie scos din mediul agresiv și referit instituțiilor competente.

În cazul constatării acțiunilor care pun în pericol eminent viața și sănătatea copilului:

- dacă pericolul este din partea ambilor părinți sau părintelui/tutore/curator unic, se sesizează imediat telefonic autoritatea tutelară de pe lângă Administrația Publică Locală, iar în 24 de ore se solicită prin demers:
 - a) copilul să fie luat din familie
 - b) copilul să fie plasat în mediul protector
 - c) să inițieze alte proceduri stabilite prin lege
- dacă pericolul este din partea unui părinte/tutore/curator, să solicite autorității tutelare de pe lângă Administrația Publică Locală prin demers, depunerea cererii în instanță de judecată prin care aceasta să solicite emitere în termen de 24 de ore a ordonanței de protecție a copilului victimă.

SECȚIUNEA 6. ROLUL POLIȚIEI ÎN EMITEREA ȘI ASIGURAREA EXECUTĂRII ORDONANȚEI DE PROTECȚIE

6.1. ASPECTE GENERALE

Angajații poliției, în cadrul intervenției lor în soluționarea cazurilor de violență în familie, vor informa victima referitor la posibilitatea obținerii ordonanței de protecție (de preferință în scris), prin aplicarea de către instanța de judecată a unor restricții față de agresorul familial.

⁴⁵ Art. 110¹ Cod Procedură Penală.

În cazurile de violență în familie, în funcție de calificarea juridică a faptelor agresorului, ordonanța de protecție a victimelor violenței în familie este emisă de către instanța de judecată atât în procedură civilă, cât și în procedură penală.

Cererile, prin conținutul cărora se solicită aplicarea măsurilor de protecție a victimelor violenței în familie, sunt adresate instanței judecătorești la locul:

- a) de domiciliere al victimei
- b) temporar de reședință al victimei, dacă aceasta a părăsit domiciliul pentru a evita continuarea actelor de violență în familie
- c) de reședință al agresorului
- d) acordării asistenței victimei
- e) la locul comiterii actului de violență.

În cazul în care victima se află în stare de imposibilitate, angajații poliției, cu acordul victimei, vor prelua de la aceasta o cerere privind aplicarea măsurilor de protecție, după care vor întocmi un demers. Aceste documente, împreună cu alte materiale necesare pentru soluționarea cazului, vor fi prezentate în instanța de judecată pentru emiterea ordonanței de protecție.

Imposibilitatea victimei de a depune cererea privind eliberarea ordonanței de protecție se referă la situația în care victima se află în stare de neputință.

Starea de neputință poate avea două forme: fizică și psihică. Neputința fizică reprezintă situația în care victima este internată în spital, este plasată într-un centru de plasament, este traumatizată, și-a găsit refugiu într-un alt adăpost, are la îngrijire copii, alte cazuri cu efect similar. Neputința psihică se manifestă prin stări depresive, emoționale, izolare, temeri, suferințe psihice, alte situații cu efecte similare care fac imposibilă adresarea de sine stătătoare a victimei în instanță.

În cazul în care există acordul victimei cu privire la depunerea cererii privind emiterea ordonanței de protecție, iar victima este în imposibilitate de a depune cererea, organul poliției, în cel mai scurt timp, dar nu mai târziu de 24 de ore, va înainta această cerere în instanța de judecată împreună cu toate materialele probante.

În cazurile de violență în familie în care victime sunt și persoane de vârstă minoră, precum și în cazurile în care minorii nu au devenit victime directe ale actelor de violență în familie, angajații poliției, imediat cum au devenit cunoscute astfel de cazuri, vor sesiza autoritatea tutelară.

Pentru susținerea cererii în eliberarea ordonanței de protecție, angajații poliției vor anexa următoarele materiale:

- a) cererea victimei
- b) referința autorității publice locale
- c) caracteristica de la locul de lucru
- d) explicații de la victimă sau membrii de familie, vecini, rude referitor la comportamentul agresorului
- e) copiile proceselor-verbale cu privire la contravenții, întocmite pentru actele de violență în familie, comise anterior
- f) copiile ordonanțelor de protecție emise de către instanța de judecată și informații referitoare la executarea acestora
- g) copiile proceselor-verbale privind intervențiile echipelor multidisciplinare în cazurile violenței în familie
- h) copiile proceselor-verbale de evaluare a condițiilor de trai (întocmite trimestrial de către asistentul-social)
- i) informații de la centrele de expertiză medico-legală referitoare la stabilirea vătămarilor corporale cauzate victimei
- j) copiile materialelor examinate privind comiterea cazurilor de violență în familie) alte materiale.

6.2. INFORMAREA DESPRE EMITEREA ORDONANȚEI DE PROTECȚIE ȘI EXECUTAREA ACESTEIA

Din momentul emiterii ordonanței de protecție, parvenirii și înregistrării acesteia în cancelaria subdiviziunii de poliție sau în cazurile în care polițistul a participat la ședința instanței de judecată, documentul imediat va fi dispus angajaților poliției din raza de domiciliere a victimei și/sau agresorului. Poliția este desemnată astfel responsabilă pentru informarea părților, executare și supraveghere a măsurilor de protecție, stabilite de către instanță.

În cazul în care victima și agresorul se află în condiții de locuire separată (locuiesc în localități diferite), un exemplar al ordonanței de protecție va fi repartizat angajaților poliției din raza de domiciliere a victimei, pentru informarea acesteia, iar altă copie a ordonanței de protecție se va distribui angajaților poliției din raza de domiciliere a agresorului pentru informare și executare.

Procedura de informare a agresorului, de executare și supraveghere a măsurilor aplicate față de acesta de către instanța de judecată va fi

asigurată de către angajații poliției din raza de domiciliere a agresorului, în conformitate cu regulile departamentale ale poliției.⁴⁶

În cazul în care părțile (victima sau gresorul) nu au fost prezente la ședința instanței de judecată, angajații poliției vor înmâna părților câte o copie a ordonanței propriu-zise. Faptul informării se va consemna într-un proces-verbal privind înmânarea actului de procedură (ordonanței de protecție) și altor documente, în conformitate cu prevederile Art. 29 Codul de Executare. Agresorului îi vor fi explicate drepturile și obligațiile părților, precum și răspunderea penală sau contravențională care survine în cazul neexecutării intenționate sau eschivării de la executare a ordonanței de protecție, fapt consemnat în același procesul-verbal.

Refuzul părților să primească copia ordonanței de protecție sau să semneze procesul-verbal privind înmânarea actului de procedură (ordonanței de protecție) și altor documente se menționează în procesul-verbal propriu-zis, precum și prin raportul angajaților poliției, înaintat pe numele conducerii subdiviziunii.

În cazul în care victima sau agresorul informează despre schimbarea locului aflării lor, angajații poliției vor informa în scris despre existența ordonanței de protecție, anexând copia acesteia angajații poliției și asistentului social de la locul de aflare a victimei sau a agresorului, dacă acesta este diferit de circumscripția în care a fost emisă ordonanța de protecție.

Acțiunea angajaților poliției privind informarea victimei și agresorului referitor la existența ordonanței de protecție și restricțiile aplicate prin aceasta, consemnate în mod corespunzător, sunt considerate drept executarea ordonanței de protecție din partea poliției.

6.3. SUPRAVEGHEREA ORDONANȚEI DE PROTECȚIE

În cazul emiterii ordonanței de protecție de către instanța de judecată, poliția din raza de domiciliere a agresorului va asigura evidența nominală a agresorilor și va iniția dosarul de acumulare a lucrului de prevenire individuală.

Supravegherea comportamentului agresorului în privința căruia au fost aplicate restricții prin ordonanța de protecție, precum și desfășurarea măsurilor de prevenire individuală în privința acestuia sunt realizate de către angajații poliției din raza de domiciliere a agresorului.

⁴⁶ Instrucțiuni metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, aprobate prin ordinul MAI nr. 275 din 14.08.2012.

Supravegherea modului de executare a măsurilor de protecție stabilite în privința agresorului de către instanța de judecată este desfășurată în colaborare cu asistenții sociali comunitari.

În acest sens, poliția desfășoară periodic, dar nu mai rar decât o dată în săptămână vizite inopinate, în timpul zilei (interval de timp cuprins între orele 06⁰⁰ și 22⁰⁰), în orice zi a săptămânii, la domiciliul agresorului sau al victimei, în vederea verificării respectării ordonanței de protecție, precum și desfășurării măsurilor de prevenire individuală. Fiecare vizită la domiciliul agresorului familial sau convorbirile se vor consemna prin explicație de la agresor, victimă, membrii familiei, vecini sau alte persoane care intră în contact cu membrii familiei, cu mențiunea respectivă în dosarul de acumulare și anexarea materialelor confirmatoare.

Poliția determină pentru agresorul familial anumite intervale de timp prestabilite, pentru ca acesta să se prezinte la sediul subdiviziunii poliției în vederea verificării respectării ordonanței de protecție, desfășurării măsurilor de prevenire individuală.

Toate aceste măsuri de verificare a respectării ordonanței de protecție pot fi stabilite cumulat sau individual cu asistentul social, în funcție de circumstanțele cazului.

6.4. ACȚIUNILE ANGAJAȚILOR POLIȚIEI ÎN CAZUL ÎNCĂLCĂRII ORDONANȚEI DE PROTECȚIE

În situațiile în care restricțiile stabilite prin ordonanța de protecție, atât în ordine civilă, cât și pe cale procesual penală, nu vor fi respectate, organul de poliție, în calitate de agent constator, în conformitate cu prevederile Art. 399 alin. (2) Cod Contravențional, va întocmi proces-verbal de constatare a contravenției, prevăzută de Art. 318 Cod Contravențional (Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărârii instanței de judecată).

Procesele-verbale de constatare a contravenției, împreună cu materialele probatorii, în aceeași zi, se remit în baza Art. 421 Cod Contravențional, pentru inițierea procedurii contravenționale, în adresa executorului judecătoresc în a cărei competență teritorială, stabilită de camera teritorială a executorilor judecătorești, se află domiciliul sau sediul.

În cazul în care agresorul în privința căruia au fost aplicate restricții prin ordonanța de protecție nu execută intenționat sau se eschivează de la executarea ordonanței propriu-zise, dacă pentru aceeași faptă în privința acestuia a fost aplicată sancțiunea contravențională, organul de constatare va efectua acțiuni procesuale în conformitate cu prevederile Art. 273 Cod

de Procedură Penală, iar organul de urmărire penală va examina fapta în conformitate cu prevederile Art. 320 Cod Penal.

În cazul încălcării ordonanței de protecție, organul de poliție este în drept să aplice măsuri procesual penale de constrângere, în conformitate cu prevederile Art. 165 alin. (2) pct. 2) Cod de Procedură Penală, care stabilește posibilitatea reținerii învinutului, inculpatului care încalcă ordonanța de protecție în cazul violenței în familie și prevederile Art. 185 alin. (2) pct. 3) Cod de Procedură Penală, potrivit căruia bănuitul, învinutul, inculpatul care a încălcat ordonanța de protecție în cazul violenței în familie poate fi arestat preventiv.

SECȚIUNEA 7. IDENTIFICAREA ȘI PREVENIREA SPECIALĂ A CAZURILOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

7.1. MĂSURILE DE PREVENIRE GENERALĂ A CAZURILOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

Prevenirea generală presupune un complex de măsuri organizatorice, juridice, economice și sociale, desfășurate de către persoanele cu funcții de răspundere, abilitate cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Aceste măsuri au drept scop eliminarea fenomenului violenței în familie, relevarea cauzelor și condițiilor care generează comiterea actelor de violență în familie, acționarea cu prioritate asupra potențialelor victime și agresori, urmărindu-se scopul schimbării comportamentului social al acestora, reducerea premiselor care favorizează în mod direct și indirect comiterea actelor de violență și descurajează agresorii în comiterea acțiunilor ilicite.

Angajații poliției vor desfășura măsuri de prevenire generală în colaborare cu reprezentanții autorităților administrației publice locale, asistenții sociali, medicii de familie, instituțiile de învățământ, organizațiile non-guvernamentale competente și societatea civilă (membri ai echipelor multidisciplinare).

Măsurile de prevenire generală se materializează prin:

- a) desfășurarea campaniilor și programelor educaționale de prevenire a fenomenului violenței în familie
- b) organizarea în instituțiile de învățământ a prelegerilor în vederea propagării normelor de drept și cultului anti-vioență, precum și promovării valorilor juridice pentru comiterea actelor de violență în familie

- c) stimularea consolidării sociale (datoriei civice), încurajarea cetățenilor să sesizeze despre săvârșirea sau pregătirea de săvârșire a cazurilor de violență în familie organelor abilitate
- d) dezvoltarea programelor de asistență familială
- e) organizarea campaniilor de sensibilizare a opiniei publice în vederea asigurării reabilitării sociale a victimelor și agresorilor
- f) desfășurarea programelor de asistență pentru familiile dificile
- g) desfășurarea programelor de asistență a minorilor victime ale actelor de violență în familie
- h) desfășurarea programelor de susținere a victimelor violenței în familie prin consolidarea acțiunilor de protecție a vieții personale și proprietății
- i) sensibilizarea opiniei publice prin intermediul mass-media, reflectând în acest sens situații concrete de victimizare, ca rezultat al comiterii actelor de violență și măsurile întreprinse de către autorități
- j) acordarea suportului informațional și participarea la campaniile în domeniu organizate de alți parteneri sociali.

7.2. MĂSURI DE PREVENIRE SPECIALĂ A CAZURILOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

Prevenirea specială implică în sine colaborarea angajaților poliției cu reprezentanții instituțiilor penitenciare, consilierilor probațiunii și reprezentanții administrației publice locale, organelor de asistență socială, medicii de familie, instituțiilor și organizațiilor competente, având drept scop acționarea preponderent asupra comportamentului persoanelor predispuse de comiterea actelor de violență în familie sau care au comis acte de violență în familie, în vederea neadmiterii comiterii repetate a actelor de violență în familie.

Măsurile de prevenire specială sunt realizate prin:

- a) asistența la desfășurarea programelor de reabilitare a subiecților violenței în familie
- b) asistența la desfășurarea unor programe de resocializare a persoanelor eliberate din locurile de recluziune, condamnate pentru comiterea actelor de violență în familie
- c) îndreptarea la desfășurarea unor programe de asistență sau tratament medical a agresorilor.

SECȚIUNEA 8. REFERIREA ȘI ASISTENȚA VICTIMELOR VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Poliția colaborează cu celelalte organe responsabile în cazurile de violență în familie în vederea rezolvării efective a cazurilor de violență în familie (*pentru mai multe detalii vezi Modulul 4 din prezentul Suport de curs*).

Angajații poliției, în calitate de membri ai echipelor multidisciplinare, sunt desemnați de către conducătorul subdiviziunii teritoriale a poliției în funcție de nivelul Autorității Publice Locale.

În cazurile în care se constată un caz de violență în familie, angajații poliției vor informa de urgență în scris, printr-o sesizare, asistentul social, dat fiind faptul că asistentul social coordonează soluționarea multidisciplinară a cazurilor înregistrate de violență în familie, în acest sens exercitând rolul de manager de caz pentru cazurile de violență în familie.⁴⁷ Aceeași procedură de sesizare este urmată și în cazul sesizării altor organe competente în rezolvarea cazurilor de violență în familie.

În soluționarea cazurilor de violență în familie poliția își va desfășura activitatea în cadrul echipelor multidisciplinare prin intermediul membrilor desemnați, abordând problemele de caz la ședințele convocate de către asistentul social (managerul de caz), în vederea stabilirii serviciilor de care are nevoie sau beneficiază victima.

Privitor la comiterea actelor de violență în familie poliția poate fi sesizată de către medicii de familie și alți lucrători medicali fără consimțământul victimei.⁴⁸

În unele țări există în cadrul organelor de poliție unități specializate, ai căror membri sunt ofițeri de poliție special instruiți pentru a interveni în cazurile de violență în familie și violență sexuală.

⁴⁷ Managementul de caz, aprobat prin ordinul MMPSF nr. 71 din 03.10.2008.

⁴⁸ Art. 13 alin (4) lit. e) Legea nr. 264 din 27.10.2005 cu privire la exercitarea profesiei de medic; Art. 12 alin. (4) lit. e) Legea nr. 263 din 27.10.2005 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului.

SECȚIUNEA 9. ACTIVITĂȚI DE PREVENIRE INDIVIDUALĂ ȘI MANAGEMENTUL CAZULUI DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

9.1. MĂSURILE DE PREVENIRE INDIVIDUALĂ CU AGRESORII FAMILIALI

Măsurile de prevenire individuală a cazurilor de violență în familie sunt orientate în vederea influențării asupra psihicului și comportamentului agresorului familial, în scopul schimbării concepției antisociale a acestuia și prevenirii comiterii repetate a actelor de violență în familie, precum și asigurării protecției victimelor.

Poliția va desfășura acțiuni de prevenire individuală cu atragerea spre colaborare a membrilor echipelor multidisciplinare care, în funcție de caz, pot fi realizate prin:

- a) avertizarea în scris
- b) luarea la evidență nominală
- c) convorbire de prevenire
- d) aducerea agresorului familial care a comis sau care este predispus să comită acte de violență în familie în sediile subdiviziunilor poliției, în vederea documentării cazurilor săvârșite, sau pentru inițierea procedurilor contravenționale sau penale, precum și pentru inițierea procedurii de aplicare a restricțiilor, prin ordonanța de protecție a victimelor violenței în familie, emisă de către instanța judecătorească
- e) supravegherea modului de executare a ordonanței de protecție
- f) aplicarea față de agresor a măsurilor procesual-contravenționale sau penale de constrângere
- g) obligarea agresorului de a participa la programele de reabilitare medicală (se aplică de către instanțele judecătorești)
- h) stabilirea unor cerințe specifice, ce vizează comportamentul agresorului față de victimele violenței în familie (se stabilesc prin avertizare scrisă)
- i) înaintarea demersului privind lipsirea de drepturile părintești sau limitarea exercitării anumitor drepturi de părinte, anularea adopției, îndepărtarea și eliberarea tutorilor și curatorilor de la îndeplinirea obligațiilor lor, anularea deciziilor privind plasarea copiilor în case de tip familial sau în alte forme de îngrijire (se aplică de către instanțele judecătorești la inițiativa autorității tutelare)
- j) aplicarea restricțiilor stabilite prin ordonanța de protecție a victimelor violenței în familie, emisă de către instanța judecătorească, atât pe cale procesual civilă, cât și pe cale procesual penală.

Măsurile de prevenire individuală sunt aplicate în privința agresorilor familiari în funcție de caracteristicile individuale ale acestora și gradul de pericol social al faptelor comise.

9.2. ASIGURAREA EVIDENȚEI NOMINALE A AGRESORILOR FAMILIALI ȘI ACTIVITATEA DE PREVENIRE INDIVIDUALĂ

Pentru luarea la evidență a persoanelor care creează sistematic în familie situații de conflict, manifestă comportament violent, amenință cu moartea sau cu cauzarea vătămarilor corporale, ori dacă există pericol iminent de realizare a lor, sau care este predispus la comiterea actelor de violență (fizică, psihică, sexuală, economică, spirituală), este suficient doar un singur caz, faptele căruia în procesul controlului s-au adeverit.

Întru stabilirea și luarea la evidență nominală a agresorilor familiari, se vor întreprinde următoarele activități:

- a) studierea permanentă a informațiilor parvenite în unitățile de gardă ale subdiviziunilor teritoriale ale poliției privind conflictele familiale, a cazurilor înregistrate și deciziilor adoptate
- b) studierea informațiilor parvenite din spitale, centrele de expertiză medico-legală despre adresările victimelor privind cauzarea vătămarilor corporale între membrii de familie
- c) examinarea cererilor și reclamațiilor cetățenilor, materialelor de refuz în conținutul cărora se descriu faptele despre cauzarea vătămarilor corporale și alte conflicte comise între membrii de familie
- d) utilizarea informațiilor parvenite din cadrul instituțiilor penitenciare despre eliberarea persoanelor condamnate pentru omor, cauzarea vătămarilor corporale, tortură, amenințări cu moartea în cadrul relațiilor familiale
- e) utilizarea informațiilor parvenite din oficiile stării civile și instanțele judecătorești referitor la desfacerea căsătoriei (pe motive de ostilitate), în cazurile în care membrii de familie rămân în condiții de conlocuire
- f) studierea informațiilor parvenite în consiliile locale, la primării, în adresa medicilor de familie, asistenților sociali, instituțiile de învățământ etc. referitoare la conflictele familiale.

Dacă în procesul examinării actelor de constatare, s-a stabilit că persoana sistematic comite acte de violență în familie, creează în familie situații de conflict, manifestă un comportament violent în relațiile de familie, angajații poliției vor înainta un raport motivat conducătorului subdiviziunii, cu anexarea materialelor confirmatoare, prin care se va solicita luarea

agresorului familial la evidență nominală, cu dispunerea desfășurării în privința acestuia a lucrului de prevenire individuală. Raportul vizat va servi drept temei pentru luarea la evidență a agresorului familial.

La nivelul secției, sectorului, postului de poliție, listele agresorilor familiari se renovează lunar, care ulterior în perioada stabilită a luni se transmit pentru sistematizare și generalizare în subdiviziunea ierarhic superioară competentă.

Lista agresorilor familiari, aflați la evidența organului de poliție, domiciliați în raza administrativ-teritorială deservită, se include în Registrul de evidență a agresorilor familiari gestionat în cadrul subdiviziunii de Poliție teritoriale ierarhic superioare.

Lista agresorilor familiari, aflați la evidența organului de poliție, lunar se renovează și se anexează la mapa de concentrare a listelor persoanelor aflate în vizorul organelor de poliție, gestionată în cadrul unităților de gardă ale subdiviziunilor.

Lista agresorilor familiari trimestrial se expediază prin intermediul cancelariei subdiviziunii respective în adresa direcțiilor/secțiilor de asistență socială teritorială pentru uz de serviciu, respectându-se prevederile legislației privind la accesul la informație și protecția datelor cu caracter personal.

În privința agresorilor familiari, aflați la evidența nominală, angajații poliției întocmesc dosare de acumulare (fișe de evidență) a lucrului de prevenire individuală cu anexarea următoarelor materiale:

- a) planul de prevenire individuală cu agresorul familial
- b) materiale care au servit drept temei pentru luarea la evidență
- c) informația despre antecedente penale, F-246
- d) sentințele de condamnare
- e) informații despre antecedente contravenționale
- f) copia buletinului de identitate
- g) schema relațiilor de rudenie
- h) posesia armamentului
- i) referința autorității publice locale
- j) caracteristica de la locul de muncă
- k) explicații de la vecini, rude, membrii de familie referitor la comportamentul agresorului familial
- l) copiile proceselor-verbale cu privire la contravenții

- m) copiile proceselor-verbale de evaluare a condițiilor de trai (întocmite trimestrial de către asistentul social)
- n) copiile ordonanțelor de protecție emise de către instanța de judecată;
- o) copiile proceselor-verbale privind intervențiile echipelor multidisciplinare în cazurile violenței în familie
- p) informațiile lunare despre controlul persoanei la locul de trai, muncă
- q) copiile materialelor examinate privind comiterea cazurilor de violență în familie
- r) informații referitoare la modul de participare la programele de reabilitare sau consiliere în centrele specializate în care agresorul familial a fost obligat să participe prin decizia instanței judecătorești
- s) alte materiale.

Planul de prevenire individuală cu agresorul familial este elaborat de către angajații poliției și este coordonat cu persoana în privința căreia se desfășoară lucrul de prevenire individuală (agresorul). Planul prevede măsuri care urmează a fi realizate, stabilește periodicitatea întâlnirilor sau convorbirilor cu agresorii și/sau victimele violenței în familie, acțiunile educativ-curative care urmează a fi realizate atât în cadrul activităților de prevenire individuală, cât și în cadrul supravegherii ordonanțelor de protecție. Planul stabilește, de asemenea, modul în care victima să înștiințeze în mod prioritar pe polițist, prin intermediul legăturii telefonice, despre orice tentativă de comitere a actelor de violență sau de încălcare de către agresor a măsurilor de protecție, în caz contrar prin intermediul legăturii telefonice „902”.

Listele agresorilor familiari aflați la evidență sunt pentru uz de serviciu, iar dosarul de acumulare a lucrului de prevenire individuală și materialele acestuia sunt gestionate în conformitate cu principiile ce vizează protecția datelor cu caracter personal.

Dacă agresorul familial în decursul unui an nu a admis încălcări, duce un mod de viață adecvat, are un comportament decent în relația de familie, este caracterizat din punct de vedere pozitiv atât de către membrii de familie, cât și de către autoritățile publice locale și dă dovadă de îndreptare a comportamentului său, acesta poate fi radiat de la evidență, în baza unui raport motivat înaintat conducătorului subdiviziunii, cu anexarea materialelor confirmatoare.

În cazul radierii agresorului familial din evidențe, dosarul de acumulare se transmite în arhivă și se păstrează timp de 3 ani, după care se nimicește în modul stabilit.

În cazul în care agresorul familial aflat la evidența organului de poliție, în raza unității administrativ-teritoriale deservite, a părăsit temporar sau permanent locul de domiciliere, stabilindu-se cu traiul în altă localitate, dosarul de acumulare se transmite printr-un raport motivat înaintat conducătorului subdiviziunii către subdiviziunea în raza căreia acesta locuiește, în vederea asigurării supravegherii modului de viață și comportamentului acestuia, precum și pentru asigurarea continuității activităților de prevenire individuală cu persoana vizată.

În cazurile în care agresorii familiari sunt de vârstă minoră, sunt aplicate regulile generale, iar evidența centralizată a informației se ține de către ofițerul de poliție special desemnat din cadrul subdiviziunii teritoriale a poliției.

În cazul în care agresorul familial minor a atins vârsta majoratului, dosarul de acumulare se transmite printr-un raport motivat înaintat conducătorului subdiviziunii, pentru evidență generală în vederea asigurării continuității activităților de prevenire individuală cu persoana vizată.

8.3. ORGANIZAREA SUPRAVEGHERII COMPORTAMENTULUI AGRESORULUI FAMILIAL AFLAT LA EVIDENȚĂ ȘI MĂSURILE DE PREVENIRE INDIVIDUALĂ DESFĂȘURATE ÎN PRIVINȚA ACESTUIA

Pe parcursul desfășurării procesului de prevenire în teritoriul administrativ deservit se vor identifica potențialii instigatori de conflicte în cadrul relațiilor familiale, care urmează a fi luați la evidență și supuși măsurilor de prevenire individuală cu implicarea în acest proces a autorităților administrației publice locale, asistentului social comunitar, medicului de familie, corpului didactic al instituțiilor de învățământ și organizațiilor obștești de la locul de trai.

Eficacitatea activității de prevenire individuală în vederea prevenirii cazurilor de violență în familie va fi asigurată prin nivelul de cooperare zilnică cu reprezentanții altor servicii și conlucrarea cu lucrătorii operativi în supravegherea comună asupra modului de viață al agresorilor familiari aflați la evidență nominală și întreprinderea măsurilor de contracarare a eventualelor abateri de legislație admise de către aceștia.

În procesul desfășurării activităților de prevenire individuală cu agresori familiari aflați la evidență, angajații poliției vor aplica măsuri individuale de convingere sau de constrângere.

Metoda de convingere este realizată prin:

- a) convorbirea de prevenire
- b) supravegherea comportamentului agresorului familial, modului de viață al acestuia, precum și modului de executare a ordonanței de protecție, dacă aceasta a fost emisă

- c) avertizarea scrisă în vederea neadmiterii comiterii actelor de violență în familie sau altor abateri de legislație, prin stabilirea unor cerințe specifice ce vizează comportamentul agresorului
- d) sesizarea organelor abilitate cu competențe în domeniu în vederea eliminării cauzelor și condițiilor care au generat comiterea actelor de violență în familie.

Convorbirile de prevenire vor avea loc în timpul zilei (interval de timp cuprins între orele 06⁰⁰ și 22⁰⁰), în orice zi a săptămânii, atât în edificiile și încăperile de serviciu ale poliției, cât și la locul de domiciliu, de studii, de muncă al agresorului familial, în sediul autorităților administrației publice locale sau la locul comiterii actelor de violență în familie. Convorbirile se vor desfășura periodic, dar nu mai rar decât o dată în lună. Despre care fapt se consemnează prin explicația acestuia, după caz, declarația membrilor de familie, care ulterior se anexează la dosarul de acumulare.

Ca urmare a convorbirilor, angajații poliției vor înainta un raport conducerii subdiviziunii privind modul de viață și ocupația agresorului familial, precum și alte circumstanțe relevate, care va fi anexat împreună cu alte materiale la dosarul de acumulare.

Convorbirile cu agresorii copii se desfășoară în prezența părinților acestora sau reprezentanților lor legali ori în prezența unui pedagog.

În cazul în care se relevă faptul că agresorul familial nu a încetat manifestarea comportamentului antisocial și este predispus la comiterea actelor de violență în familie, față de acesta vor fi aplicate măsuri de constrângere prevăzute de legislația în vigoare.

Măsurile de constrângere pot fi realizate prin:

- a) aplicarea sancțiunii contravenționale
- b) aducerea agresorului familial care a comis sau care este predispus la comiterea actelor de violență în familie în sediile subdiviziunii de poliție, în vederea documentării cazurilor săvârșite sau pentru inițierea procedurilor contravenționale sau penale, precum și pentru inițierea procedurii de aplicare a restricțiilor, prin ordonanța de protecție a victimelor violenței în familie, emisă de către instanța judecătorească
- c) aplicarea față de agresor a măsurilor procesual contravenționale sau penale de constrângere
- d) asistarea în aplicarea de către instanțele judecătorești a măsurilor de constrângere cu caracter medical, față de persoanele dependente de alcool sau care suferă de alcoolism cronic sau narcomanie

- e) asistarea organelor competente în vederea lipirii de drepturile părintești sau limitarea exercitării anumitor drepturi de părinte, anularea adopției, îndepărtarea și eliberarea tutorilor și curatorilor de la îndeplinirea obligațiilor lor, anularea deciziilor privind plasarea copiilor în case de tip familial sau în alte forme de îngrijire
- f) aplicarea restricțiilor stabilite prin ordonanța de protecție a victimelor violenței în familie, emisă de către instanța judecătorească, atât pe cale procesual civilă, cât și pe cale procesual penală.

Sanționarea poate avea un caracter punitiv (avertisment, amendă), cât și un caracter de reabilitare socială (muncă neremunerată în folosul comunității, arestul contravențional).

ABORDAREA MULTIDISCIPLINARĂ A INTERVENȚIEI ÎN CAZURILE DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

MODULUL IV

I. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ

La sfârșitul modulului participanții vor putea:

- Să cunoască responsabilitățile tuturor actorilor (asistenți sociali, medici, psihologi etc.) și strategiile de soluționare a cazurilor de violență în familie
- Să cunoască despre Mecanismul Național de referire și cooperare eficientă între actorii sociali în cazurile de soluționare a violenței în familie
- Să cunoască tipurile de servicii necesare victimei violenței, procedura de referire și monitorizare a lor.

II. REPERE DE CONȚINUT

SECȚIUNEA 1. ACTORII PRINCIPALI, ROLURI ȘI RESPONSABILITĂȚI ÎN SOLUȚIONAREA CAZURILOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

Violența în familie este un comportament învățat în care coerciția fizică și psihologică este folosită pentru menținerea controlului asupra partenerului intim. Violența în familie trebuie luată în serios și tratată cu agresivitate de către autoritățile statului.

Scopul Legii Nr. 45 privind prevenirea și combaterea violenței în familie constă în reducerea violenței în familie în toate formele sale și garantarea protecției juridice victimelor violenței în familie. Legea prevede o categorie largă de autorități abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției și autoritățile administrației publice locale de specialitate, precum organele de asistență socială și de protecție a familiei, direcțiile generale

de învățământ, tineret și sport, organele ocrotirii sănătății și organele afacerilor interne.⁴⁹

Acest lucru solicită o abordare multidisciplinară, coordonată, inclusiv crearea unei culturi care nu tolerează violența în familie. Astfel, pentru a pune capăt violenței în familie este necesară o abordare coordonată multidisciplinară și comunitară. Fiecare parte a comunității joacă un rol: sistemul de justiție penală și civilă, sistemul de ocrotire a sănătății, sistemul de asistență socială, sistemul educațional, mass-media și societatea civilă. În acest context, sistemul de justiție joacă un rol fundamental în prevenirea violenței în familie prin asigurarea siguranței victimelor și atragerea la răspundere a abuzatorilor și prin asigurarea accesului la justiție a victimei.

1.1. COLABORAREA POLIȚIEI CU PROFESIONIȘTII DIN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII

Instituțiile medico-sanitare joacă un rol important în intervenția în cazurile de violență în familie și asigurarea faptului că victimele sunt tratate într-un mod care să promoveze sănătatea și siguranța acestora. Profesioniștii din domeniul sănătății sunt primii aflați în contact cu victimele și au un rol major în identificarea și referirea victimelor. Ei sunt cei care înregistrează semnele de violență în documentația medicală.

Medicii au un rol important în asigurarea faptului că leziunile victimelor și cauza acestora sunt documentate cu precizie, astfel respectarea schemei în descrierea leziunilor va permite organelor judiciare să stabilească prin intermediul expertizei medico-legale circumstanțe importante (*vitalitatea și vechimea traumei, mecanismele de formare a leziunilor etc.*) pentru corecta și deplina desfășurare a urmăririi penale, iar medicului să argumenteze diagnosticul clinic.

Profesioniștii din domeniul sănătății au posibilitatea în cadrul intervenției lor să discute cu victimele violenței despre consecințele violenței, despre necesitatea de a recurge la serviciile care i-ar asigura securitatea personală și securitatea membrilor familiei supuși riscului. Lucrătorii medicali informează victimele despre drepturile lor, orientează victima spre servicii de suport: asistență socială, psihologică, juridică etc.

La cererea victimei lucrătorul medical poate să sesizeze poliția despre cazul identificat de violență în familie, luând în formă scrisă acordul informat al victimei, care se înregistrează în documentația medicală.

⁴⁹ Articolul 7, Legea Nr. 45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, din 1.03.2007, publicată la 18.03.2008, Monitorul Oficial Nr.55-56, în vigoare din 18.09.2008.

1.2. MEDICINA LEGALĂ

Examinarea medico-legală se efectuează la solicitarea poliției, instanței de judecată, procuraturii. Totodată, aceasta poate fi efectuată și la cererea victimei violenței în baza buletinului de identitate sau a oricărui document oficial. Medicii sunt obligați să informeze victimele violenței despre serviciile medicinei legale și posibilitatea obținerii raportului medico-legal, despre valoarea raportului, ca mijloc de probă în investigarea infracțiunilor. În anumite cazuri pentru victime poate fi dificil să obțină examinarea medico-legală fie din cauza costurilor: costul examinării și costul de transport atunci când secțiile teritoriale de medicină legală se află la o anumită distanță de locul aflării victimei, fie din cauza stării de sănătate, dacă persoana nu are capacitatea fizică de a călători. În astfel de situații o bună cooperare dintre organizațiile cu atribuții în combaterea violenței ar rezulta în identificarea soluțiilor practice. Astfel de eforturi sunt salutare și pot pune temelia unor modele de cooperări eficiente pentru a oferi siguranță victimelor violenței și pentru a promova responsabilizarea agresorilor.

În cazul constatării unui prejudiciu produs asupra sănătății persoanei ca o consecință a unei acțiuni ilegale, lucrătorul medical este obligat să informeze poliția chiar fără consimțământul victimei. În caz de abuz, violență sau neglijare față de copil, lucrătorul medical este obligat să sesizeze imediat organele de drept și autoritatea tutelară din cadrul unității administrativ-teritoriale.

Soluționarea cazurilor de violență presupune o abordare complexă din partea actorilor implicați și nu este de neglijat nici lucrul cu agresorul. Trebuie să existe servicii adresate agresorilor și trebuie asigurată realizarea programelor de dezalcoolizare, dezintoxicare, de tratament psihoterapeutic, după caz, cu suportul cheltuielilor din mijloacele abuzatorului sau, după caz, din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală.

Ascultați victima...

Dacă victima crede că este în pericol, ascultați-o. Îndemnați-i pe alții să asculte victima și să-i ia cuvintele în serios. Indiferent de evaluare, mai presus de toate, ascultați ce are de spus victima.

1.3. COLABORAREA POLIȚIEI CU REPREZENTANȚII ORGANELOR DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Colaborarea la etapa identificării și înregistrării cazurilor de violență în familie

În scopul prevenirii cazurilor de violență în familie, asistentul social identifică și ține evidența familiilor în care apar conflicte familiale ce se pot transforma în violență în familie. Identificarea acestor familii are loc prin mai multe căi la sesizarea actorilor comunității: administrația publică locală, școală, instituțiile medicale, poliția etc.

Colaborarea la etapa constatării cazurilor de violență în familie

În cazul în care se constată acte de violență în familie, asistentul social va acționa în conformitate cu „Instrucțiunile interministeriale privind prevenirea, identificarea și intervenția în cazurile de violență”. În cazul în care asistentului social a primit o cerere de la o victimă sau sesizare privind cazul de violență în familie, el înregistrează cererea și întreprinde măsurile necesare în vederea soluționării imediate a acesteia, contactând de urgență ofițerul operativ de sector.

Dacă asistentului social a fost sesizat privind cazul de violență în familie, el este obligat să informeze ofițerul operativ de sector telefonic și, după caz, în scris, și se deplasează împreună cu acesta la fața locului pentru a discuta cu membrii familiei și pentru a identifica soluția de aplanare a conflictului. Asistentul social este obligat să întreprindă măsurile necesare pentru asigurarea siguranței victimei și oricăror membri din casă respectivă în regim de urgență. Organul de poliție este obligat să asigure securitatea victimelor, eliminând pericolul.

În toate cazurile concrete de violență în familie, la intervenția specialiștilor vizați se va da prioritate acțiunilor de izolare și scoatere din familie a agresorului. Iar în cazurile în care acest lucru nu este posibil, se va recurge la plasarea victimei și a copiilor în centrele specializate sau într-un alt loc sigur. (p. 103)

Siguranța victimelor violenței în familie rămâne un element esențial de care ofițerul de poliție răspunde în mod direct. Ofițerul de poliție trebuie să evalueze și să ia permanent în considerare gradul de risc asupra vieții sau sănătății victimei și a familiilor acestora. Gradul de risc trebuie evaluat ținând cont de două contexte: de riscul existent și de noile riscuri apărute ca rezultat al măsurilor de reacție alese de poliție (riscul de mortalitate, gravitatea situației, precum și riscului de violenți repetate).

Colaboratorii de poliție vor colecta date de la victimă, agresor, date despre sănătatea mentală, precum și sursele care cunosc victima și făptașul. Este important să se facă distincție între infracțiune repetată și letalitate. Mai mulți factori au fost asociați cu un risc crescut de omucideri (omoruri) de femei și bărbați în relații violente. Riscul de maltratate nu este același lucru ca și riscul de omucidere. (*Vezi Modulul 3 pentru detalii*).

Atât asistentul social, cât și poliția au obligația clară de a lua toate măsurile ca victimele să fie informate despre acțiunile de protecție disponibile – posibilitatea obținerii ordonanței de protecție.

Ordonanța de protecție (OP) este un act legal prin care instanța de judecată aplică măsuri de protecție a victimei.

Obiective specifice:

- Să asigure faptul că victima violenței nu este forțată să părăsească casa
- Să ofere o alternativă pentru procedurile penale anevoioase și intruzive
- Să ofere alternativă pentru divorț
- Să ofere acces la căi de atac prin sistemul judiciar într-un mod rapid și eficient
- Să ofere victimei asistență prin sistemul judiciar pe care victima o poate controla
- Să ofere sprijin victimelor

Atât asistentul social, cât și poliția au obligația de a informa victimele despre dreptul lor de a beneficia de asistență juridică gratuită, despre toate aspectele, responsabilitățile, consecințele și riscurile impuse de deciziile care vor fi luate, astfel ca victima să ia o decizie în cunoștință de cauză.

Este deosebit de important ca victimele să aibă acces la întreaga gamă de servicii de ajutorare și asistență. Este rolul poliției și al asistentului social să organizeze contactul dintre victimă și organizațiile de profil. La solicitarea victimei, asistentul social sau/ și ofițerul de sector însoțesc victima pentru obținerea asistenței medicale și a raportului de expertiză medico-legală, act oficial cu caracter probatoriu.

Colaborarea dintre poliție și asistența socială în cadrul executării și supravegherii ordonanței de protecție

Ținând cont de riscurile iminente și de importanța unor acțiuni prompte, instanța de judecată este obligată să emită ordonanța de protecție în 24 de ore de la primirea cererii. Instanța de judecată remite de îndată ordonanța de protecție organelor afacerilor interne și organului de asistență socială spre executare imediată.

Cum are loc informarea părților?

Documentul imediat va fi dispus angajaților serviciului ofițeri operativi de sector (serviciului minori) din raza de domiciliere a victimei și/sau agresorului, acesta fiind desemnat responsabil de informarea părților, de executare și supravegherea măsurilor de protecție, stabilite de către instanță. Ofițerul operativ de sector și asistentul social urmează să informeze agresorul și victima despre ordonanța de protecție și despre aplicarea acesteia.

Dacă la locul aflării victimei sau agresorului este diferit?

Ofițerul operativ de sector și asistentul social din raza teritorială a instanței de judecată care a emis ordonanța de protecție sunt obligați să informeze despre conținutul ordonanței ofițerul operativ de sector și asistentul social de la locul aflării victimei sau agresorului dacă acesta este diferit. (ex: în cazul plasării victimei într-un centru de plasament).

În cazul în care victima sau agresorul informează despre schimbarea locului aflării lor, angajații serviciului ofițeri operativi de sector (serviciului minori) vor informa în scris despre emiterea ordonanței de protecție, anexând copia acesteia, angajații serviciului ofițeri operativi de sector (serviciului minori) și asistentului social de la locul de aflare a victimei sau a agresorului, dacă acesta este diferit de circumscripția în care a fost emisă ordonanța de protecție.

Cum are loc informarea părților explicarea conținutului ordonanței?

Procedura de informare a agresorului, de executare și supraveghere a măsurilor aplicate față de acesta de către instanța de judecată va fi asigurată de către angajații serviciului ofițeri operativi de sector (serviciului minori) din raza de domiciliere a agresorului, în conformitate cu prevederile instrucțiunilor.

Faptul explicării conținutului ordonanței de protecție, drepturilor și obligațiilor părților, precum și răspunderea penală sau contravențională care survine în cazul neexecutării intenționate sau eschivării de la executare a ordonanței de protecție se vor consemna în procesul-verbal privind înmânarea actului de procedură (ordonanței de protecție) și altor documente.

În cazul în care părțile (victima sau agresorul) nu au fost prezente la ședința instanței de judecată, angajații serviciului ofițeri operativi de sector (serviciului minori) vor înmâna părților câte o copie ordonanței propriu-zise, fapt care se va consemna într-un proces-verbal privind înmânarea actului de procedură (ordonanței de protecție).

Refuzul părților să primească copia ordonanței de protecție sau să semneze **procesul-verbal** privind înmânarea actului de procedură (ordonanței de

protecție) și altor documente se menționează în procesul-verbal propriu-zis, precum și prin raportul angajaților serviciului ofițeri operativi de sector (serviciului minori), înaintat pe numele conducerii subdiviziunii.

Supravegherea în colaborare cu asistenții sociali comunitari

Pentru a asigura supravegherea respectării măsurilor de protecție, asistentul social contactează periodic victima și agresorul, efectuează vizite la domiciliu, discutând cu subiecții violenței în familie. În cazul în care asistentul social identifică ori este anunțat de către victimă despre **încălcarea ordonanței de protecție** de către agresor, **asistentul social sesizează imediat ofițerul operativ de sector.**

Supravegherea modului de executare a măsurilor de protecție stabilite în privința agresorului de către instanța de judecată este desfășurată în colaborare cu asistenții sociali comunitari. În cadrul supravegherii respectării ordonanței de protecție, angajații serviciului ofițeri operativi de sector (serviciului minori), periodic, dar **nu mai rar, decât o dată în săptămână**, vor desfășura vizite inopinate, în timpul zilei (interval netimp cuprins între orele 06:00 și 22:00), în orice zi a săptămânii, la domiciliul agresorului sau al victimei, în vederea verificării respectării ordonanței de protecție, precum și desfășurării măsurilor de prevenție individuală. Toate aceste acțiuni de verificare a respectării ordonanței de protecție pot fi stabilite cumulat sau individual cu asistentul social, în funcție de circumstanțele cazului.

Cooperarea dintre ofițerul de operativ de sector, asistentul social și victima violenței este crucială pentru monitorizarea respectării ordonanței de protecție. Totuși, după cum arată studiile, aprecierea modului în care este executată ordonanța de protecție este uneori lăsată la discreția victimei care, de regulă, nu cunoaște limitele executării și modul în care urmează să reacționeze. Iar astfel de practici pun în pericol viața victimei și a membrilor familiei ei. **Încălcarea prevederilor ordonanței de protecție trebuie sancționată.**

Prelungire/revocare a ordonanței de protecție

Procedura de revocare/prelungire se face la cererea întemeiată a victimei către instanța de judecată, în cazul copiilor și al persoanelor aflate în stare de neputință examinarea de către instanță a cazului este obligatorie. În cazul solicitării informațiilor sau unui raport de caracterizare a familiei de către instanța de judecată, asistentul social este obligat să prezinte acest raport pentru a facilita procedura de obținere a prelungirii sau revocării ordonanței de protecție.

SECȚIUNEA 2. SISTEMUL NAȚIONAL DE REFERIRE ȘI COOPERAREA EFICIENTĂ ÎNTRE DIFERIȚI ACTORI ÎN SOLUȚIONAREA CAZURILOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

Din punctul de vedere al dreptului omului, trebuie acordată prioritate absolută constituirii unei colaborări strategice pentru asigurarea securității și accesului la serviciile de sprijin importante pentru victimele violenței în familie.

Sistemul Național de Referire (SNR) și echipele multidisciplinare (EMD) au un potențial important de a promova siguranța victimei și responsabilizarea infractorului. SNR este un cadru special de cooperare și coordonare a eforturilor instituțiilor de stat în parteneriat strategic cu societatea civilă, precum și cu alți actori activi în acest domeniu, în vederea asigurării și protecției drepturilor omului, a victimelor violenței în familie și ale traficului de ființe umane.

Scopurile și obiectivele SNR:

- Crearea și dezvoltarea SNR – cadru necesar pentru asigurarea abordării sistemice a protecției și asistenței victimelor violenței în familie și victimelor traficului de ființe umane
- Asigurarea accesului victimelor la asistența și protecția necesare
- Prevenirea violenței în familie prin acordarea asistenței sociale potențialelor victime.

SNR este un sistem de intervenție care coordonează referirea la instituțiile relevante și acordarea serviciilor pentru victime la diferite nivele: comunitar, raional, național.

Unitățile operaționale la nivel teritorial ale SNR sunt **echipele multidisciplinare**, în care activează specialiștii structurilor descentralizate în teritoriu, precum și specialiștii organizațiilor non-guvernamentale de profil, care nemijlocit identifică beneficiarii SNR, evaluează necesitățile și acordă asistență directă beneficiarilor. Echipa multidisciplinară la nivel raional este coordonată de către un specialist din cadrul direcției/secției raionale de asistență socială și protecție a familiei, iar la nivel de comunitate de către asistentul social din primărie. Componenta echipelor multidisciplinare variază în funcție de caz și oportunitatea intervenției eficiente.

Echipă multidisciplinară:

este un grup de persoane cu funcții de răspundere, abilitate cu competențe de prevenire și combatere a violenței în familie, constituit din: asistent social comunitar, medic de familie, reprezentanți ai instituțiilor de învățământ, polițist, reprezentant al autorității administrației publice locale, alte organe și organizații non-guvernamentale competente, menite să intervină prompt în soluționarea cazurilor de violență în familie și acordarea serviciilor și asistenței necesare în conformitate cu prevederile legislației în vigoare.

EMD poate avea următoarele forme de lucru: întâlniri periodice; consultanță telefonică; intervenții comune în teren; documentarea colaborării multidisciplinare.

2.3. SOLUȚIONAREA MULTIDISCIPLINARĂ A CAZURILOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

Poliția, organizațiile de suport, dar și victimele trebuie să colaboreze într-o atmosferă de încredere, aceasta fiind un factor hotărâtor în implementarea eficientă a legislației Republicii Moldova cu privire la violența în familie.

Reprezentanții organelor de drept și ai organelor de asistență socială, lucrătorii medicali membrii ai echipelor multidisciplinare pentru a ajunge la o bună cooperare trebuie să înțeleagă că deși au obiective diferite, totuși, în mecanismul relațiilor aceste organizații vor urmări, în primul rând, îndeplinirea obligațiilor lor legale și umane.

În cadrul echipei multidisciplinare, rolul polițistului poartă un caracter decisiv în prevenirea violenței în familie, asistența și protecția victimei.

În situațiile în care se constată un caz de violență în familie, ofițerul operativ va informa de urgență asistentul social, dat fiind faptul că asistentul social coordonează soluționarea multidisciplinară a cazurilor de violență în familie.

Asistentul social asigură în soluționarea cazurilor abordarea multidisciplinară, în acest sens exercitând rolul de manager de caz pentru cazurile de violență în familie, în conformitate cu Managementul de caz, aprobat prin Ordinul nr. 71 din 03.10.2008

În acest scop, în urma evaluării cazului de violență în familie, asistentul social elaborează planul individualizat de asistență în comun cu victima, și ulterior îl va pune în discuție împreună cu membrii echipei multidisciplinare, asigurând astfel colaborarea tuturor actorilor identificați în soluționarea cazului în reintegrarea victimei.

În urma evaluării cazului de violență în familie, în comun cu victima și membrii echipei multidisciplinare, asistentul social va stabili serviciile de care are nevoie victima în vederea protecției și reabilitării ei, utilizând Ghidul de aplicare practică a Mecanismului de referire a cazului în sistemul de servicii sociale, aprobat prin Ordinul Ministerului nr. 55 din 12.06.99, asigurând astfel după caz accesul victimei la consiliere psihologică, consiliere juridică, asistență medicală de urgență, plasament, expertiza medico-legă, alte servicii sociale.

Asistentul social menține evidența serviciilor specializate existente la nivel local, raional și național, informează victimele violenței în familie despre serviciile specializate de asistență și protecție a victimelor și de reabilitare a agresorilor și, în cazul în care victima este de acord, întreprinde măsurile pentru plasarea ei și a copiilor ei, după caz, într-un centru de plasament specializat.

La fel, asistentul social menține evidența serviciilor specializate pentru agresori existente la nivel local, raional și național, informează agresorii despre acestea și, cu acordul agresorului, îl referă la serviciile relevante existente în vederea reducerii comportamentului violent.

În toate cazurile membrii echipei multidisciplinare vor asigura confidențialitatea informației, victima fiind tratată cu demnitate, încredere în capacitățile și resursele personale, empatie, susținere și respectare a deciziilor personale. Față de agresor, vor avea un comportament corespunzător care se bazează pe înțelegerea că violența este un comportament intenționat, de care este responsabil în totalitate și care nu poate fi justificat sau tolerat.

Centre de asistență și protecție a victimelor violenței în familie:**Centrul de Asistență și Protecție a Victimelor și Potențialelor Victime ale Traficului de Ființe Umane, Chișinău**

Tel.: (373 22) 55 30 42

Tel.: (373 22) 55 84 41

Fax.: (373 22) 92 71 37

e-mail: shelter_team@iom.md

AO „Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, Chișinău

Telefonul de Încredere pentru femei 08008 8008 (apel gratuit pe teritoriul Republicii Moldova) +373 22 24 06 24 apeluri internaționale, mobil)

Tel.: (373 22) 23 49 06

Fax: (373 22) 234907

e-mail: office@lastrada.md

Refugiul „Casa Mărioarei”, Chișinău

Tel.: (373 22) 72 58 61

e-mail: cmarioarei@gmail.com

AO „Centrul de Drept al Femeilor” (CDF), Chișinău

Tel./Fax: 022 237306

Mob.: 068855050

AO „Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii”, Chișinău

Tel: +373 22 75-88-06

Tel: +373 22 75-67-87

Fax: +373 22 74-83-78

e-mail: office@cnpac.org.md

Centre de asistență și protecție a victimelor violenței în familie:**Centrul Maternal „Pro Familia”, din Căușeni**

Tel.: +373(0)24326975

Tel.: +373(0)24326835

Centrul raional Maternal „Pro-Femina”, Hîncești

Tel.: +373(0)26923364

Tel.: +373(0)26922934

Centrul Maternal din Cahul

Tel.: +373(0)29944080

**Centrul de plasament maternal pentru cupluri părinte – copil.
Ungheni, Cornești**

Tel.: +373(0)23660734

Centrul de plasament temporar și reabilitare pentru copii, Bălți

Tel.: +373(0)23171003

Centrul de Criză Familială „Sotis”, Bălți

Tel.: +373(0)23192541

Centrul maternal „Ariadna”, Drochia

Tel.: +373(0)25220308

Tel.: +373(0)25221032